

Ons kenmerk: ACM/DE/2017/200572

Zaaknummer: 16.0110.52

Bijlage 3 bij het methodebesluit GTS 2017-2021

Reactie op de zienswijzen van belanghebbenden

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Ontvankelijkheid	5
3	Algemene context	6
3.1	Wettelijk kader, context en beoordelingskader.....	6
3.2	Relevante ontwikkelingen en inzichten.....	10
3.3	Uitgangspunten van de methode van regulering.....	12
4	Methode tot vaststelling van de x-factor	15
4.1	Standaardiseren en bepalen parameters	15
4.1.1	Redelijk rendement.....	15
4.1.2	Regulatorische kosten	37
4.1.3	Dynamische efficiëntie.....	38
4.2	Eindinkomsten	50
4.2.1	Kapitaalkosten GTS.....	50
4.2.2	Operationele kosten GTS	55
4.3	Bepalen van de x-factor.....	58
5	Relatie tot tarievenbesluiten	60
5.1	Vaststellen van de rekenvolumina.....	60
5.2	Inkoopkosten energie en vermogen	61
5.3	Balanceringsopbrengsten	73
5.4	Niet-reguliere uitbreidingsinvesteringen	73
5.5	Nacalculaties GTS.....	75
5.6	Toepassing bandbreedte.....	77
6	Procedure	79
	Tabel 1a- Overzicht voorgestelde aanpassingen van technische/gedetailleerde aard door belanghebbende op het besluit	81
	Tabel 1b- Overzicht voorgestelde aanpassingen van technische/gedetailleerde aard door belanghebbende op de formulebijlagen	81
	Tabel 2- Overzicht van ontvangen zienswijzen en gevolgen voor methodebesluiten	82

1 Inleiding

1. Met het oog op de zorgvuldige besluitvorming voor het vaststellen van de methodebesluiten heeft de Autoriteit Consument en Markt (hierna: ACM) belanghebbenden de gelegenheid geboden tot het indienen van zienswijzen. De terinzagelegging van de ontwerpbesluiten is onderdeel van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb). In deze bijlage behandelt ACM de zienswijzen die zijn ingediend door belanghebbenden op het ontwerp methodebesluit GTS 2017-2021 van 6 april 2016 (hierna: ontwerpbesluit GTS)
2. Deze bijlage maakt deel uit van het methodebesluit GTS 2017-2021 van 23 februari 2017 met kenmerk ACM/DE/2017/200572.
3. De indeling van deze bijlage is als volgt. ACM gaat eerst in op de ontvankelijkheid van de respondenten (hoofdstuk 2). Daarna gaat ACM in op de zienswijzen. Bij de behandeling van de zienswijzen is op hoofdlijnen aangesloten bij de hoofdstukindeling van de ontwerpbesluiten. De zienswijzen en reacties zijn per onderwerp geclusterd, kort samengevat en genummerd. Bij elke geclusterde zienswijze of reactie is in een tabel aangegeven welke respondenten een zienswijze of reactie op dit onderwerp hebben ingediend en of de zienswijze heeft geleid tot wijziging¹ ten opzichte van het ontwerpbesluit.
4. Een aantal belanghebbenden heeft een zienswijze ingediend die niet ziet op het methodebesluit voor de periode 2017-2021. ACM heeft deze zienswijze niet in behandeling genomen, maar blijft graag met deze partijen in gesprek over de aangedragen onderwerpen. In de onderstaande tabel geeft ACM aan om welke partijen en zienswijzen het gaat.

Respondent	Zienswijze
Energie-Nederland	Energie-Nederland roept ACM op om samen vroegtijdig na te denken over hoe met krimpende volumes moet worden omgegaan in de regulering van GTS.
VGN	VGN verzoekt ACM de gasopslagen vroegtijdig te betrekken bij investeringsbeslissingen, omdat zij kunnen zorgen voor een betrouwbare gasvoorziening voor lage maatschappelijke kosten

5. ACM heeft op het ontwerpbesluit van 6 april 2016 mondelinge zienswijzen ontvangen van Energie-Nederland, GTS en NOGEPA en heeft schriftelijke zienswijzen ontvangen van Energie-Nederland, GTS, NOGEPA, NVDE, VEMW en VGN. Daarnaast heeft ACM zienswijzen ontvangen van belanghebbenden op overkoepelende onderwerpen die eveneens raken aan het methodebesluit GTS.

¹ Onder een wijziging wordt in dit verband ook verstaan een tekstuele wijziging van het methodebesluit of een gewijzigde of aanvullende motivering van het methodebesluit.

6. ACM heeft op het ontwerpbesluit van 3 juni 2016 mondelinge zienswijzen ontvangen van de volgende respondenten: Energie-Nederland, GTS, NOGEPA en VEMW en heeft schriftelijke zienswijzen ontvangen van: Energie-Nederland, GTS, NOGEPA, VEMW en VGN.
7. Naar aanleiding van de overeenkomst² tussen alle belanghebbenden en ACM hebben GTS en de representatieve organisaties die een zienswijze hebben ingediend³ op 23 februari 2017 schriftelijk aan ACM laten weten dat zij hun zienswijzen op het methodebesluit GTS op een aantal onderdelen intrekken. Het betreft de zienswijzen aangaande de bepaling en toepassing van de statische efficiëntie, de splitsing, de pensioenkosten, het vaststellen van de begininkomsten, de lengte van de reguleringsperiode en de meetverschillen. ACM publiceert geen reactie op deze ingetrokken zienswijzen.

² Overeenkomst van 23 februari 2017.

³ Deze representatieve organisaties zijn VEMW, NOGEPA, Energie Nederland, VGN en NvdE.

2 Ontvankelijkheid

8. ACM toetst de ontvankelijkheid door te beoordelen of partijen belanghebbende zijn en of de zienswijze tijdig is ingediend. ACM concludeert dat alle zienswijzen ontvankelijk zijn. ACM licht dat in dit hoofdstuk verder toe.
9. Op grond van artikel 3:15, eerste lid, van de Awb kunnen belanghebbenden zienswijzen op een ontwerpbesluit naar voren brengen. ACM dient daarom te beoordelen of de partijen die mondeling of schriftelijk een zienswijze naar voren hebben gebracht belanghebbende zijn in de zin van de Awb.
10. Artikel 1:2, eerste lid, van de Awb bepaalt dat onder een belanghebbende wordt verstaan “degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit is betrokken”. Daarbij is volgens vaste jurisprudentie van belang dat het gaat om een eigen, objectief bepaalbaar, actueel en persoonlijk belang dat rechtstreeks bij het besluit betrokken is. Naast de algemene regels uit de Awb staat in artikel 61 van de Gaswet dat representatieve organisaties belanghebbend zijn voor besluiten die zijn genomen op grond van de Gaswet. Alle partijen die op de ontwerpbesluiten een zienswijze hebben ingediend zijn volgens ACM belanghebbend.
11. Op grond van artikel 3:16 van de Awb kunnen belanghebbenden binnen zes weken na de datum waarop het ontwerpbesluit ter inzage is gelegd een zienswijze indienen. De termijn voor het naar voren brengen van zienswijzen op de ontwerpbesluiten liep daarom van woensdag 6 april 2016 tot en met dinsdag 17 mei 2016. ACM heeft het onderdeel statische efficiëntie van het methodebesluit op vrijdag 3 juni 2016 ter inzage gelegd tot en met donderdag 14 juli. Op grond van artikel 3:16, derde lid, jo. 6:9 van de Awb is een zienswijze op tijd ingediend indien deze voor het einde van de termijn is ontvangen of – in geval van verzending per post – indien deze voor het einde van de termijn per post is bezorgd en deze niet later dan een week na afloop van de termijn is ontvangen. ACM heeft de elektronische weg niet opengesteld.
12. ACM heeft binnen de gestelde termijn van VEMW en Energie-Nederland uitsluitend per e-mail zienswijzen ontvangen op het ontwerpbesluit van 6 april 2016. Uit de binnengekomen e-mailberichten van VEMW en Energie-Nederland was duidelijk af te leiden dat deze partijen beoogden een zienswijze in te dienen. De e-mailberichten zijn binnen de daarvoor gestelde termijn ingediend. De Raad van State heeft bepaald dat een bestuursorgaan het herstel van een dergelijk verzuim mogelijk moet maken.⁴ Om deze reden heeft ACM aan VEMW en Energie-Nederland een dergelijke herstelmogelijkheid geboden en hebben de partijen hun zienswijzen alsnog schriftelijk ingediend. Om deze reden zijn deze zienswijzen tijdig ingediend. Alle andere zienswijzen zijn ook tijdig ingediend. Alle zienswijzen die voor het onderdeel statische efficiëntie zijn ingediend zoals ACM dat op 3 juni 2016 ter inzage heeft gelegd zijn ook tijdig ingediend.

⁴ ABRvS 26 september 2012, ECLI:NL:RVS:2012:BX8302.

3 Algemene context

3.1 Wettelijk kader, context en beoordelingskader

Zienswijze 1 “Duurzaamheidsinvesteringen vergoeden via jaarlijkse tarievenbesluiten”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Duurzaamheidsinvesteringen vergoeden via jaarlijkse tarievenbesluiten”

13. GTS stelt dat ACM in het methodebesluit 2014-2016 (randnummers 76-78) schijnbaar van mening was dat groen gas investeringen, als onderdeel van duurzaamheidsinvesteringen, niet tot de wettelijke taken behoren en aldus niet betrokken werden in de methode van regulering. GTS constateert dat ACM in het ontwerpbesluit (paragraaf 5.2.3) nu wel investeringen in het kader van duurzaamheid (waaronder groen gas) erkent en meeneemt in de methode van regulering.
14. GTS constateert dat ACM de verwachte efficiënte kosten voor duurzaamheidsinvesteringen baseert op historische kosten als onderdeel van het budget voor reguliere uitbreidingsinvesteringen. GTS stelt daarop dat ACM ten onrechte historische gegevens hanteert als goede schatter voor een toekomstige vergoeding voor duurzaamheidsinvesteringen, aangezien ACM in het methodebesluit 2014-2016 expliciet vergoeding van groen gas investeringen heeft uitgesloten. GTS verzoekt ACM om de vergoeding van duurzaamheidsinvesteringen te laten lopen via de reguliere jaarlijkse tarievenbesluiten.

Reactie zienswijze “Duurzaamheidsinvesteringen vergoeden via jaarlijkse tarievenbesluiten”

15. De stelling van GTS dat ACM investeringen ten behoeve van groen gas in het methodebesluit 2014-2016 uitsloot is onjuist. ACM concludeerde in de door GTS aangehaalde randnummers van het methodebesluit 2014-2016 niet dat duurzaamheidsinvesteringen niet tot de wettelijke taken behoren. ACM gaf enkel aan geen reden te zien om naar aanleiding van de groei van invoeding van groen gas de methode van regulering te wijzigen. Ook voor de huidige reguleringsperiode is ACM van mening dat de methode van regulering geen belemmering vormt voor duurzaamheidsinvesteringen.
16. ACM maakt geen onderscheid naar duurzaamheidsinvesteringen ten opzichte van overige uitbreidingsinvesteringen. ACM schat de kosten voor reguliere uitbreidingsinvesteringen op basis van historische kosten, waar dus zowel duurzaamheidsinvesteringen als overige investeringen in zijn opgenomen. Op grond van artikel 39f van de Gaswet is het daarnaast mogelijk om via de jaarlijkse tarievenbesluiten aanvullende vergoedingen op te nemen voor bijzondere uitbreidingsinvesteringen voor zover deze door de Minister als nuttig en noodzakelijk zijn beoordeeld. Indien investeringen van GTS daarvoor in aanmerking komen dan verrekent

ACM de kosten, voor zover doelmatig, in de tarieven. Al met al is het dus niet nodig om naast bestaande vergoedingen nog een aanvullende vergoeding voor duurzaamheidsinvesteringen op te nemen in de tariefbesluiten.

Conclusie zienswijze “Duurzaamheidsinvesteringen vergoeden via jaarlijkse tarievenbesluiten”

17. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 2 “Uitbreiding bestaande aansluiting is wettelijke taak”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Uitbreiding bestaande aansluiting is wettelijke taak”

18. GTS stelt in haar zienswijze dat de overweging in randnummer 232 van het ontwerpbesluit, namelijk dat kosten van bestaande aansluitingen bij toepassing van het budget voor reguliere uitbreidingsinvesteringen buiten beschouwing worden gelaten “aangezien GTS per 1 april 2011 geen wettelijke taak heeft aansluitingen aan te leggen en in dat verband dus uitbreidingsinvesteringen te plegen”, onjuist is. GTS stelt dat hierover al een beroepsprocedure loopt bij het CBb⁵ en verwijst voor de onderbouwing van haar zienswijze naar het aanvullend beroepschrift dat zij heeft ingediend in het kader van deze beroepsprocedure. GTS stelt dat het methodebesluit voor de uitbreiding van bestaande aansluitingen moet worden aangepast zoals GTS bepleit in de lopende beroepsprocedure.

Reactie zienswijze “Uitbreiding bestaande aansluiting is wettelijke taak”

19. ACM is van oordeel dat GTS geen wettelijke taak heeft aansluitingen aan te leggen en in dat verband dus uitbreidingsinvesteringen te plegen. Artikel 10a, eerste lid, aanhef en onder d, van de Gaswet verplicht GTS tot het in werking hebben en onderhouden van bestaande aansluitingen. Uit de toelichting op dit artikel van de Gaswet blijkt dat de bestaande aansluitingstaak beperkt is tot het blijven beheren en onderhouden van de aansluiting.⁶ Het voorgaande betekent dan ook dat ACM het niet eens is met de stelling van GTS dat ACM kosten van uitbreidingen van bestaande aansluitingen mee moet nemen bij toepassing van het budget voor reguliere uitbreidingsinvesteringen voor de bestaande aansluitingstaak. Overigens heeft GTS het beroep waar GTS naar verwijst op 30 december 2016 ingetrokken. Het CBb zal hier dus ook geen uitspraak meer over doen.

⁵ Procedurenummer AWB 15/818.

⁶ Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 33 493, nr. 7, p. 7.

20. Het bovenstaande brengt mee dat er een deugdelijke wettelijke grondslag is voor dit onderdeel van het methodebesluit en dat ACM haar besluit draagkrachtig heeft gemotiveerd. In haar zienswijze betoogt GTS namelijk dat het besluit van ACM voor dit onderdeel niet voldoet aan de algemene uitgangspunten van de regulering. ACM verwijst naar de behandeling van de zienswijze *“Uitgangspunten voor regulering en uitwerking daarvan in de methode zijn onvoldoende in acht genomen”*.

Conclusie zienswijze “Uitbreiding bestaande aansluiting is wettelijke taak”

21. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 3 “Het methodebesluit moet rekening houden met toekomstige wet- en regelgeving”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Het methodebesluit moet rekening houden met toekomstige wet- en regelgeving”

22. GTS merkt op dat toekomstige aanpassingen van wet- en regelgeving nauwelijks aan bod komen in het ontwerpbesluit GTS, terwijl deze wel door kunnen werken in de reguleringmethodiek. Zo wijst GTS op de Europese codes “Network Code on Harmonised Transmission Tariff Structures for Gas” (hierna: NC TAR),) wijzigingen van de bestaande Europese code “Network Code Capacity Allocation Management” (hierna: NC CAM), de inwerkingtreding van VET en STROOM II.⁷ Meer specifiek stelt GTS dat VET op verzoek van marktpartijen de gehele aansluiting in het gereguleerde domein terugbrengt. Volgens GTS komt daarmee het onderscheid tussen de bestaande aansluitingen en aansluitpunten te vervallen. Gelet hierop is een actualisatie van de verdeelsleutels en budgetten noodzakelijk. Voor het restant van de aansluitingen moet een overgangsregeling worden getroffen. Ook stelt GTS dat het mogelijk is dat de aanstaande wetswijzigingen kunnen leiden tot een ander onderscheid tussen reguliere en bijzondere uitbreidingsinvesteringen en dat de introductie van het investeringsplan in nieuwe wetgeving gevolgen heeft voor de vergoedingssystematiek van

⁷ Op 22 december 2015 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel “Voorstel van wet houdende regels met betrekking tot de productie, het transport, de handel en de levering van elektriciteit en gas (Elektriciteits- en gaswet)” verworpen. Met VET heeft de Minister beoogd om de huidige E-wet 1998 en Gaswet te wijzigen “om een aantal verbeteringen uit het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet in de huidige wetten op te nemen” (Kamerstukken 2015-2016, 31510, nr. A, p. 2-3). De Minister heeft aangegeven niet eerder dan eind 2017 “een nieuw wetsvoorstel voor een Elektriciteits- en gaswet inclusief herziening van de hoofdstukken die in het verworpen wetsvoorstel nog beleidsneutraal waren overgenomen” in te dienen bij de Tweede Kamer (Kamerstukken 2015-2016, 31510 nr. A, p. 3). ACM begrijpt dat GTS met “STROOM II” op dit wetsvoorstel doelt.

uitbreidingsinvesteringen. Volgens GTS is het ontwerpbesluit GTS op het punt van de vergoedingssystematiek voor uitbreidingsinvesteringen niet toekomstbestendig. GTS verzoekt ACM om een bepaling in het methodebesluit GTS op te nemen die garandeert dat GTS efficiënte kosten van uitbreidingsinvesteringen vergoed krijgt. GTS stelt verder dat zij naar verwachting op basis van VET de bevoegdheid zal krijgen om af te schakelen in geval van calamiteiten en dat eventuele verplichte schadevergoedingen die hieruit voortvloeien zouden moeten worden verwerkt via tariefcorrecties.

Reactie zienswijze “Het methodebesluit moet rekening houden met toekomstige wet- en regelgeving”

23. GTS verwijst in haar zienswijze naar toekomstige (aanpassingen van) wet- en regelgeving. In algemene zin stelt ACM bij de regulering van nieuwe taken voorop dat zij de beleidslijn hanteert om uit te gaan van het geldend juridisch kader en niet vooruit te lopen op toekomstige wet- en regelgeving. Het is niet zeker of en wanneer nieuwe wetgeving in werking treedt, of aanpassingen zullen worden doorgevoerd, wat de wettelijke taken zullen zijn en welk overgangsrecht er zal gelden. Als ACM hierop vooruitloopt dan betekent dat dat ACM in het methodebesluit een systematiek moet opnemen zonder dat de randvoorwaarden duidelijk zijn.
24. Ten aanzien van de wijziging van NC CAM merkt ACM op dat een eerste analyse van de tekst uitwijst dat er geen strijdigheid met de methode ontstaat. Voor een reactie op de specifieke punten die GTS ten aanzien van de NC TAR inbrengt verwijst ACM naar haar reactie op de zienswijze “Impact NC TAR op methodebesluit”.
25. Ten overvloede merkt ACM op dat zij in haar uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets (hierna: UHT) op VET de Minister heeft gewezen op het belang van regelingen die het mogelijk maken om eventuele nieuwe taken gedurende de reguleringsperiode in de tariefregulering te accommoderen, zonder daarvoor de methodebesluiten te hoeven aanpassen. De Minister heeft een dergelijke regeling ook opgenomen.⁸

Conclusie zienswijze “Het methodebesluit moet rekening houden met toekomstige wet- en regelgeving”

26. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

⁸ Voorstel van wijziging van artikel 81c en 81b, wetsvoorstel voortgang energietransitie.

3.2 Relevante ontwikkelingen en inzichten

Zienswijze 4 “Impact NC TAR op methodebesluit”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
Energie-Nederland	Nee
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Impact NC TAR op methodebesluit”

27. Energie-Nederland stelt in haar zienswijze dat, zover zij tot nu toe heeft begrepen, de methode van regulering voor GTS niet hoeft te worden aangepast voor de NC TAR. Energie-Nederland verzoekt ACM te bevestigen of dit voor alle onderwerpen van het ontwerpbesluit geldt (veilinggelden, data waarop tarieven gepubliceerd moeten worden).
28. GTS verzoekt ACM in haar zienswijze te onderzoeken of er potentieel strijdigheden tussen het ontwerpbesluit en de beoogde NC TAR moeten worden weggenomen.

Reactie zienswijze “Impact NC TAR op methodebesluit”

29. ACM verwijst voor haar beleidslijn met betrekking tot het rekening houden met nieuwe wetgeving naar haar reactie op de zienswijze “*Het methodebesluit moet rekening houden met toekomstige wet- en regelgeving*”. ACM ziet in deze zienswijze van GTS geen aanleiding om van deze lijn af te wijken. Hierbij is van belang dat de NC TAR primair ziet op een methode voor de berekening van de tarieven (tariefstructuren) terwijl het methodebesluit zich richt op het vaststellen van de hoogte van de toegestane inkomsten voor GTS. ACM verwacht daarom niet dat de NC TAR met de methode van regulering zal interfereren en partijen hebben ook niet gewezen op concrete strijdigheden. Anders dan een algemene analyse van de NC TAR, heeft ACM in het kader van het vaststellen van de methode van regulering geen uitgebreid onderzoek gedaan naar de mogelijke strijdigheid van het ontwerpbesluit met de verwachte NC TAR. Zolang de implementatie van de NC TAR niet is afgerond, kan ACM geen volledige zekerheid geven dat strijdigheid zich niet zal voordoen. Eventuele strijdigheid kan dan ook niet op voorhand in de methode worden voorkomen en zal worden opgelost wanneer die zich voordoet.

Conclusie zienswijze “Impact NC TAR op methodebesluit”

30. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 5 “Markontwikkelingen bepalen uitbreidingsinvesteringen”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
Energie-Nederland	Nee

Samenvatting zienswijze “Markontwikkelingen bepalen uitbreidingsinvesteringen”

31. Energie-Nederland stelt dat er geen sprake kan zijn van uitbreidingsinvesteringen van GTS in de reguleringsperiode 2017-2021. Als reden voor deze stelling geeft Energie-Nederland aan dat de algemene marktontwikkeling in Europa een daling in de gasvraag laat zien. Energie-Nederland wijst erop dat Gasunie / GTS in het kader van het nationale Energieakkoord heeft aangegeven dat het regionale en landelijke gasnet in principe geen limiterende factor vormt voor de realisatie van de vastgelegde ambities voor 2020.
32. Daarnaast stelt Energie-Nederland dat er kritisch gekeken moet worden naar de investering van GTS in een nieuwe stikstofinstallatie die zij in voorbereiding heeft en dat met betrekking tot deze investering geen overhaaste of onomkeerbare besluiten genomen moeten worden.

Reactie zienswijze “Markontwikkelingen bepalen uitbreidingsinvesteringen”

33. ACM is van mening dat dat de toekomstige vraag naar gas onzeker is, zowel in Europa als in Nederland. ACM is het in zoverre eens met de zienswijze van Energie-Nederland dat de algemene marktontwikkeling met betrekking tot de vraag naar gas een zekere invloed heeft op de uitbreidingsinvesteringen die GTS noodzakelijk acht. Het is echter niet juist om te concluderen dat er geen sprake kan zijn van uitbreidingsinvesteringen door GTS in de periode 2017-2021. De ontwikkeling van de totale vraag naar gas is namelijk niet de enige factor die invloed heeft op de uitbreidingsinvesteringen van GTS. Hierbij is bijvoorbeeld ook van belang waar gasstromen vandaan komen, wat de kwaliteit is van het gas en waar het gas wordt afgenomen. ACM wijst hierbij in het bijzonder op de toenemende import van gas, de ontwikkelingen op de L-gasmarkt en de vraag naar flexibiliteit. Bij een gelijkblijvende gasvraag kunnen daarom alsnog uitbreidingsinvesteringen noodzakelijk zijn. ACM vindt het daarom redelijk om een budget voor reguliere uitbreidingsinvesteringen te blijven hanteren. De uitspraken van GTS die Energie-Nederland noemt, doen daar niet aan af.
34. De opmerkingen van Energie-Nederland ten aanzien van de stikstofinstallatie Zuidbroek zien niet op het methodebesluit. Deze investering komt tot stand onder de Rijkscoördinatieregeling. Bij dit soort investeringen heeft ACM geen rol bij de beoordeling van de noodzakelijkheid. Deze beoordeling ligt bij de Minister. ACM toetst na totstandkoming wel op doelmatigheid.

Conclusie zienswijze “Markontwikkelingen bepalen uitbreidingsinvesteringen”

35. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

3.3 Uitgangspunten van de methode van regulering

Zienswijze 6 “Uitgangspunten voor regulering en uitwerking daarvan in de methode zijn onvoldoende in acht genomen”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Uitgangspunten voor regulering en uitwerking daarvan in de methode zijn onvoldoende in acht genomen”

36. GTS voert in algemene zin aan dat de uitgangspunten voor regulering die volgen uit de Verordening, de Gaswet en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur op een aantal onderdelen van het ontwerpbesluit niet of onvoldoende in acht worden genomen. Zij voegt hieraan toe dat haar zienswijzen op de specifieke onderdelen van het ontwerpbesluit dienen te worden gezien in samenhang met dit algemene commentaar.⁹ GTS benoemt expliciet een aantal algemene uitgangspunten waaraan de regulering zou moeten voldoen en waaraan het ontwerpbesluit van ACM volgens haar niet op alle onderdelen voldoet.
37. Zij noemt de volgende algemene uitgangspunten uit de Verordening.¹⁰
- GTS dient in staat te worden gesteld haar efficiënte kosten terug te verdienen;
 - een netbeheerder kan alleen worden vergeleken met een structureel vergelijkbare netbeheerder;
 - het kostenveroorzakingsbeginsel moet in acht worden genomen en kruissubsidiëring dient te worden voorkomen; en
 - tarieven en de methode tot vaststelling daarvan dienen transparant te zijn.

En voegt daar als nationale vereisten aan toe:

- de wijze waarop in de methode van regulering de kosten en toegestane inkomsten worden vastgesteld dient consistent, objectief en voorspelbaar te zijn (regulatoire consistentie);
- besluiten dienen te zijn gebaseerd op een deugdelijke wettelijke grondslag, zorgvuldig onderzoek en een draagkrachtige motivering; en
- de methode van regulering dient alleen prikkels te bevatten voor kosten die GTS kan beïnvloeden en dient geen elementen/prikkels te bevatten die het normale bedrijfseconomische handelen van GTS verstoren.

⁹ Dit algemene bezwaar heeft GTS ook in haar mondelinge zienswijze naar voren gebracht.

¹⁰ Verordening (EG) nr. 715/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende de voorwaarden voor de toegang tot aardgastransmissienetten en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1775/2005, PbEU, L 211/36.

38. Zij constateert bovendien een tendens bij ACM tot het steeds verder uniformeren van de regulering en wijst erop dat dit in geen geval tot gevolg mag hebben dat geen rekening wordt gehouden met specifieke omstandigheden van GTS.

Reactie zienswijze “Uitgangspunten voor regulering en uitwerking daarvan in de methode zijn onvoldoende in acht genomen”

39. ACM is van mening dat zij in het ontwerpbesluit heeft voldaan aan de vereisten die volgen uit de Verordening, de Gaswet en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Zo zijn volgens ACM alle gehanteerde methoden voldoende transparant en zijn de keuzes voldoende gemotiveerd. Ook leiden de keuzes van ACM in voldoende mate tot regulatorische consistentie. Verder gaat ACM ervan uit dat de reguleringsmethode ervoor zorgt dat een netbeheerder (in beginsel) binnen de reguleringsperiode de efficiënte kosten kan terugverdienen en daarmee voldoet ACM aan de uitspraak van het CBb van 5 maart 2015 waar ACM naar verwijst.
40. Voor de bespreking van de specifieke onderdelen van de algemene stelling van GTS (dat ACM de uitgangspunten voor regulering die volgen uit de Verordening, de Gaswet en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur op een aantal onderdelen van het ontwerpbesluit niet of onvoldoende in acht heeft genomen) verwijst ACM naar de bespreking elders in deze bijlage van de specifieke zienswijzen van GTS op de volgende onderdelen:
- Regulering van bestaande aansluitingen en aansluitpunten
 - WACC
 - Investerings en introductie vergoeding strategische herstellvoorraad
 - *Frontier shift*
 - Kostenbasis
 - Tariefcorrecties & kosten transmissie-energie.
41. In haar zienswijze geeft GTS aan dat een nationaal vereiste is dat de methode van regulering alleen prikkels moet bevatten voor kosten die GTS kan beïnvloeden. De mate van beïnvloedbaarheid volgt niet direct uit de wet, maar heeft ACM wel geïntegreerd in de beleidskeuzes die ACM in de tariefregulering heeft gemaakt. ACM wil de wettelijke doelstelling van doelmatige bedrijfsvoering door een *ex ante price cap / revenue cap* regulering bereiken op basis van verwachte efficiënte kosten. Om de efficiënte kosten te bepalen moet ACM de kosten schatten die gemoeid zijn met de uitvoering van de wettelijke taken van de netbeheerders. ACM gaat er daarbij vanuit dat vrijwel alle kosten in meer of mindere mate door de netbeheerders zijn te beïnvloeden. Het is niet altijd mogelijk om van alle kostenposten efficiënte kosten vooraf goed te schatten, bijvoorbeeld omdat er geen vergelijkingsmateriaal is of doordat er verschillen zijn ontstaan tussen netbeheerders door niet-beïnvloedbare factoren. Dit komt tot uiting in de objectiveerbare regionale verschillen (ORV's) bij de regionale netbeheerders of in de landspecifieke kenmerken bij meting van de efficiëntie van de landelijke netbeheerders. In deze gevallen corrigeert ACM de schatting van de efficiënte kosten. Dit betekent overigens niet dat daarmee de kostenposten zelf niet beïnvloedbaar zijn. Hierbij is ook belangrijk dat kosten die een systeembeheerder op geen enkel moment heeft kunnen beïnvloeden alleen uit de efficiëntiebeoordeling worden gehaald, wanneer deze kostenposten niet voorkomen in de

vergelijkingsgroep. Als iedereen in de vergelijkingsgroep geconfronteerd wordt met deze kosten, worden de effecten van de niet-beïnvloedbaarheid al meegenomen. Kosten die nu niet meer beïnvloedbaar zijn, maar waar een netbeheerder in het verleden wel invloed op heeft gehad, horen wel onderdeel te zijn van de efficiëntiebeoordeling van een netbeheerder.

42. Daarnaast bevat de tariefregulering geen elementen/prikkels die het normale bedrijfseconomische handelen van GTS verstoren. De netbeheerder voert de wettelijke taken uit. De tariefregulering is bedoeld om ervoor te zorgen dat een netbeheerder de efficiënte kosten, inclusief een redelijk rendement moet kunnen terugverdienen. ACM heeft dit uitgelegd in hoofdstuk 5 van het methodebesluit waarin de beleidskeuzes van ACM zijn beschreven.

Conclusie zienswijze “Uitgangspunten voor regulering en uitwerking daarvan in de methode zijn onvoldoende in acht genomen”

43. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

4 Methode tot vaststelling van de x-factor

4.1 Standaardiseren en bepalen parameters

4.1.1 Redelijk rendement

Zienswijze 7 “Onjuiste toepassing WACC zonder bestaande schuld”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Ja

Samenvatting zienswijze “Onjuiste toepassing WACC zonder bestaande schuld”

44. GTS geeft in haar zienswijze aan dat zij de keuze van ACM om vanwege de invoering van het trapjesmodel af te stappen van een periode-WACC begrijpt. GTS meent echter dat de oplossing om een aparte WACC voor uitbreidingsinvesteringen te hanteren en vervolgens de investeringen in de volgende reguleringsperiode in het trapjesmodel op te nemen geen goede is. Ten eerste is er volgens GTS sprake van inconsistentie, omdat ACM voor de uitbreidingsinvesteringen namelijk uitgaat van een periode-WACC die gelijk blijft gedurende de hele reguleringsperiode. Ten tweede strookt de aanname dat alle uitbreidingsinvesteringen gedurende een reguleringsperiode gefinancierd worden met nieuw vreemd vermogen niet met hoe een (fictieve) efficiënte, structureel vergelijkbare netbeheerder zich financiert. Die netbeheerder kan volgens GTS ook deels vreemd vermogen (“bestaande leningen”) aanwenden voor nieuwe investeringen. Bovendien lopen de kosten van een investering vooruit op de ingebruikname ervan, waarvoor al eerder financiering aangetrokken moet worden. Ten derde meent GTS dat de ACM-methode van het hanteren van een aparte WACC voor uitbreidingsinvesteringen niet robuust is voor de lange termijn. De methode is volgens GTS in strijd met het normatieve karakter van de WACC en het trapjesmodel. Op termijn wordt op die manier het trapjesmodel uitgehold en vervangen door de werkelijke investeringsportefeuille. GTS stelt een alternatieve methode voor de WACC voor uitbreidingsinvesteringen voor, waarbij voor *reguliere* uitbreidingsinvesteringen de vergoeding binnen de x-factorsystematiek kan meelopen op basis van een WACC voor het beginjaar en een WACC voor het eindjaar en waarbij voor *niet-reguliere* uitbreidingsinvesteringen de jaarlijkse WACC geleidelijk kan aflopen, vergelijkbaar met de x-factorsystematiek.

Reactie zienswijze “Onjuiste toepassing WACC zonder bestaande schuld”

45. ACM is het niet eens met GTS dat het trapjesmodel ook gebruikt moet worden voor uitbreidingsinvesteringen. ACM licht hierna eerst de uitgangspunten van het trapjesmodel toe en gaat daarna in op de stellingen van partijen.
46. Het trapjesmodel gaat uit van een constante financieringsbehoefte voor de GAW, waarbij sprake is van een gelijkblijvende leningenportefeuille die is samengesteld uit leningen over een periode van tien jaar. Ieder jaar wordt de oudste 10% aan leningen geherfinancierd tegen de

dan geldende markttrente. Hierbij gaat ACM uit van het ideaalcomplex. Deze veronderstellingen komen overeen met het voorstel van Netbeheer Nederland.¹¹

47. In het ideaalcomplex blijft de GAW gelijk en heeft de netbeheerder een constante vermogensbehoefte. Dit betekent dat ACM aanneemt dat netbeheerders het volledige bestaande vermogen nodig hebben voor het in stand houden van het net. De tariefregulering biedt door toepassing van het trapjesmodel al een vergoeding voor al het bestaande vermogen van de netbeheerder.
48. Bij wijze van uitzondering hanteert ACM voor uitbreidingsinvesteringen in de tariefregulering een aparte schatting. Het gaat om investeringen die leiden tot een uitbreiding van de GAW. ACM gaat ervan uit dat elke uitbreiding van de GAW zal leiden tot een extra vermogensbehoefte van de netbeheerder. Voor deze extra vermogensbehoefte moet dus ook een WACC worden bepaald, die geldt in aanvulling op de vermogensbehoefte voor de instandhouding van de bestaande activiteiten.
49. De stelling van GTS dat de netbeheerder ook bestaand vermogen kan aanwenden voor uitbreidingsinvesteringen treft geen doel. Deze stelling lijkt te impliceren dat het bestaande vermogen afdoende zou zijn om daaruit naast de instandhouding van de bestaande activiteiten ook uitbreidingsinvesteringen te financieren. Als dat zo zou zijn, dan is de vergoeding voor het aantrekken van vermogen voor bestaande activiteiten te ruim vastgesteld en is een extra vergoeding voor uitbreidingsinvesteringen niet nodig. Als ervan uit wordt gegaan dat *wel* een extra vergoeding voor uitbreidingsinvesteringen nodig is, dan leidt dat onvermijdelijk tot een toename van de financieringsbehoefte (omdat de GAW toeneemt). Voor die toename moet een geschikte WACC worden bepaald. De bestaande WACC voldoet daarvoor niet, omdat die verder terugkijkt dan de periode waarbinnen financiering wordt aangetrokken. ACM ziet daarom geen reden om de berekening van de 'WACC nieuw vermogen' aan te passen. Dit laat voorts onverlet dat ACM niet voorschrijft hoe netbeheerders hun portfolio samenstellen. Dat is aan hen.
50. De methodiek die GTS voorstelt heeft als gevolg dat voor uitbreidingsinvesteringen wordt uitgegaan van vreemd vermogen dat over een periode van tien jaar is aangetrokken. ACM acht een periode van tien jaar aan opbouw van de leningenportefeuille niet representatief voor deze investeringen. Uit gegevens van netbeheerders waarover ACM beschikt komt namelijk naar voren dat het gros van de investeringen in de drie jaar voorafgaand aan de ingebruikname plaatsvindt.¹²

¹¹ Zoals in de notitie van Netbeheer Nederland van 19 januari 2016 staat (gedeeld met de klankbordgroepleden op 1 maart 2016): "ieder jaar wordt een evenredig deel (=1/10 bij 10 jaar) van de totale leningenportefeuille geherfinancierd (ideaalcomplex)."

¹² Dit blijkt uit gegevens over de uitbreidingsinvesteringen van GTS in de jaren 2010-2012. Dit beeld komt ook naar voren op basis van de informatie met betrekking tot de investeringen van TenneT in het net op zee, de Cobra-kabel en de interconnector Doetinchem-Wesel.

51. De stelling van GTS dat er sprake is van inconsistentie met het trapjesmodel gaat ook niet op. Het gaat om een andere situatie en daarom is ook gekozen voor een andere benadering. Van bestaand vermogen is simpelweg geen sprake; het gaat om een extra financieringsbehoefte, omdat de GAW uitbreidt. Daarvoor geldt een andere referentieperiode en dus is een andere WACC passend.
52. ACM is het niet eens met de stelling van GTS dat de methode niet robuust is voor de lange termijn en dat het tot een inbreuk op of uitholling van het trapjesmodel zou leiden. In de volgende reguleringsperiode hebben de investeringen geleid tot een grotere omvang van de GAW. Dat is dan de bestaande omvang van de netbeheerder. Het vermogen dat als nieuw vermogen is aangetrokken, is dan bestaand vermogen voor de financieringsbehoefte van het dan bestaande net. De WACC via het trapjesmodel voldoet dan goed voor de bepaling van de vergoeding van het in stand houden van het net. De WACC nieuw vermogen heeft immers uitsluitend betrekking op de WACC die moet worden toegepast voor de vergoeding voor uitbreidingsinvesteringen. Van een inconsistente benadering is dan ook geen sprake.
53. De stelling van GTS dat de methode in strijd is met het normatieve karakter van de WACC is ook onjuist. De 'WACC nieuw vermogen' komt overeen met het normatieve karakter van de WACC, aangezien wordt uitgegaan van exogene parameters bij de vaststelling van de WACC. ACM gaat uit van de vermogenskosten van een efficiënt gefinancierde netbeheerder en kijkt niet naar de werkelijke financieringskosten.

Conclusie zienswijze "Onjuiste toepassing WACC zonder bestaande schuld"

54. Deze zienswijze heeft geleid tot een aanpassing van de motivering in het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. De wijziging is terug te vinden in paragraaf 8.2.1 van het methodebesluit.

Zienswijze 8 "Europese vergelijking WACC"

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze "Europese vergelijking WACC"

55. GTS is van mening dat ACM terecht aanleiding heeft gezien om een vergelijking te trekken met de door andere Europese toezichthouders vastgestelde WACC's, echter zijn de gevolgtrekkingen die zij hieraan verbindt onjuist. De verschillen in de vaststelling van de risicovrije rente en de asset bèta door andere toezichthouders hebben volgens GTS een grote impact op de uiteindelijke WACC. De verklaringen die ACM voor deze verschillen geeft (methodiek en timing), rechtvaardigen deze echter niet. GTS meent dat het voorgaande betekent dat de WACC extra kritisch beschouwd moet worden en ACM de verschillen niet kan

afdoen met de constatering dat de verschillen “verklaarbaar” zouden zijn. ACM moet haar WACC aanpassen aan wat internationaal gangbaar is.

Reactie zienswijze “Europese vergelijking WACC”

56. ACM sluit met de WACC aan bij het rendement dat in het economisch verkeer gebruikelijk is. De methode van ACM gaat daarom uit van feitelijke gegevens die afkomstig zijn van de financiële markten en die de huidige situatie op die financiële markten weerspiegelen.
57. De manier waarop ACM de WACC vaststelt, voorziet voor een efficiënte netbeheerder in een rendement dat in het economisch verkeer gebruikelijk is. Een vergelijking van de WACC met die van andere toezichthouders dient om de uitkomst in een breder perspectief te plaatsen en aan te passen indien de vergelijking daartoe aanleiding geeft. Dit laatste is niet gebleken. De verklaring van de geconstateerde verschillen met wat andere Europese toezichthouders vaststellen geeft ACM vanaf randnummer 98 van bijlage 2 van het besluit. GTS onderbouwt niet waarom zij meent dat de verklaring van ACM de verschillen in de vaststelling van de risicovrije rente en de asset bèta niet rechtvaardigt.
58. ACM is het niet eens met de stelling van GTS dat ACM haar WACC zou moeten aanpassen aan wat internationaal gangbaar is. Zoals bij alle parameters van de WACC kiest ACM ook hier voor de beste schatter. Het aansluiten bij wat internationaal gangbaar is, is geen doel op zich voor ACM. Aangezien de verschillen voor ACM verklaarbaar zijn en naar het oordeel van ACM niet afdoen aan de juistheid van de schatters die zij gebruikt, geeft de internationale vergelijking ACM geen aanleiding de WACC aan te passen.

Conclusie zienswijze “Europese vergelijking WACC”

59. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 9 “ACM moet streng toezicht houden om overwinsten te voorkomen”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
Energie-Nederland	Nee
NOGEPA	Nee
VEMW	Nee

Samenvatting zienswijze “ACM moet streng toezicht houden om overwinsten te voorkomen”

60. Volgens NOGEPA is het van belang dat ACM streng toezicht houdt op GTS. Zij merkt op dat GTS in 2015 bij een omzet van 1.178 miljoen euro een resultaat na belasting van 260 miljoen euro heeft gehaald. NOGEPA geeft aan dat ACM streng toezicht moet houden om overwinsten bij gereguleerde monopolisten te voorkomen.

61. Energie-Nederland stelt de vraag hoe een redelijk rendement op geïnvesteerd vermogen van 3,6% WACC over 2014-2016 zich verhoudt tot de winstmarge van circa 29% en 22% die GTS over de jaren 2014 en 2015 realiseerde (bron: jaarverslag GTS 2015). Een lagere *frontier shift* van 0,6% (t.o.v. 1,1%) en een hogere WACC van 3,7% (t.o.v. 3,6%) over de periode 2017-2021 lijkt Energie-Nederland eveneens niet redelijk. De voorgenomen benchmarking zal op dit punt veel helderheid kunnen verschaffen, aldus Energie-Nederland.
62. VEMW stelt in haar zienswijze dat ACM ervoor moet zorgen dat een netbeheerder in ieder geval geen rendement kan behalen dat hoger is dan in het economische verkeer gebruikelijk is. De afgelopen jaren hebben netbeheerders echter rendementen laten zien die structureel hoger liggen. Naar mening van VEMW worden de reguleringsparameters te ruim vastgesteld. Voor VEMW is het dan ook niet begrijpelijk, gezien de huidige kapitaalmarktontwikkelingen, dat er in 2017 een WACC wordt vastgesteld die hoger is dan in 2016.

Reactie zienswijze “ACM moet streng toezicht houden om overwinsten te voorkomen”

63. In haar tariefregulering streeft ACM een aantal doelstellingen na. Aan de ene kant heeft zij tot doel dat afnemers niet te veel zullen betalen, maar aan de andere kant wil zij er ook voor zorgen dat netbeheerders in staat zijn en blijven om hun diensten aan te bieden. Hierbij baseert zij zich op de efficiënte netbeheerder. Het rendement dat ACM in haar regulering vergoedt, speelt een belangrijke rol bij het behalen van deze doelstellingen.
64. Zoals ACM ook in de notitie ‘Winsten van gereguleerde netbeheerders’¹³ aangeeft, zijn de winstcijfers van de netbeheerders niet zomaar vergelijkbaar met de rendementen die zij in de regulering vaststelt. Zo zijn beide cijfers op verschillende accounting- en rekenregels gebaseerd. Ook hebben de winstcijfers van de netbeheerders doorgaans betrekking op het netwerkbedrijf, waarvan de netbeheerder onderdeel uitmaakt. De meeste netwerkbedrijven ontplooiën ook activiteiten waarvoor ACM niet de taak heeft deze te reguleren. Voorbeeld hiervan zijn de Duitse activiteiten van TenneT en GTS. Rendementen die hieruit voortkomen zijn onderdeel van de winst in de jaarrekening van het netwerkbedrijf. Daarnaast heeft de netbeheerder zelf soms activiteiten die niet gereguleerd worden; dit feit draagt ook bij aan het verschil.
65. Ten slotte zijn hoge of lage winsten niet automatisch een reden voor ACM om in te grijpen. Wanneer overwinsten veroorzaakt blijken te zijn doordat ACM parameters verkeerd heeft geschat, dan kan die constatering aanleiding zijn de regulering aan te passen. ACM heeft op dit moment echter geen indicatie dat zij de efficiënte kosten op een verkeerde manier schat en belanghebbenden maken dit ook niet aannemelijk in hun zienswijzen. Als de hoge winst juist het gevolg is van extra efficiëntieverbeteringen, dan is het een gevolg van effectieve regulering en dus een wenselijke uitkomst. Er is dan geen aanleiding de regulering aan te passen.

¹³ ACM, *Winsten van gereguleerde energienetbeheerders. Een toelichting van ACM op de verschillende winstbegrippen en de rol van winsten in de regulering*, maart 2015.

Doordat er vrijwel altijd verschillende effecten tegelijkertijd optreden, is het vaak niet mogelijk om een eenduidige conclusie te trekken.

66. ACM deelt dan ook niet de conclusie van partijen dat de winsten die netbeheerders hebben behaald moeten leiden tot een lagere vaststelling van de WACC.
67. Verder merken partijen op dat de reële WACC zoals ACM deze voor het begin van de reguleringsperiode vaststelt hoger ligt dan de WACC voor de vorige reguleringsperiode. Gezien de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt zouden zij hier een daling in de reële WACC verwachten.
68. ACM ziet inderdaad dat over de afgelopen jaren een daling in de risicovrije rente heeft plaatsgevonden. Dit leidt tot een lagere nominale WACC. Maar ook de inflatieschattingen (0,77% voor 2016 en 1,42% voor 2021) zijn lager dan in de vorige methodebesluiten. Deze inflatie wordt in mindering gebracht op de nominale WACC om de reële WACC te bepalen. Dit levert per saldo voor het begin van de reguleringsperiode een hogere reële WACC op. Dit wil echter niet zeggen dat de marktontwikkelingen van de afgelopen jaren niet tot uiting komen in de schatters die ACM gebruikt. De nominale WACC daalt immers wel degelijk als gevolg van deze ontwikkelingen. ACM ziet dan ook geen reden om het methodebesluit op dit punt aan te passen.
69. Ten aanzien van de hoogte van andere regulatorische parameters verwijst ACM naar de beantwoording van de zienswijze "*Frontier shift GTS te laag*".

Conclusie zienswijze "ACM moet streng toezicht houden om overwinsten te voorkomen"

70. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

4.1.1.1 Risicovrije rente

Zienswijze 10 "Wijzigen referentieperiode bij voorspelling risicovrije rente"

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
Energie-Nederland	Ja

Samenvatting zienswijze "Wijzigen referentieperiode bij voorspelling risicovrije rente"

71. Energie-Nederland wijst er in haar zienswijze op dat ACM onderzoek heeft gedaan naar welke referentieperiode de beste voorspelling geeft bij een reguleringsperiode van vijf jaar. Hieruit blijkt volgens Energie-Nederland dat een referentieperiode van twee jaar de beste schatter geeft bij een reguleringsperiode van vijf jaar. Energie-Nederland vraagt zich af waarom ACM niet kiest voor een referentieperiode van twee jaar.

Reactie zienswijze “Wijzigen referentieperiode bij voorspelling risicovrije rente”

72. ACM is het niet eens met Energie-Nederland dat het onderzoek aanleiding geeft om een referentieperiode van twee jaar te hanteren. De conclusie van het onderzoek is dat de gemiddelde schattingsfout nauwelijks verandert voor elke referentieperiode van één dag (*spot rate*) tot drie jaar. De gemiddelde schattingsfout ligt voor al deze referentieperioden in een zeer smalle range (1,41 tot 1,45 procentpunt). Pas als de referentieperiode wordt verlengd naar vier of vijf jaar neemt de gemiddelde schattingsfout duidelijk toe.
73. Binnen voornoemde bandbreedte waarin de gemiddelde schattingsfout niet duidelijk verschilt, kiest ACM voor een referentieperiode van drie jaar. Een langere referentieperiode maakt de schatter robuuster. Een gemiddelde van drie jaar is namelijk minder gevoelig voor uitschieters in de data dan een gemiddelde over een kortere periode. Daarmee is een referentieperiode van drie jaar geschikter voor toepassing in de methodebesluiten dan een referentieperiode van twee jaar, aangezien de schatters een vergelijkbare gemiddelde schattingsfout en dus even representatieve schatters opleveren.
74. In de vorige reguleringsperiode gebruikte ACM ook een referentieperiode van drie jaar. Nu er niet een duidelijk betere schatter blijkt te zijn, ziet ACM geen reden om de methode op dit punt te wijzigen. Hiermee behoudt ACM ook de consistentie met het vorige methodebesluit.

Conclusie zienswijze “Wijzigen referentieperiode bij voorspelling risicovrije rente”

75. Deze zienswijze heeft geleid tot een aanpassing van de motivering in het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. De wijziging is terug te vinden in paragraaf 1.1 van bijlage 2.

Zienswijze 11 “Foutieve risicovrije rente voor 2009”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Ja

Samenvatting zienswijze “Foutieve risicovrije rente voor 2009”

76. GTS stelt in zijn zienswijze dat de risicovrije rente in 2009 van 3,56% als onderdeel van het trapjesmodel niet overeenkomt met de risicovrije rente van 3,65% die is gebruikt in de berekening van de WACC in de herstelmethodebesluiten 2014-2016.

Reactie zienswijze “Foutieve risicovrije rente voor 2009”

77. De risicovrije rente voor 2009 van 3,56% in het ontwerpbesluit berust op een verschrijving. De juiste waarde is 3,65%.

Conclusie zienswijze “Foutieve risicovrije rente voor 2009”

78. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in paragraaf 1.1 van bijlage 2.

4.1.1.2 Renteopslag

Zienswijze 12 “Opslag transactiekosten niet in lijn met efficiënte kosten”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
VEMW	Nee

Samenvatting zienswijze “Opslag transactiekosten niet in lijn met efficiënte kosten”

79. VEMW geeft aan dat een opslag van 0,15% voor transactiekosten niet in lijn is met de werkelijke efficiënte kosten die de netbeheerders maken. VEMW vindt het onduidelijk waar Oxera en Reckon hun schattingen op baseren. Het is volgens VEMW verder onjuist om deze opslag toe te passen op het totale vermogen van de netbeheerder, zeker nu het trapjesmodel onderscheid maakt tussen bestaand en nieuw vermogen. De kosten worden volgens VEMW bovendien via een andere weg al vergoed. Bijvoorbeeld via de vergoeding voor (ingehuurd) personeel en rechtstreekse advieskosten die de netbeheerder op kan voeren.

Reactie zienswijze “Opslag transactiekosten niet in lijn met efficiënte kosten”

80. Oxera en Reckon baseren de schattingen op historische gegevens over *upfront fees* en jaarlijkse *fees* voor kredietfaciliteiten van Europese of Nederlandse nutsbedrijven/energiebedrijven. Deze gegevens vullen zij aan met eigen praktijkervaringen als informatie niet openbaar is. ACM ziet geen aanleiding om te twijfelen aan de redelijkheid van deze opslag. Er zijn op dit punt geen nieuwe inzichten. VEMW maakt niet aannemelijk dat er nieuwe of andere inzichten zijn die zouden moeten leiden tot een wijziging van deze methode.
81. De opslag voor transactiekosten dekt meer dan alleen de *upfront fees* bij het afsluiten van de leningen. De opslag dekt ook jaarlijkse *fees* voor kredietfaciliteiten en de overheadkosten verbonden aan de leningen. Daarom is het niet logisch om alleen rekening te houden met kosten bij het afsluiten van de leningen. De opslag wordt om deze reden op zowel bestaand als nieuw vermogen toegepast.
82. De transactiekosten dienen, zoals Oxera aangeeft, ter dekking van *upfront fees*, jaarlijkse *fees* voor kredietfaciliteiten en overheadkosten voor het beheren van de leningenportefeuille en het hebben van een *rating*. Netbeheerders mogen deze kosten niet onder de operationele kosten in

de reguleringsdata opvoeren.¹⁴ De netbeheerders ontvangen daarom geen andere vergoeding voor deze kosten. Dit rechtvaardigt een opslag voor deze kosten in de WACC.

Conclusie zienswijze “Opslag transactiekosten niet in lijn met efficiënte kosten”

83. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

4.1.1.3 Marktrisicopremie

Zienswijze 13 “Marktrisicopremie corrigeren voor non-repeatable factors”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
VEMW	Nee

Samenvatting zienswijze “Marktrisicopremie corrigeren voor non-repeatable factors”

84. VEMW stelt dat de marktrisicopremie te hoog is vastgesteld, aangezien er geen correctie is voor zogenaamde *non-repeatable factors*. Zij is van mening dat gezien het gewicht van Duitsland en de *non-repeatable factors* in Duitsland uit het verleden (zoals de hyperinflatie van de jaren twintig), een lagere marktrisicopremie op zijn plaats zou zijn. Ook is er geen correctie voor het feit dat er enkel historische gegevens worden gebruikt, terwijl de drempels om te investeren juist zijn verlaagd.

Reactie zienswijze “Marktrisicopremie corrigeren voor non-repeatable factors”

85. ACM is het niet eens met de stelling van VEMW dat de marktrisicopremie geen correctie bevat voor zogenaamde *non-repeatable factors*.
86. Het onderzoek van Dimson, Marsh en Staunton (hierna: DMS) identificeert twee *non-repeatable factors*. Zo zorgen technische ontwikkelingen ervoor dat beleggers hun portfolio beter kunnen diversificeren, wat leidt tot een beter gespreide portfolio en daarmee een lager systematisch risico. Een deel van het risico dat voorheen niet-diversificeerbaar was, is dat nu wel. Hierdoor zijn ook de drempels om te investeren lager geworden. Hiernaast heeft in het verleden een stijging in de prijs/dividend-ratio plaatsgevonden, die volgens DMS niet naar de toekomst toe geëxtrapoleerd zou moeten worden.
87. ACM houdt wel degelijk rekening met het bestaan van deze *non-repeatable factors*. Zoals toegelicht in randnummers 41 tot en met 43 van bijlage 2 van het besluit is er geen overtuigend bewijs om af te wijken van de historische marktrisicopremie.

¹⁴ Zie randnummer 57 van de *Afspraken financiële informatieverzoeken 2014-2015-2016 voor Gasunie Transport Services*, april 2014.

88. Ten aanzien van andere omstandigheden die zich in het verleden hebben voorgedaan, en die zich volgens VEMW niet opnieuw voor zullen doen, overweegt ACM het volgende. Het bestaan van specifieke omstandigheden in een bepaald jaar is voor ACM aanleiding om een zo lang mogelijke tijdsreeks te hanteren bij de bepaling van de marktriscopremie (1900-2015). Doordat ACM de marktriscopremie op een lange tijdsreeks baseert, reflecteert de marktriscopremie allerlei omstandigheden die zich op de kapitaalmarkt hebben voorgedaan en die zich mogelijk in de toekomst voor kunnen doen. Dit maakt niet automatisch dat deze omstandigheden zich nooit meer zullen voordoen. Wanneer dit wél zo is, corrigeert DMS hier voor. Zo heeft DMS de resultaten uit Duitsland voor de jaren 1922-1923 vanwege de hyperinflatie uit de reeks gehaald.

Conclusie zienswijze “Marktriscopremie corrigeren voor non-repeatable factors”

89. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 14 “ ACM moet uitgaan van het rekenkundig gemiddelde”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “ACM moet uitgaan van het rekenkundig gemiddelde”

90. GTS stelt in haar zienswijzen dat ACM bij de vaststelling van de marktriscopremie niet langer het gemiddelde van het meetkundig en het rekenkundig gemiddelde moet gebruiken. In het besluit van ACM bij KPN Wholesale zou blijken dat ACM uit moet gaan van het rekenkundig gemiddelde. Dit zou ook de huidige wetenschappelijke consensus zijn. GTS stelt daarom dat de marktriscopremie primair aan de hand van het rekenkundig gemiddelde bepaald zou moeten worden.

Reactie zienswijze “ACM moet uitgaan van het rekenkundig gemiddelde”

91. Wanneer er geen aanleiding is voor ACM om de ene methode te prefereren boven de andere methode, kan ACM inderdaad een gemiddelde van de resultaten van twee methoden gebruiken. De premisse hierbij is dat het middelen uiteindelijk een adequate parameter oplevert. Hierbij betreft ACM onder meer de vraag of (de resultaten van) beide methodes kwalitatief gelijkwaardig zijn en of niet beredeneerd of aangetoond zou kunnen worden dat de toepassing van één van de twee methoden een betere schatter oplevert. Bij de vaststelling van de marktriscopremie blijkt geen voorkeur voor een rekenkundig of meetkundig gemiddelde.

92. Waar GTS een aantal voorbeelden aanhaalt waaruit blijkt dat het rekenkundig gemiddelde de voorkeur zou moeten hebben, blijkt uit het Smithers rapport¹⁵ dat wetenschappers verdeeld zijn over de vraag of de ex post marktrisicopremie op basis van het meetkundig of rekenkundig gemiddelde dient te worden bepaald. Dat er ook tekstboeken te vinden zijn die wél een voorkeur uitspreken, in dit geval voor het rekenkundig gemiddelde, doet daar niet aan af. Zo zijn er aan de andere kant ook recente publicaties die pleiten voor het gebruik van het meetkundig gemiddelde als basis of een middeling van beide gemiddelden, zoals Damodaran (2016)¹⁶ en Wright en Smithers (2014).¹⁷ Ook is het middelen in lijn met de methode zoals die bijvoorbeeld bij de Duitse toezichthouder BNetzA wordt gehanteerd. Van wetenschappelijke consensus lijkt daarom geen sprake en ACM kiest er daarom voor de uitkomsten voor het rekenkundig en meetkundig gemiddelde te middelen. Dit is een bestendige praktijk die ook in voorgaande periodes is toegepast. Voor een verdere toelichting op dit punt verwijst ACM naar zienswijze 28 uit bijlage 3 bij de methodebesluiten 2014-2016.
93. GTS wijst op een passage uit het besluit van ACM van oktober 2013 voor KPN Wholesale. In die passage worden de voordelen van het rekenkundig gemiddelde benoemd. Vervolgens worden echter in hetzelfde besluit ook de voordelen van het meetkundig gemiddelde uitgelegd. De conclusie is dat ook daar geen voorkeur voor een methode bestaat. Net als in de methodebesluiten middelt ACM vervolgens ook bij KPN Wholesale de twee gemiddelden. De vergelijking die GTS met dit besluit trekt pleit dus juist voor het middelen van beide gemiddelden.

Conclusie zienswijze “ACM moet uitgaan van het rekenkundig gemiddelde”

94. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van de ontwerpbesluiten.

¹⁵ S. Wright, R. Mason en D. Miles, *A Study into Certain Aspects of the Cost of Capital for Regulated Utilities in the U.K.*, 2003, On behalf of Smithers, in opdracht van de Office of Fair Trading. Zie ook P. Fernandez, The Equity Premium in 150 Textbooks, *Journal of Financial Transformation*, 2009, vol. 27, p.14-18.

¹⁶ A. Damodaran, *Equity Risk Premiums (ERP): Determinants, Estimation and Implications – The 2016 Edition*, 2016, p.33-34.

¹⁷ S. Wright en A. Smithers, *The Cost of Equity Capital for Regulated Companies: A Review for Ofgem*, 2014, p.11.

Zienswijze 15 “Forward looking MRP is te summier uitgezocht”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Forward looking MRP is te summier uitgezocht”

95. GTS stelt dat Rebel het doet voorkomen alsof er geen eurozone *forward looking* marktrisicopremies te vinden zijn. Zij vindt dit onjuist is. Via Bloomberg en Bundesbank zijn deze wel degelijk beschikbaar.

Reactie zienswijze “Forward looking MRP is te summier uitgezocht”

96. Rebel stelt niet dat er geen eurozone *forward looking* marktrisicopremies beschikbaar zijn, maar dat de beschikbaarheid ervan beperkt is. Rebel bekijkt in haar onderzoek meerdere *forward looking* marktrisicopremies van KPMG en Capital Spectator. Hoewel deze marktrisicopremies niet specifiek op de eurozone gefocust zijn, acht Rebel deze bruikbaar voor de toets op een eventuele neerwaartse correctie. Op basis van deze gegevens besluit Rebel geen neerwaartse correctie toe te passen. ACM acht de onderbouwing van Rebel op dit punt voldoende. De uitkomsten van *forward looking* onderzoeken worden immers alleen gebruikt om te bepalen of de door DMS voorgestelde neerwaartse correctie wel of niet toegepast moet worden. De uitkomsten die Rebel heeft meegewogen geven voldoende aanleiding om af te zien van die neerwaartse correctie. Het gebruik van additionele onderzoeken zoals van Bundesbank of Bloomberg zou niet leiden tot een andere uitkomst. GTS geeft in haar zienswijze ook niet aan hoe het gebruik van andere bronnen tot een andere uitkomst zou kunnen of moeten leiden.

Conclusie zienswijze “Forward looking MRP is te summier uitgezocht”

97. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 16 “Gebruik van verouderd Credit Suisse Yearbook”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Ja

Samenvatting zienswijze “Gebruik van verouderd Credit Suisse Yearbook”

98. GTS stelt in haar zienswijze dat het ontwerpbesluit niet uitgaat van de meest recente historische gegevens voor de marktrisicopremie: de marktrisicopremie is gebaseerd op data tot en met 2014, terwijl de gegevens over het jaar 2015 inmiddels beschikbaar zijn. Gebruik van actuele gegevens leidt volgens GTS tot een eurozone marktrisicopremie van 5,03% in plaats

van 4,97% bij een ongewijzigde marktkapitalisatie.

Reactie zienswijze “Gebruik van verouderd Credit Suisse Yearbook”

99. GTS wijst terecht op de beschikbaarheid van een recentere versie van het Credit Suisse Investment Returns Yearbook, namelijk die voor het jaar 2016. Omdat deze versie informatie betreft tot en met eind 2015, past dit binnen de door ACM gehanteerde peildatum van eind 2015. ACM berekent de marktrisicopremie opnieuw op basis van het Yearbook van 2016.

Conclusie zienswijze “Gebruik van verouderd Credit Suisse Yearbook”

100. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in paragraaf 2.1 van bijlage 2.

Zienswijze 17 “Meenemen national currency countries in marktrisicopremie”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
VEMW	Nee

Samenvatting zienswijze “Meenemen national currency countries in marktrisicopremie”

101. VEMW stelt dat het criterium om bij de berekening van de marktrisicopremie slechts van eurolanden gebruik te maken onnodig is. Rebel laat zien dat het meenemen van Denemarken, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland, landen die qua markt erg op Nederland lijken, tot een lagere marktrisicopremie zou leiden. De marktrisicopremie wordt door het niet meenemen van deze landen daarom te hoog vastgesteld volgens VEMW.

Reactie zienswijze “Meenemen national currency countries in marktrisicopremie”

102. ACM is het niet eens met de stelling van VEMW dat ACM bij de bepaling van de marktrisicopremie ook de historische marktrisicopremie van niet-eurolanden, zoals Denemarken, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland, mee zou moeten nemen. ACM gaat ervan uit dat met de integratie van de financiële markten in de eurozone, een gemiddelde belegger in Nederlandse gereguleerde ondernemingen zijn beleggingen binnen de eurozone kan diversificeren. Hierbij onderschrijft Brattle in het onderzoek “Calculating the Equity Risk Premium and the Risk-free rate”¹⁸ (hierna Brattle-1) dat deze belegger niet wereldwijd georiënteerd is, maar een voorkeur heeft voor Europa vanwege factoren zoals politiek risico en informatieasymmetrie. In het onderzoek “The WACC for the Dutch TSOs, DSOs, water companies and the Dutch Pilotage Organisation”¹⁹ (hierna: Brattle-2) specificceert Brattle dit verder tot de eurozone, omdat de belegger binnen de eurozone geen valutarisico loopt.

¹⁸ Brattle, *Calculating the Equity Risk Premium and the Risk-free rate*, 26 november 2012.

¹⁹ Brattle, *The WACC for the Dutch TSOs, DSOs, water companies and the Dutch Pilotage Organisation*, 4 maart 2013.

103. Aangezien de gemiddelde belegger in Nederlandse gereguleerde ondernemingen zich vooral oriënteert op beleggingen in de eurozone, meent ACM dat de schatting van de marktrisicopremie die de belegger verwacht, ook alleen gebaseerd moet worden op de marktrisicopremie van landen binnen de eurozone. Om deze reden zal zij de marktrisicopremie van niet-eurolanden niet meenemen bij de bepaling van de marktrisicopremie. Het enkele feit dat het meenemen van Europese landen buiten de eurozone zou leiden tot een lagere marktrisicopremie, is voor ACM niet leidend.

Conclusie zienswijze “Meenemen national currency countries in marktrisicopremie”

104. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

4.1.1.4 Bèta

Zienswijze 18 “Wijzigingen vergelijkingsgroep zijn onvoldoende onderbouwd”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Wijzigingen vergelijkingsgroep zijn onvoldoende onderbouwd”

105. GTS is van oordeel dat het aan de vergelijkingsgroep toegevoegde bedrijf Fluxys hierin niet thuishoort. Zij is het niet eens met het hierbij door ACM en Rebel gebruikte liquiditeitscriterium en draagt de door Euronext gehanteerde liquiditeitscheck aan als alternatief (verhandeld volume ten opzichte van vrij verhandelde aandelen). Fluxys is daarnaast geen geschikte *peer* meent GTS, omdat haar bèta zeer laag is vergeleken met die van andere bedrijven in de groep en het bedrijf daarmee een *outlier* is. De bèta van Fluxys is zelfs zo laag, dat de kostenvoet vreemd vermogen van de WACC hoger is dan de kostenvoet eigen vermogen. GTS acht dit niet realistisch. Ook wordt Fluxys in geen van de vergelijkingsgroepen van andere Europese toezichthouders gebruikt. Fluxys dient volgens GTS dan ook verwijderd te worden uit de *peer group*. GTS stelt dat het uitsluiten van de Piedmont Gas, Northwest Natural Gas en National Grid op basis van het aandeel TSO/DSO-activiteiten en de geografische regio ook niet gerechtvaardigd is, aangezien naar haar mening hier enkel sprake is van consultantsvoorkeuren.

Reactie zienswijze “Wijzigingen vergelijkingsgroep zijn onvoldoende onderbouwd”

106. Bij de samenstelling van de vergelijkingsgroep hanteert ACM criteria waaraan de bedrijven moeten voldoen. De bedrijven moeten een omzet van minimaal 100 miljoen euro hebben, op minimaal 90% van de handelsdagen verhandeld worden, vergelijkbare activiteiten ondernemen als de Nederlandse netbeheerders en idealiter bevat de vergelijkingsgroep ten minste tien bedrijven.

107. Ten opzichte van de vergelijkingsgroep bij de methodebesluiten 2014-2016 zijn er drie bedrijven uit de vergelijkingsgroep verwijderd en is Fluxys toegevoegd. Alle wijzigingen in de vergelijkingsgroep komen voort uit het wel of niet voldoen door de bedrijven aan de gestelde criteria.
108. ACM heeft Rebel gevraagd in te gaan op de verschillen in de vergelijkingsgroep ten opzichte van de vorige methodebesluiten en het aandeel TSO/DSO-activiteiten te kwantificeren. Dit is van belang in het kader van de vergelijkbaarheid van de activiteiten van de *peers* met de activiteiten van Nederlandse netbeheerders. Hieruit komt naar voren dat de activiteiten van Piedmont Gas, Northwest Natural Gas en National Grid onvoldoende vergelijkbaar zijn met de activiteiten van de Nederlandse bedrijven. De bedrijven hebben een vrij groot aandeel commerciële activiteiten, welke over het algemeen andere (hogere) risico's kennen dan de gereguleerde activiteiten van de Nederlandse netbeheerders. Om deze reden is het risicoprofiel van het totaal aan activiteiten minder goed vergelijkbaar met dat van de Nederlandse netbeheerders. Hier komt volgens Rebel nog bovenop dat deze bedrijven ook niet in de eurozone gevestigd zijn, hetgeen de activiteiten van deze bedrijven nog minder goed vergelijkbaar maakt. ACM voegt deze bedrijven daarom niet toe aan de vergelijkingsgroep. Dit zou leiden tot een slechtere schatter van de bèta.
109. Piedmont Gas en Northwest Natural Gas kennen beide een aandeel TSO/DSO-activiteiten dat onder de 50% ligt. Voor National Grid ligt dit aandeel op basis van het jaarverslag tussen de 55% en 70%. Naast de TSO/DSO-activiteiten van National Grid in het Verenigd Koninkrijk behaalt het bedrijf ook bijna de helft van de omzet uit de VS. In de VS is National Grid met name actief in de energieproductie en verkoop van elektriciteit en gas. Gegeven dit percentage TSO/DSO-activiteiten en het feit dat National Grid volledig buiten de eurozone opereert, kiest ACM er op advies van Rebel voor dit bedrijf niet in de vergelijkingsgroep op te nemen.
110. Van consultantvoorkeuren is dus geen sprake. Rebel heeft een nadere analyse van het aandeel TSO/DSO-activiteiten van de *peers* gedaan. Daaruit blijkt dat het aandeel TSO/DSO-activiteiten voor deze netbeheerders lager ligt dan in de vorige periode is berekend. Rebel geeft aan dat onder andere het verschil in moment van bepalen van het percentage TSO/DSO activiteiten tussen Brattle en Rebel kan leiden tot een verschil in de uitkomsten. De toets aan de hand van de criteria leidt dus nu tot een andere uitkomst.
111. Hiernaast is Fluxys aan de vergelijkingsgroep toegevoegd. De netbeheerders voeren aan dat de aandelen van dit bedrijf niet liquide genoeg zijn. ACM acht de aandelen van Fluxys liquide genoeg om het bedrijf mee te nemen in de vergelijkingsgroep voor de bèta. ACM legt hieronder uit hoe zij tot deze conclusie is gekomen.
112. Het enkele feit dat de asset bèta van Fluxys lager ligt dan de asset bèta van de overige bedrijven in de vergelijkingsgroep, is voor ACM nog geen reden om het bedrijf uit te sluiten uit de vergelijkingsgroep. Zoals ACM in het besluit aangeeft, erkent ACM dat de asset bèta's in de vergelijkingsgroep mogelijk niet normaal zijn verdeeld. Dit is voor ACM aanleiding om niet het

gemiddelde, maar de mediaan van de asset bèta's te gebruiken. Op deze manier voorkomt ACM dat de bèta ten onrechte wordt beïnvloed door een uitschieter van de asset bèta van een onderneming binnen de vergelijkingsgroep voor de bèta. Op deze wijze houdt ACM dus al rekening met mogelijke uitschieters binnen de vergelijkingsgroep.

113. Het argument van GTS dat door de lage bèta van Fluxys de kostenvoet vreemd vermogen hoger ligt dan de kostenvoet eigen vermogen, klopt alleen in het theoretische geval dat de parameters van de WACC zoals ACM deze vaststelt ook exact representatief zijn voor de financiering van Fluxys. In de praktijk zullen er echter verschillen bestaan. Zo is het mogelijk dat Fluxys in werkelijkheid tegen een lager rentepercentage vreemd vermogen kan aantrekken dan op basis van de kostenvoet vreemd vermogen in de WACC is vastgesteld. De stelling dat de kostenvoet vreemd vermogen voor dit bedrijf hoger ligt dan de kostenvoet eigen vermogen heeft GTS niet aannemelijk gemaakt. ACM ziet ook geen andere redenen om te twijfelen aan de juistheid van de bèta van Fluxys.
114. ACM heeft Rebel hiernaast gevraagd om in te gaan op de liquiditeitscriteria die door de netbeheerders worden aangevoerd. Rebel komt tot de conclusie dat deze criteria als aanvulling op de criteria van ACM zouden kunnen dienen. Rebel ziet het criterium van het aantal dagen waarop het aandeel verhandeld wordt echter als belangrijkste criterium. De bèta meet namelijk een correlatie tussen de prijs van een aandeel en de prijs van de betreffende marktindex. Deze correlatie is alleen zinnig bij voldoende datapunten.
115. De criteria die partijen noemen zijn dus niet geschikt ter vervanging van het liquiditeitscriterium dat ACM hanteert. Ze zouden volgens Rebel wel als aanvulling op de huidige criteria kunnen dienen. Dit is voor de huidige vergelijkingsgroep echter niet mogelijk. Omdat er al weinig potentiële *peers* zijn, zouden aanvullende criteria leiden tot een te kleine vergelijkingsgroep. Wanneer er een grotere potentiële vergelijkingsgroep zou zijn, zou vooral de *bid-ask spread* een nuttig aanvullend criterium kunnen zijn. Ook stelt Rebel dat de huidige criteria voldoende waarborgen dat er een kwalitatief goede vergelijkingsgroep resulteert.

Conclusie zienswijze "Wijzigingen vergelijkingsgroep zijn onvoldoende onderbouwd"

116. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 19 "Minder dan tien bedrijven in de vergelijkingsgroep"

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Minder dan tien bedrijven in de vergelijkingsgroep”

117. GTS geeft aan dat Rebel niet heeft voldaan aan het tot nu toe consequent gehanteerde minimum van tien bedrijven. Volgens GTS is dit een consequentie van de afzwakking van deze eis in het ontwerpbesluit door ACM. GTS stelt dat er geen rechtvaardiging is voor deze breuk met het verleden. Het argument van Rebel voor de uitsluiting van drie bedrijven, zijnde de voorkeur voor eurozone-bedrijven en bedrijven met een substantieel percentage aan TSO/DSO-activiteiten, is niet geloofwaardig, zo oordeelt GTS.

Reactie zienswijze “Minder dan tien bedrijven in de vergelijkingsgroep”

118. Bij de samenstelling van de vergelijkingsgroep hanteert ACM criteria waaraan de bedrijven moeten voldoen. De bedrijven moeten een omzet van minimaal 100 miljoen euro hebben, op minimaal 90% van de handelsdagen verhandeld worden, vergelijkbare activiteiten ondernemen als de Nederlandse netbeheerders en idealiter bevat de vergelijkingsgroep ten minste tien bedrijven.

119. Bij de samenstelling van de vergelijkingsgroep blijkt dat het niet mogelijk is om tien bedrijven te selecteren die aan alle criteria voldoen. In de praktijk is namelijk maar een beperkt aantal netbeheerders op het gebied van gas en elektriciteit beursgenoteerd. Vervolgens bekijkt ACM of deze bedrijven aan alle criteria voldoen.

120. Het criterium dat de activiteiten vergelijkbaar moeten zijn, blijkt in de praktijk niet te combineren met het streven naar een minimum van tien bedrijven. Uit de analyse van Rebel komt naar voren dat voor een aantal bedrijven dat eerder wel in de vergelijkingsgroep zat, het aandeel TSO/DSO-activiteiten in het totaal van activiteiten aanzienlijk lager ligt dan gewenst is. ACM heeft dit verder onderbouwd in de reactie op de zienswijze *“Wijzigingen vergelijkingsgroep zijn onvoldoende onderbouwd”* hiervoor. Omdat het niet mogelijk is om tien bedrijven te selecteren die een voldoende vergelijkbaar risicoprofiel hebben, maakt ACM een afweging tussen enerzijds de omvang van de vergelijkingsgroep en anderzijds de mate van vergelijkbaarheid.

121. De omvang van de vergelijkingsgroep is van belang, omdat een grotere vergelijkingsgroep een statistisch lagere schattingsfout bij de bepaling van de bèta betekent. Aan de andere kant neemt met het toevoegen van bedrijven die niet aan de criteria voldoen de representativiteit af. De drie uitgesloten bedrijven zijn zoals hierboven aangegeven onvoldoende representatief voor het risicoprofiel van de Nederlandse netbeheerders. ACM is daarom van mening dat het hanteren van het criterium dat de vergelijkingsgroep tien bedrijven moet bevatten tot een slechtere schatter van de bèta van de Nederlandse netbeheerders zou leiden.

Conclusie zienswijze “Minder dan tien bedrijven in de vergelijkingsgroep”

122. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 20 “De wijziging van de marktindex is onvoldoende gemotiveerd”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “De wijziging van de marktindex is onvoldoende gemotiveerd”

123. GTS ziet graag een verklaring voor de overstap van de EUROSTOXX 600 naar EUROSTOXX TMI-marktindex bij de berekening van de bèta. Zij verwijst daarbij naar de grotere marktkapitalisatie van de eerstgenoemde index. GTS ziet geen reden om over te stappen op een index met een kleinere marktkapitalisatie.

Reactie zienswijze “De wijziging van de marktindex is onvoldoende gemotiveerd”

124. ACM is het niet eens met de stelling dat het gebruik van de EUROSTOXX TMI tot een slechtere schatter van de *equity bèta* leidt. ACM gaat ervan uit dat met de integratie van de financiële markten in de eurozone, een gemiddelde belegger in Nederlandse gereguleerde ondernemingen zijn beleggingen internationaal kan diversificeren. Hierbij onderschrijft Brattle-1 dat deze belegger niet wereldwijd georiënteerd is, maar een voorkeur heeft voor Europa vanwege factoren zoals politiek risico en informatieasymmetrie. In Brattle-2 wordt dit verder gespecificeerd tot de eurozone, omdat de belegger binnen de eurozone geen valutarisico loopt. Bij de keuze voor de relevante marktindex beperkt ACM daarom de Europese gegevens tot de eurozone, aangezien deze marktindex geen valutarisico met zich meebrengt voor de Nederlandse belegger.

Conclusie zienswijze “De wijziging van de marktindex is onvoldoende gemotiveerd”

125. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 21 “Netbeheerders vergelijkingsgroep moeten vergelijkbare credit rating hebben”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
VEMW	Nee

Samenvatting zienswijze “Netbeheerders vergelijkingsgroep moeten vergelijkbare credit rating hebben”

126. VEMW merkt in haar zienswijze op dat er in de vergelijkingsgroep die gebruikt wordt bij de vaststelling van een redelijk rendement slechts één bedrijf zit met een *credit rating* in de A-range. Volgens Rebel hebben de andere netbeheerders in de groep een lagere *rating* (en

hogere asset bèta) omdat deze gevestigd zijn in landen met een lagere *rating*. Hierdoor, oordeelt VEMW, kiest ACM indirect voor een *peer group* met netbeheerders die niet structureel vergelijkbaar zijn, hetgeen de schatting van de bèta's niet ten goede komt. De opname van vijf bedrijven uit Italië, Portugal en Spanje leidt bijvoorbeeld tot een zeer hoge asset bèta, en dus ook een te hoge *equity bèta*. Ook zet VEMW vraagtekens bij het verwijderen van National Grid (met een hoge *credit rating*) uit de vergelijkingsgroep. Om deze redenen is zij van mening dat een te hoog redelijk rendement wordt vastgesteld voor Nederlandse netbeheerders.

127. VEMW geeft daarnaast een tweede reden waarom de vergelijkingsgroep zou moeten worden aangepast. Zij stelt dat, ten gevolge van de keuzes die gemaakt zijn voor de vergelijkingsgroep, de mediaan die gebruikt wordt voor de berekening van de asset bèta in grote mate beïnvloed wordt door bedrijven met een lagere *credit rating*.

Reactie zienswijze “Netbeheerders vergelijkingsgroep moeten vergelijkbare credit rating hebben”

128. ACM heeft Rebel gevraagd om in haar notitie in te gaan op het belang van de *credit rating* bij de bepaling van de vergelijkingsgroep. Hierin geeft Rebel aan dat de *credit rating* in principe geen rol speelt voor hoe geschikt een *peer* is om opgenomen te worden in de vergelijkingsgroep, tenzij sprake is van een zeer afwijkende *credit rating*. In dat geval zou er namelijk sprake kunnen zijn van bijzondere bedrijfsomstandigheden, wat aanleiding zou kunnen geven tot nader onderzoek of een bedrijf uitgesloten zou moeten worden uit de *peer group*. Daarvan is hier geen sprake. De *credit ratings* van de bedrijven in de vergelijkingsgroep zijn vergelijkbaar; alle *credit ratings* zijn *investment grade* (BBB- of hoger). Hierbij merkt Rebel nog op dat een lage *credit rating* vaak een reflectie is van financieel risico door hoge gearing van het bedrijf, waarvoor binnen CAPM door het onderscheid tussen *equity bèta* en asset bèta wordt gecompenseerd. Op basis van deze onderbouwing en eerdergenoemde argumenten ziet ACM daarom geen reden om het besluit op dit punt aan te passen.
129. De stelling dat er in de vergelijkingsgroep maar één bedrijf met een *rating* in de A-range zit is op basis van meer recente gegevens ook niet meer juist. Uit tabel 4 van het Rebel-rapport blijkt dat in 2015 drie bedrijven in de vergelijkingsgroep een *rating* in de A-range hebben. Hiernaast zijn alle bedrijven in de vergelijkingsgroep in het bezit van een *investment grade rating*.
130. In het besluit geeft ACM verder al aan dat zij het gebruik van de mediaan bij de bepaling van de asset bèta het meest passend vindt, aangezien de asset bèta's voor de vergelijkingsgroep mogelijk niet normaal zijn verdeeld. Op deze manier wordt voorkomen dat de asset bèta ten onrechte wordt beïnvloed door een uitschieter van de asset bèta binnen de vergelijkingsgroep. Juist omdat ACM de mediaan gebruikt en niet het gemiddelde wordt het door VEMW geopperde probleem voorkomen.

Conclusie zienswijze “Netbeheerders vergelijkingsgroep moeten vergelijkbare credit rating hebben”

131. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 22 “De inflatievergoeding is onvolledig”

<i>Respondenten</i>	<i>Op ontwerpbesluit</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	GTS	Ja

Samenvatting zienswijze “De inflatievergoeding is onvolledig”

132. GTS is van mening dat het reëel maken van de WACC in 2016 met de inflatieverwachting die is opgenomen in de WACC in 2021 onjuist is. GTS geeft aan dat de WACC reëel wordt gemaakt, omdat de GAW geïndexeerd wordt en dat de totale kosten met de werkelijke inflatie naar het prijspeil van 2016 worden gebracht. Het gebruik van de inflatieverwachting van de WACC in 2021 past hier volgens GTS niet bij: de WACC 2016 moet met de werkelijke inflatie reëel worden gemaakt, net zoals de totale kosten met de werkelijke inflatie naar 2016 worden gebracht.
133. GTS merkt op dat Rebel in haar rapport de inflatieparameter baseert op 50% historische Nederlandse en Duitse waarden en 50% verwachtingen van instituten. Dit is de ACM-methode. ACM heeft de 50/50-verhouding echter nergens gespecificeerd, aldus GTS. ACM doet ook geen cross check met de verwachting van de instituten, zoals in de opdrachtschrijving staat. ACM gaat bij de WACC normaal gesproken alleen uit van historische gegevens. GTS stelt dat wanneer ACM ervoor kiest de verwachtingen mee te wegen, zij van mening is dat alle drie de bronnen (historie, instituten en marktverwachtingen) even zwaar mee moeten wegen; de huidige combinatie is niet evenwichtig.

Reactie zienswijze “De inflatievergoeding is onvolledig”

134. Bij de vaststelling van de WACC kijkt ACM naar het rendement dat een vermogensverschaffer van een netbeheerder zou eisen, gelet op het rendement dat hij zou kunnen behalen op de kapitaalmarkt voor investeringen met een vergelijkbaar risico. Vermogensverschaffers gaan daarbij doorgaans uit van een nominaal rendement. ACM hanteert in de regulering een reële WACC. Een reële WACC is een WACC die geschoond is voor inflatie. Bij de toepassing van de reële WACC vindt vergoeding van de inflatie plaats via de indexatie van de GAW. Voor die indexatie gebruikt ACM de jaarlijkse CBS inflatie zoals die is voorgeschreven in de wettelijke formule die wordt gebruikt in de tarievenbesluiten. Deze inflatie is niet gelijk aan de marktconforme inflatievergoeding, zoals die wordt gemeten als onderdeel van de nominale risicovrije rente in de WACC. De marktconforme inflatievergoeding is een vergoeding voor de inflatie die de vermogensverschaffer over de looptijd van zijn investering verwacht. ACM is het eens met de zienswijze dat de reële WACC vastgesteld moet worden door de gemeten

risicovrije rente te schonen voor Nederlandse inflatie die later via de indexatie vergoed wordt. Op deze manier zorgt ACM ervoor dat de regulering leidt tot een marktconforme vergoeding van de inflatie. Met andere woorden: een inflatievergoeding die aansluit bij de financiële lasten van netbeheerders.

135. De vraag die na bovengenoemde aanpassing overblijft, is hoe ACM de inflatie moet schatten die zij op de nominale WACC in mindering brengt.
136. In het verleden stelde ACM de WACC en de inflatie vast voor de gehele reguleringsperiode. Met de invoering van het trapjesmodel stelt ACM de WACC gescheiden vast voor het beginpunt (2016) en het eindpunt (2021) van de reguleringsperiode. In het ontwerpbesluit hanteerde ACM hierbij voor de jaren 2016 en 2021 hetzelfde inflatiecijfer. ACM is er middels zienswijzen op gewezen dat het hanteren van een periodeschatting voor inflatie niet consistent is met het gescheiden vaststellen van de WACC voor 2016 en 2021. ACM is het hiermee eens. Daarom maakt ACM een aparte schatting voor de inflatie in beide jaren. Dit laat onverlet dat de inflatie opgenomen in de WACC 2016 en de WACC 2021, door de werking van de x-factor, van invloed is op de inkomsten gedurende de gehele reguleringsperiode. De inflatie in 2016 en 2021 als onderdeel van de bepaling van de WACC moeten dus in een breder perspectief worden gezien. Met andere woorden: de inflatie 2016 en 2021 zoals geschat door ACM moeten dus niet de beste schatter opleveren voor alleen de jaren 2016 en 2021, maar voor de gehele reguleringsperiode.
137. Bij het vaststellen van de schatters voor de inflatie maakt ACM daarom een afweging tussen robuustheid en representativiteit. ACM beschikt daarbij over twee soorten bronnen die geschikt zijn om deze schatting op te baseren. Ten eerste kan ACM realisaties van inflatie uit het verleden gebruiken. Ten tweede zijn er voorspellingen van gerenommeerde instanties zoals ECB, CPB en DNB beschikbaar. Hierna licht ACM toe hoe zij deze bronnen weegt.
138. Voorspellingen van instanties zijn representatief voor de schatting van de inflatie in de jaren 2016 en 2021. Het nadeel van het gebruiken van deze voorspelling voor de regulering is dat deze van jaar op jaar volatiel zijn en er slechts weinig cijfers beschikbaar zijn. Deze voorspellingen zijn daarom onvoldoende robuust om als enige basis voor de schatter voor inflatie te gebruiken. Een uitschieter in 2016 of 2021, bijvoorbeeld als gevolg van een btw-verhoging, zou dan te veel effect hebben op de inkomsten van de netbeheerders.
139. ACM kan ook kijken naar gerealiseerde inflatiecijfers van het CBS. Deze cijfers kan ACM middelen over meerdere jaren en daardoor ontstaat een robuuste schatter. Deze schatter wordt, naarmate meer jaren uit het verleden worden betrokken, steeds minder representatief. ACM gebruikt daarom voor haar schatting het gemiddelde van de gerealiseerde CBS inflatie over de jaren 2013, 2014 en 2015.
140. ACM ziet geen aanleiding om meer gewicht toe te kennen aan de voorspellingen van instanties of het gemiddelde inflatiecijfer over de afgelopen drie jaar en weegt daarom beide cijfers even

zwaar. Door het betrekken van inflatievoorspellingen van instanties enerzijds en gerealiseerde inflatiecijfers anderzijds komt ACM tot een goede balans tussen representativiteit en robuustheid.

141. De WACC 2016 zal ACM baseren op realisaties van de Nederlandse inflatie over de jaren 2013 tot en met 2015 (50%) en de inflatieverwachting voor 2016 (50%). Voor de WACC 2021 zal ACM de inflatie baseren op dezelfde historische gegevens (50%) en de lange termijn inflatieverwachting (50%).
142. Naast de historische inflatiecijfers en de voorspellingen van instituten zou ACM marktverwachtingen kunnen betrekken bij haar inflatieschatting. In haar rapport gebruikt Rebel marktverwachtingen als *sanity check* op de uitkomsten van de ACM methode om inflatie te schatten. ACM acht deze marktverwachtingen niet bruikbaar om ook in de daadwerkelijke inflatieberekening te betrekken. De marktverwachtingen uit het Rebel rapport, berekend op basis van zogenaamde *inflation swaps*, worden namelijk door meer dan alleen de pure inflatieverwachting beïnvloed. De koers van deze financiële producten wordt ook beïnvloed door allerlei andere factoren, bijvoorbeeld door de risico- en liquiditeitspremie die een belegger eist.²⁰ Daarom is ACM niet van mening dat het gebruik van dit soort marktverwachtingen tot een betere inflatieverwachting leidt, maar enkel kan dienen als *sanity check*, zoals Rebel doet in haar rapport. ACM is van mening dat zij met een combinatie van historische gegevens en inflatieverwachtingen van gerenommeerde instellingen een robuuste en representatieve schatter heeft, en ziet daarom geen toegevoegde waarde in het betrekken van marktverwachtingen.²¹
143. GTS geeft aan dat de werkelijke inflatie voor de WACC 2016 moet worden gebruikt. Tijdens de klankbordgroepbijeenkomst van 15 augustus 2016 is gebleken dat GTS hiermee doelt op de inflatie die is gebruikt voor het tarievenbesluit 2016. Zoals ACM hierboven heeft toegelicht, gaat het bij de schatter voor inflatie die ACM gebruikt voor de WACC niet alleen om een schatting voor een enkel jaar. De inflatie die ACM schat in de WACC 2016 en WACC 2021 heeft invloed op de inkomsten in de gehele reguleringsperiode. Robuustheid van de schatter is daarom van groot belang zodat de inkomsten over de periode niet worden beïnvloed door een eenmalige uitschieter in de inflatie. Daarom gebruikt ACM niet de cpi 2016 voor de WACC 2016.
144. Het gebruik van realisaties en schattingen voor de vaststelling van de schatter voor inflatie is een bestendige praktijk van ACM. Zowel bij de methodebesluiten 2014-2016 (zie Brattle-2, pagina 26) als bij de methodebesluiten 2017-2021 wordt gebruik gemaakt van historische gegevens én inflatieverwachtingen. Het betrekken van enkel historische gegevens zou dus juist

²⁰ De andere factoren die in deze koersen besloten zitten worden meer uitvoerig besproken in: M.D. Bauer en E. McCarthy, *Can we rely on market-based inflation forecasts?*, Federal Reserve Bank of San Francisco Economic Letter, 2015.

²¹ In eerdergenoemde paper van Bauer en McCarthy (2015) geldt ook als conclusie dat marktverwachtingen van weinig toegevoegde waarde zijn bij de voorspelling van de inflatie.

een afwijking van de bestendige praktijk betekenen. Ten tijde van de vaststelling van de methodebesluiten 2014-2016 waren beide schatters nagenoeg in lijn met elkaar (ca. 2%). Nu bestaat er een duidelijk verschil tussen de historische gegevens (1,03%) en de inflatieverwachtingen (0,5% voor 2016 en 1,8% voor 2021). Daarom maakt ACM de afweging tussen deze schatters in de methodebesluiten 2017-2021 expliciet.

Conclusie zienswijze “De inflatievergoeding is onvolledig”

145. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in paragraaf 3.3 van bijlage 2.

4.1.2 Regulatorische kosten

Zienswijze 23 “Opnemen van afschrijvingstermijn voor stikstofinstallatie van 15 jaar”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Opnemen van afschrijvingstermijn voor stikstofinstallatie van 15 jaar”

146. GTS is voornemens een stikstofinstallatie te bouwen waar ACM een gestandaardiseerde afschrijvingstermijn hanteert van 30 jaar. GTS stelt echter dat deze stikstofinstallatie een verwachte economische levensduur van 15 jaar heeft en verzoekt ACM daarom om een afschrijvingstermijn van 15 jaar te hanteren voor de stikstofinstallatie.

Reactie zienswijze “Opnemen van afschrijvingstermijn voor stikstofinstallatie van 15 jaar”

147. ACM begrijpt dat bij een eventuele positieve investeringsbeslissing de nieuwe stikstofinstallatie rond 2019 in gebruik zal worden genomen.²² Uit het verzoek van GTS om een afschrijvingstermijn van 15 jaar te hanteren leidt ACM af dat volgens GTS de economische levensduur loopt tot 2034. ACM is van mening dat het echter allerm minst zeker is dat het gebruik en daarmee de economische levensduur van de stikstofinstallatie beperkt is tot de periode tot 2034.

148. Of de te bouwen stikstofinstallatie ook na 2034 nog ingezet wordt is afhankelijk van de vraag of er dan nog vraag is naar kwaliteitsconversie én de vraag of specifiek de nieuwe stikstofinstallatie hierin zal voorzien. Een overschakeling naar H-gas is vooralsnog niet aan de orde en het productieaanbod vanuit Groningen wordt waarschijnlijk te beperkt en te weinig flexibel om te voorzien in de binnenlandse gasvraag. In dit geval is naast het aanbod van

²² Op 12 september 2016 heeft de Minister de Tweede Kamer geïnformeerd dat het investeringsbesluit over de bouw van deze stikstofinstallatie zal worden uitgesteld tot na de zomer van 2017. Het is op het moment van vaststellen van het methodebesluit dus niet bekend of deze investering plaats zal vinden.

Groningegas ook de inzet van kwaliteitsconversie nodig om te kunnen voorzien in de (piek)vraag. Bovendien is kwaliteitsconversie nodig om gebruik te maken van de kleine velden.

149. ACM meent bovendien dat wanneer er in de periode na 2034 kwaliteitsconversie nodig is, dat hiervoor dan zeer waarschijnlijk de nieuwe stikstofinstallatie zal worden ingezet. Ten eerste, omdat de nieuwe installatie juist wordt gebouwd om met afname van Groningenproductie om te kunnen gaan. Ten tweede, omdat een deel van huidige installaties is gebouwd eind jaren '80 en begin jaren '90. Gegeven de afschrijvingstermijn van 30 jaar (gebaseerd op een economische levensduur gelijk aan de verwachte technische levensduur) is de kans aanwezig dat deze activa óf niet meer inzetbaar zijn, óf alleen tegen hogere kosten inzetbaar zijn dan de nieuwe installatie.
150. Concluderend stelt ACM dat het nu niet op voorhand aannemelijk is dat de te bouwen stikstofinstallatie slechts een economische levensduur heeft van 15 jaar.

Conclusie zienswijze "Opnemen van afschrijvingstermijn voor stikstofinstallatie van 15 jaar"

151. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

4.1.3 Dynamische efficiëntie

Zienswijze 24 "Toepassing frontier shift op totale kosten"

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze "Toepassing frontier shift op totale kosten"

152. GTS betoogt in haar zienswijze op het ontwerpbesluit GTS dat de toepassing van de *frontier shift* op inkoopkosten E&V een ongemotiveerde beleidswijziging is en daarmee handelt ACM in strijd met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. De gebruikte argumenten voor deze wijziging golden in voorgaande reguleringsperiodes al toen een andere beslissing was genomen. Deze argumenten kunnen dus niet gebruikt worden voor de huidige wijziging, zo meent GTS. Daarnaast stelt GTS dat toepassing van de *frontier shift* op niet-beïnvloedbare kosten alleen kan als GTS wordt vergeleken met identieke bedrijven met dezelfde aard en mate van niet-beïnvloedbare kosten.

Reactie zienswijze "Toepassing frontier shift op totale kosten"

153. Bij het bepalen van de efficiënte kosten speelt de dynamische efficiëntie die een netbeheerder kan realiseren een rol. Het gaat dan om de mogelijkheid tot productiviteitsverbetering door technologische vooruitgang of daling van inkooprijzen. Concurrerende bedrijven geven de voordelen daarvan door aan hun afnemers. Aangezien GTS geen concurrenten heeft, moet

ACM deze tussentijdse kostenontwikkeling meenemen in de tarieven, om te voorkomen dat afnemers teveel betalen. Dit doet ACM door een *frontier shift* vast te stellen. Deze parameter betreft een schatting van de jaarlijkse efficiëntiewinst voor een efficiënte netbeheerder gedurende de reguleringsperiode.

154. ACM bepaalt de *frontier shift* van de landelijk netbeheerders aan de hand van een vergelijkingsgroep van Nederlandse sectoren en op basis van een vergelijking met buitenlandse TSO's. De *frontier shift* van de vergelijkingsgroep en van de buitenlandse TSO's worden bepaald op het totale kostenniveau.
155. De *frontier shift* is per definitie een maatstaf voor de ontwikkeling van totale kosten. Een totale kostenbenadering heeft oog voor de interactie tussen kapitaalkosten en operationele kosten. De *frontier shift* geeft dus de productiviteitsontwikkeling weer van zowel kapitaal, arbeid als tussenproducten. Die productiviteitsontwikkeling betreft altijd de optelsom van verschillende effecten en het totale effect resulteert in een daling (of stijging) van de kosten. Dit vertaalt zich weer naar een lager (of hoger) tarief die de netbeheerder hanteert. Het is dan ook logisch dat ACM, op basis van het onderzoek van Oxera, de *frontier shift* van de landelijk netbeheerders heeft bepaald aan de hand van een vergelijking met de (eveneens op het totale kostenniveau gebaseerde) *frontier shift* van een aantal geselecteerde Nederlandse sectoren en buitenlandse TSO's. Ook kosten die GTS als 'niet-beïnvloedbaar' beschouwt worden hier dus in meegenomen. Hoewel ACM, in tegenstelling tot GTS, alle kosten in meer of mindere mate beïnvloedbaar acht, merkt zij op dat dit niet wil zeggen dat GTS op iedere afzonderlijke kostenpost deze (verbeterde) productiviteit moet behalen. Met andere woorden: niet elke afzonderlijke kostenpost hoeft naar verwachting dezelfde kostenontwikkeling te laten zien als de totale kosten. Het gaat er immers om dat de totale door netbeheerders behaalde productiviteitswinst via lagere (inkoop)prijzen wordt doorgegeven aan de eindafnemer.
156. In reactie op de stelling van GTS dat de toepassing van de *frontier shift* op inkoopkosten E&V een onvoldoende gemotiveerde beleidswijziging is, stelt ACM voorop dat zij elk methodebesluit opnieuw voor de afweging komt te staan of op een juiste wijze met de verschillende kostenposten wordt omgegaan. Aangezien de *frontier shift* bepaald wordt op basis van het totale kostenniveau van de vergelijkingsgroep en van de buitenlandse TSO's, de *frontier shift* van de netbeheerders ook moet worden toegepast op de totale kosten. Dit wordt bevestigd door een uitspraak van het CBb, waarin het CBb geoordeeld heeft dat het methodologisch onjuist is om de *frontier shift* alleen toe te passen op de operationele kosten.²³ De omvang van de *frontier shift* is immers bepaald door naar het totale kostenniveau van de vergelijkingsgroep en de TSO te kijken. Daar is in verdisconteerd dat op sommige kosten gemakkelijker een efficiëntieverbetering is te realiseren dan op andere kosten. Dat betekent dat het methodologisch onjuist zou zijn om een deel van die kosten niet mee te nemen. ACM heeft de *frontier shift* in lijn met die uitspraak in deze reguleringsperiode

²³ CBb 29 juni 2010, ECLI:NL:CBB:2010:BM9471.

toegepast op alle kosten van de netbeheerders. ACM is daar dan ook terecht toe overgegaan. Daarmee heeft ACM haar keuzes voldoende gemotiveerd en gehandeld conform de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. ACM verwijst naar de behandeling van de zienswijze “*Uitgangspunten voor regulering en uitwerking daarvan in de methode zijn onvoldoende in acht genomen*”.

Conclusie zienswijze “Toepassing frontier shift op totale kosten”

157. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 25 “Gebruik van buitenlandse studies”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Gebruik van buitenlandse studies”

158. GTS betoogt in haar zienswijze op het ontwerpbesluit GTS dat buitenlandse studies geen basis vormen voor deugdelijke vaststelling van de *frontier shift*. GTS noemt hiervoor als eerste reden dat de geselecteerde bedrijven hun activiteiten niet uitvoeren in dezelfde economische omgeving als GTS. GTS stelt hierbij dat ACM voorbij gaat aan de impact van geschiedenis, de verschillende taken, business modellen en reguleringssystematieken. Ten tweede noemt GTS dat buitenlandse studies door de verscheidene consultants verschillend worden geïnterpreteerd en daarom geen basis kunnen vormen voor deugdelijke vaststelling van door GTS te behalen productiviteitsverandering. Dit zou, zo meent GTS, in strijd zijn met het principe van robuuste en voorspelbare regulering en het beginsel dat GTS alleen vergeleken kan worden met een structureel vergelijkbare netbeheerder. Volgens GTS wordt die strijdigheid niet verholpen door het lagere gewicht dat ACM heeft toegekend aan deze studies.

Reactie zienswijze “Gebruik van buitenlandse studies”

159. ACM ziet niet in waarom, zoals GTS betoogt, de schatting van productiviteitsverandering volgens buitenlandse studies geen basis kan vormen voor deugdelijke vaststelling van de *frontier shift*. Het raamwerk dat ACM hanteert bij de vaststelling van de *frontier shift* gaat uit van sectoren van de Nederlandse economie en van buitenlandse TSO's, die beide relevante inzichten geven. De buitenlandse TSO's hebben vergelijkbare taken als GTS. Daarmee sluit de schatting volgens buitenlandse studies het beste aan bij de taken die een Nederlandse netbeheerder moet vervullen. Haalbare productiviteitsveranderingen zoals gemeten met de *frontier shift* zijn het gevolg van technologische ontwikkelingen of veranderingen van inkooprijzen. Deze ontwikkelingen doen zich ook voor in het buitenland. De *frontier shift* van de buitenlandse TSO's is daarmee representatief voor GTS. Daarnaast licht GTS niet toe welke verschillen in geschiedenis, taken van netbeheerders, business modellen en

reguleringsystematieken met de buitenlandse TSO's van belang geacht moeten worden voor de vergelijkbaarheid van de te behalen productiviteitsverbetering. ACM ziet dan ook niet in waarom de gegevens over buitenlandse TSO's niet bruikbaar zouden zijn.

160. In reactie op de constatering van GTS dat buitenlandse studies door consultants verschillend worden geïnterpreteerd, wijst ACM erop dat zij Oxera gevraagd heeft om *catch-up* en schaaffecten uit de studies te verwijderen. Dergelijke effecten, zoals GTS in de zienswijze “*Correctie andere zaken productiviteitsgroei*” zelf ook opmerkt, zouden kunnen leiden tot een onjuist hoge waarde van de *frontier shift*. Dit heeft als gevolg dat er andere resultaten uit dezelfde studies komen. Door deze correctie is de schatting van de productiviteitsontwikkeling van buitenlandse studies door Oxera met meer voorzichtigheid en preciezer vastgesteld. ACM acht deze zuiverdere schatting een verbetering ten opzichte van het onderzoek van CEPA. ACM vindt het dan ook redelijk dat deze studies onderdeel zijn van de schatting van de *frontier shift*.

Conclusie zienswijze “Gebruik van buitenlandse studies”

161. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 26 “Tussentijds afronden”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Tussentijds afronden”

162. GTS stelt in haar zienswijze op het ontwerpbesluit GTS dat de *frontier shift* onjuist is berekend door tussentijds afronden van het gemiddelde percentage voor *frontier shift* die volgt uit de studie naar buitenlandse TSO's.

Reactie zienswijze “Tussentijds afronden”

163. ACM is het met GTS eens dat onafgeronde percentages uit de studies naar buitenlandse TSO's en van de Nederlandse sectoren gebruikt moeten worden bij het berekenen van het gewogen gemiddelde. Uit de studies naar de *frontier shift* van buitenlandse TSO's komt een onafgerond gemiddelde van 0,65% (0,8% en 0,5%). Het onafgeronde gemiddelde voor de *frontier shift* voor de Nederlandse economie is gebaseerd op de getallen van tabel 6.1 (TFP), 7.1 (OPI) en 8.1 (inflatie) van het Oxera rapport.²⁴ Hieruit volgt een OPI van -0,5375% en een

²⁴ Oxera, *Study on ongoing efficiency for Dutch gas and electricity TSO's*, april 2016.

voor inflatie gecorrigeerde TFP van 0,525%. Dit leidt tot een gemiddelde *frontier shift* van de Nederlandse sectoren van 0,5313%.

164. ACM past vervolgens de voorgestelde weging toe, waarbij de *frontier shift* van de Nederlandse sectoren voor 75% mee wordt gewogen en die van de buitenlandse TSO's voor 25%. Hieruit volgt een *frontier shift* van 0,561%. Dit is afgerond 0,6%. Hieruit concludeert ACM dat de *frontier shift* op de juiste manier is vastgesteld.

Conclusie zienswijze "Tussentijds afronden"

165. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 27 "Correctie voor andere oorzaken van productiviteitsgroei"

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze "Correctie voor andere oorzaken van productiviteitsgroei"

166. GTS betoogt in haar zienswijze op het ontwerpbesluit GTS dat ACM niet volledig corrigeert voor andere oorzaken van productiviteitsgroei, zoals *catch-up* en schaalvoordelen. Volgens GTS zijn deze effecten op de *frontier shift* niet gekwantificeerd en niet bij alle studies verwijderd. Dit is in de ogen van GTS echter wel nodig om te voorkomen dat de *frontier shift* te hoog wordt vastgesteld. Ook bij de analyse van Nederlandse economie is volgens GTS geen rekening gehouden met *catch-up* en schaaffecten.

Reactie zienswijze "Correctie voor andere oorzaken van productiviteitsgroei"

167. Bij het selecteren van de studies heeft Oxera drie criteria gehanteerd. ACM kan zich vinden in deze criteria. Het eerste criterium luidt dat een studie enkel *frontier shift* mag bevatten en geen andere effecten. Voor zover de studies andere effecten dan *frontier shift* bevatten, heeft Oxera hiervoor dan ook gecorrigeerd. Zo is van de studie van Jamasb, Pollitt and Triebs (2008) als uitkomst uitsluitend het deel van de productiviteitsgroei gebruikt dat gedreven wordt door technologische vooruitgang. Dit heeft tot gevolg dat Oxera een andere uitkomst voor productiviteitsontwikkeling uit deze studie hanteert dan CEPA. De andere twee criteria bestaan uit het uitsluitend selecteren van studies die zijn gebaseerd op energietransmissie en die een totale kostenbenadering hanteren. Anders dan GTS stelt heeft Oxera geen aanwijzing dat de studie van Economic Insights andere effecten dan de *frontier shift* heeft gemeten. ACM is het met Oxera eens dat de twee geselecteerde studies voldoen aan de drie opgestelde criteria.

168. In reactie op de stelling van GTS dat de analyse van de Nederlandse economie ook nog *catch-up* en schaaleardeffecten bevat, merkt ACM het volgende op. Oxera heeft op basis van academisch onderzoek vastgesteld dat de groei van de Nederlandse economie bijna uitsluitend gedreven wordt door technologische vooruitgang.²⁵ Dit betekent dat er geen correctie plaats hoeft te vinden op voor *catch-up* en schaaleardeffecten. ACM is van mening dat Oxera dit voldoende heeft onderzocht en sluit zich bij deze analyse van Oxera aan.
169. Op basis van het bovenstaande heeft ACM geen aanwijzingen dat er andere oorzaken van productiviteitsgroei worden meegenomen in de analyse.

Conclusie zienswijze "Correctie voor andere oorzaken van productiviteitsgroei"

170. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 28 "Frontier shift GTS te laag"

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
Energie-Nederland	Nee
VEMW	Nee

Samenvatting zienswijze "Frontier shift GTS te laag"

171. Energie-Nederland en VEMW stellen in hun zienswijze op het ontwerpbesluit GTS dat ACM moet toelichten waarom de *frontier shift* voor GTS zo laag is vastgesteld. De *frontier shift* is lager dan in de vorige periode (1,1%) en lager dan die van TenneT nu (0,8%). Volgens Energie-Nederland zijn de mogelijkheden voor bedrijven om hun productiviteit te verhogen niet gedaald en zijn de marktomstandigheden op dit moment zodanig dat een *frontier shift* van 0,6% zeer eenvoudig te behalen is. Energie-Nederland vindt dat de *frontier shift* omhoog moet omdat van een te lage *frontier shift* geen prikkel uitgaat.

Reactie zienswijze "Frontier shift GTS te laag"

172. De *frontier shift* voor GTS valt lager uit dan in de reguleringsperiode 2014-2016 doordat de *frontier shift* gebaseerd op studies naar buitenlandse TSO's lager is dan in de vorige periode. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste, de *frontier shift* gebaseerd op buitenlandse studies valt lager uit dan in de vorige periode doordat de huidige selectie van studies door Oxera nauwkeuriger is dan de selectie van studies in de vorige periode door CEPA. ACM streeft naar een optimale selectie van buitenlandse studies en heeft nagedacht over verbeteringen in die selectie. Daarom heeft Oxera ter vergelijking voor GTS alleen studies geselecteerd over

²⁵ Oxera, *Study on ongoing efficiency for Dutch gas and electricity TSO's*, april 2016, pagina 42.

gastransmissie en die uitsluitend *frontier shift* bevatten. Doordat Oxera alleen studies over gastransmissie heeft meegenomen, wordt een studie met een relatief hoge productiviteitsschatting niet meer gebruikt terwijl deze wel door CEPA werd meegenomen. Daarnaast heeft het verwijderen van *catch-up* en schaalearde effecten tot gevolg dat er een ander resultaat komt uit een studie die ook door CEPA werd meegenomen (zie ook reactie op zienswijze “*Gebruik van buitenlandse studies*”). Ten slotte bevat de selectie van Oxera een recente studie die geen onderdeel uitmaakte van de selectie door CEPA. Door de verbeteringen in de selectie van studies wordt de *frontier shift* voor de komende reguleringsperiode nauwkeuriger geschat dan wanneer selectiecriteria zoals gebruikt voor reguleringsperiode 2014-2016 zouden worden gehanteerd.

173. Daarnaast weegt ACM de *frontier shift* gebaseerd op buitenlandse studies minder zwaar dan de *frontier shift* gebaseerd op sectoren van de Nederlandse economie (zie reactie op zienswijze “*Gebruik van buitenlandse studies*”). De *frontier shift* gebaseerd op sectoren van de Nederlandse economie is lager dan de *frontier shift* op basis van de buitenlandse TSO's. Doordat er meer gewicht wordt gegeven aan de lagere schatting is de *frontier shift* lager dan in de vorige periode.
174. Dat de productiviteitsverbetering voor GTS lager uitvalt dan voor TenneT komt doordat in de beschikbare onderzoeken buitenlandse gas TSO's een lagere productiviteitsontwikkeling laten zien dan buitenlandse elektriciteit TSO's.
175. In de reactie op de stelling van Energie-Nederland dat zij op basis van de huidige marktomstandigheden verwacht dat de *frontier shift* hoger uit zou moeten vallen, merkt ACM op dat Energie-Nederland niet onderbouwt waarom en hoe de huidige marktomstandigheden zouden moeten leiden tot een hogere *frontier shift* voor GTS. Er zijn ook geen representatieve data beschikbaar over de huidige marktomstandigheden (en evenmin een betrouwbare toekomstverwachting). In dat geval zijn de historische gegevens de beste schatter. Daarom hanteert ACM de historische gegevens voor de schatting van de *frontier shift* voor de toekomst.
176. Overigens prikkelt ACM de netbeheerder tot doelmatigheid door voor een langere periode *ex ante* de inkomsten te bepalen op basis van efficiënte kosten. De *frontier shift* is slechts een afslag op deze inkomsten. Het wil dus niet zeggen dat als de *frontier shift* lager uitvalt er geen prikkel is voor de netbeheerders om efficiënter te gaan opereren.

Conclusie zienswijze “Frontier shift GTS te laag”

177. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 29 “Telecomsector is niet representatief”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Ja

Samenvatting zienswijze "Telecomsector is niet representatief"

178. GTS stelt in haar zienswijze dat ACM niet motiveert waarom de telecomsector is toegevoegd aan de vergelijkingsgroep van sectoren. De telecomsector laat de hoogste productiviteitsontwikkeling zien van alle Nederlandse sectoren, wat te wijten is aan de extreem snelle technologische vooruitgang in deze sector, aldus GTS. GTS is van mening dat de telecomsector niet even zwaar mag meewegen als de andere sectoren die zij representatiever acht voor haar kernactiviteiten.

Reactie zienswijze "Telecomsector is niet representatief"

179. ACM gebruikt een set sectoren die gezamenlijk representatief zijn voor de activiteiten van een Nederlandse TSO. Oxera heeft de sectoren geselecteerd op basis van de activiteiten van de TSO. De Nederlandse sectoren gezamenlijk representeren de werkzaamheden van een TSO. Op deze manier kan ACM bepalen wat de *frontier shift* op basis van de Nederlandse economie moet zijn. De selectie van deze set sectoren vormde de eerste stap in het proces ter bepaling van de *frontier shift* op basis van de Nederlandse economie. De sectoren die hieruit naar voren kwamen, waaronder evenals in de vorige reguleringsperiode de telecomsector, vormden een onafhankelijk advies van Oxera aan ACM ter bepaling van de *frontier shift*. De productiviteitsontwikkeling per sector is pas berekend nadat Oxera deze set sectoren had vastgesteld. ACM benadrukt het belang van het gebruik van een volledige set sectoren. Het weglaten van een sector uit de vergelijkingsset zou tot gevolg hebben dat sommige TSO-activiteiten niet worden meegenomen in de vaststelling van de *frontier shift* terwijl andere TSO-activiteiten een onevenredig hoog gewicht krijgen. Dat zou leiden tot een minder representatieve *frontier shift* voor GTS. Juist het meewegen van de verschillende sectoren uit de Nederlandse economie maakt de *frontier shift* representatief. Daarnaast wijst ACM erop dat zij het gemiddelde van de productiviteitsschattingen van deze sectoren hanteert en dus niet veronderstelt dat de productiviteitsontwikkeling van de telecomsector één-op-één overeenkomt met die van een TSO.
180. Overigens werden telecomactiviteiten, anders dan GTS doet voorkomen, in de sectorselectie van de vorige reguleringsperiode ook meegenomen. Van een toevoeging van telecomactiviteiten is aldus geen sprake. De nieuwe ISIC industrie classificatie bevat een aparte sector 'Telecom', terwijl telecomactiviteiten in de vorige industrie classificatie waren ondergebracht in verschillende andere sectoren. De selectie van sectoren heeft, zowel in de huidige als in de vorige periode, tot gevolg dat alle TSO-activiteiten worden meegenomen in de vaststelling van de *frontier shift*. Dit maakt dat er sprake is van een representatieve *frontier shift* voor GTS. Kort en goed is ACM van mening dat Oxera de set sectoren op de juiste manier heeft geselecteerd. In het methodebesluit in paragraaf 8.2.4 heeft ACM de motivering aangescherpt. In reactie op de stelling van GTS dat de telecomsector niet even zwaar mag

meewegen als de andere sectoren verwijst ACM naar de zienswijze “*Onevenwichtige weging van de Nederlandse sectoren bij vaststelling frontier shift*”

181. Zoals ACM heeft uitgelegd in de reactie op de zienswijze “*Toepassing frontier shift op totale kosten*” is de *frontier shift* een parameter die ervoor zorgt dat de gevolgen van lagere inkoopkosten en technologische vooruitgang worden doorgegeven. Op basis van een aanvullende notitie van Oxera stelt ACM dat TSO's profiteren van de hoge productiviteitsontwikkeling in de telecomsector doordat een groot deel van de productiviteitsontwikkeling in de energiesector het gevolg is geweest van technologische vooruitgang in de telecomsector.²⁶ Telecom en IT vormen spelen een belangrijke rol in strategisch management en het efficiënter inrichten van bedrijfsprocessen. Telecom is belangrijk voor een optimale inzet van werknemers en materiële productiefactoren, bijvoorbeeld door integratie van systemen en flexibele inzet van werknemers. Dit betreft onder meer het verzamelen van real-time informatie vanuit verschillende bronnen, het verwerken van deze informatie om het net in balans te houden en het informeren van marktdeelnemers over de energiestromen. Dit proces vereist uitgebreide telecom- en IT-systemen. De productiviteitsontwikkeling in de telecomsector neemt zowel de ontwikkeling in de operationele kosten als in de kapitaalkosten mee en geeft daarmee sectorrelevante informatie voor de vaststelling van de *frontier shift* op basis van totale kosten.

Conclusie zienswijze “Telecomsector is niet representatief”

182. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging in motivering van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in paragraaf 8.2.4.

Zienswijze 30 “*Onevenwichtige weging van Nederlandse sectoren bij vaststelling frontier shift*”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Ja

Samenvatting zienswijze “Onevenwichtige weging van Nederlandse sectoren bij vaststelling frontier shift”

183. GTS vraagt zich in haar zienswijze af of het bepalen van de productiviteitsverbetering op basis van sectoren die een bepaalde activiteit als hoofdtaak hebben representatief is voor een bedrijf waarvan die activiteiten een beperkt deel van de totale activiteiten uitmaakt. Volgens GTS heeft een bedrijf met één bepaalde activiteit als hoofdtaak voordelen door het hebben van een specialisatie. Als ACM deze specialisatie ongewogen meeneemt, ontkent zij de

²⁶ Oxera. *Response to GTS's and TenneT's comments on Oxera's ongoing efficiency study for the ACM*, 2016, hoofdstuk 2.

voordelen van de specialisatie en leidt deze wijze van berekenen tot een overschatting van de te behalen productiviteitsverbetering van een TSO, aldus GTS.

184. Daarnaast stelt GTS dat door het ongewogen meenemen van sectoren bijvoorbeeld de telecomsector veel zwaarder meeweegt dan zij op grond van haar kostenbasis gerechtvaardigd vindt. GTS is van mening dat sectoren gewogen moeten worden naar het aandeel van de activiteiten in de totale kostenbasis van GTS. GTS ziet als alternatief dat de productiviteitsontwikkeling van de gehele Nederlandse economie wordt gebruikt als weging voor de sectoren.

Reactie zienswijze “Onevenwichtige weging van Nederlandse sectoren bij vaststelling frontier shift”

185. ACM is het niet eens met de opvatting van GTS dat bepaalde sectoren door specialisatie voordelen behalen en er daardoor een overschatting van de *frontier shift* ontstaat. In haar rapport met nadere toelichting legt Oxera uit dat alle bedrijven naast hun hoofdtak ook te maken hebben met andere activiteiten, waardoor er dus bij geen enkel bedrijf sprake is van eenzijdige specialisatie.²⁷ GTS onderbouwt ook niet hoe en in welke mate specialisatie effect zou hebben op de *frontier shift*. ACM ziet daarom geen aanleiding om dit effect mee te nemen in de vaststelling van de *frontier shift*.
186. De keuze van sectoren is gebaseerd op het onafhankelijke advies van Oxera. Oxera heeft op basis van een analyse van de activiteiten van de TSO's, zoals opgenomen in Tabel 4.1, en hun kennis over de sector, een selectie gemaakt van acht sectoren van de economie die zij gezamenlijk representatief achten voor het bepalen van de productiviteitsverbetering van een TSO. Oxera heeft daarbij de nieuwe ISIC industrie classificatie gebruikt, welke een nauwkeurigere sectorselectie mogelijk maakt dan de NACE industrie classificatie die gebruikt is in de vorige methodebesluiten. ACM vindt de gemaakte selectie van acht sectoren aannemelijk en ziet in het gebruik van de ISIC classificatie een verbetering ten opzichte van het vorige methodebesluit. De selectie van deze acht sectoren heeft plaatsgevonden vóórdat op basis hiervan berekeningen zijn uitgevoerd, zodat ACM de garantie heeft dat de selectie van sectoren volledig losstaat van de uitkomsten die daaruit volgen.
187. Oxera adviseert ACM gebruik te maken van een ongewogen gemiddelde van de acht geselecteerde sectoren. De belangrijkste reden hiervoor is dat het niet mogelijk is een één-op-één vergelijking te maken tussen activiteiten en sectoren. Het gebruik maken van een ongewogen gemiddelde is geen wijziging van de methode. De keuze om gebruik te maken van een ongewogen gemiddelde is gelijk aan de werkwijze in de vorige methodebesluiten. Voor de vorige methodebesluiten adviseerde CEPA eveneens gebruik te maken van een ongewogen gemiddelde. Het is op basis van activiteiten onmogelijk om objectief een

²⁷ Oxera, *Response to GTS's and TenneT's comments on Oxera's ongoing efficiency study for the ACM*, 2016, hoofdstuk 4.

specifieke weging van sectoren vast te stellen. ACM neemt daarom het advies over om gebruik te maken van een ongewogen gemiddelde.

188. GTS noemt als alternatief om de weging van sectoren los te laten en de productiviteitsontwikkeling de gehele Nederlandse economie te gebruiken. GTS heeft niet onderbouwd waarom zij een benadering op basis van de gehele economie representatiever acht dan een benadering op basis van voor een TSO relevante sectoren. ACM ziet niet in waarom de toevoeging van sectoren waarvan de taken erg verschillen met die van een TSO zou leiden tot een nauwkeurigere vaststelling van de *frontier shift* dan een bepaling op basis van voor een TSO representatieve sectoren.
189. ACM heeft de motivering van de weging van sectoren verduidelijkt in het methodebesluit in paragraaf 8.2.4.

Conclusie zienswijze “Onevenwichtige weging van Nederlandse sectoren bij vaststelling frontier shift”

190. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging in motivering van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in paragraaf 8.2.4.

Zienswijze 31 “Onvoldoende motivering lengte meetperiode”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Ja

Samenvatting zienswijze “Onvoldoende motivering lengte meetperiode”

191. GTS merkt in haar zienswijze op het ontwerpbesluit GTS op dat door het gebruik van de nieuwe dataset data van vóór 1988 niet meer wordt meegenomen en dat er slechts twee jaren worden toegevoegd ten opzichte van de vorige dataset, waarvan het laatste jaar niet wordt gebruikt. GTS betwijfelt de meerwaarde van het gebruik van de dataset. GTS is van mening dat een periode van lage economische groei, zoals de periode 1978-1988, ook meegenomen moet worden. Daarnaast is het volgens GTS onduidelijk of het einde van de gekozen meetperiode 2007 of 2008 is.

Reactie zienswijze “Onvoldoende motivering lengte meetperiode”

192. ACM stelt de meetperiode vast met gebruik van een nieuwe dataset die is gebaseerd op een nieuwe industrie classificatie. De kwaliteit van deze nieuwe dataset is hoger door verbeteringen in dataverzameling en accounting standaarden. Deze dataset geeft dan ook een nauwkeuriger beeld van de economische ontwikkelingen binnen de meetperiode. De hogere kwaliteit van deze dataset levert dus meerwaarde ten opzichte van de dataset van de vorige reguleringsperiode. ACM heeft dit nader gemotiveerd in paragraaf 8.2.4 van het methodebesluit.

193. Voor de selectie van de meetperiode heeft Oxera criteria opgesteld waaronder het gebruik van volledige *business cycles*, een stabiele verandering van de productiviteitsontwikkeling in de tijd, een procyclische relatie tussen de productiviteitsverandering en de verandering van de output en een vergelijking van de *business cycles* gebaseerd op de set sectoren met de *business cycles* op het geaggregeerde niveau van het bruto nationaal product.²⁸ ACM kan zich vinden in deze criteria. De toevoeging van het laatste, meest recente, jaar aan de gebruikte dataset maakt het mogelijk om twee *business cycles* af te bakenen terwijl de dataset die gebruikt werd in de vorige reguleringsperiode geen twee volledige *business cycles* kon omvatten. Oxera stelt dat het belangrijker is om volledige *business cycles* mee te nemen dan om het aantal *business cycles* te maximaliseren. Door uit te gaan van volledige *business cycles* neemt ACM zowel perioden van hoge als perioden van lage groei (of neergang) mee. Het gebruik van incomplete *business cycles* kan volgens Oxera leiden tot een onnauwkeurige schatting van de productiviteitsontwikkeling. Oxera concludeert dat een of twee volledige *business cycles* al voldoen om lange termijn trends te bevatten. ACM acht net als Oxera twee *business cycles* voldoende. ACM ziet dan ook niet in waarom zij daarnaast nog de periode 1978-1988 had moeten meenemen.
194. Op 13 april 2016, na de publicatie van het ontwerpbesluit, heeft Oxera haar rapport nog gewijzigd. In deze definitieve versie benadrukt Oxera dat het eind van de tweede *business cycle* het jaar 2008 betreft. ACM heeft dit nader verduidelijkt in de tekst van het methodebesluit.
195. ACM heeft de motivering voor de lengte van de meetperiode uitgebreid in het methodebesluit. Hiermee acht ACM de motivering van de keuze voor de lengte van de meetperiode voldoende gemotiveerd.

Conclusie zienswijze “Onvoldoende motivering lengte meetperiode”

196. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in paragraaf 8.2.4.

²⁸ Oxera, *Study on ongoing efficiency for Dutch gas and electricity TSO's*, april 2016, paragraaf 5.3.

4.2 Eindinkomsten

4.2.1 Kapitaalkosten GTS

Zienswijze 32 “Hybride kostenallocatiemethodiek voor aansluitpunten vervangen door verdeelsleutel”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Hybride kostenallocatiemethodiek voor aansluitpunten vervangen door verdeelsleutel”

197. GTS stelt in haar zienswijze op het ontwerpbesluit GTS dat de nieuwe kostenallocatiemethodiek voor aansluitpunten onnodig complex is en het risico op fouten vergroot. GTS wijst erop dat de kapitaalkosten die samenhangen met de aansluit(punt)taak zonder verdeelsleutel worden vastgesteld en dat voor de operationele kosten behorende bij de aansluit(punt)taak wel een verdeelsleutel wordt gebruikt. Dit resulteert volgens GTS in een allocatiesystematiek die afwijkt van de systematiek voor de bestaande aansluitingstaak. Daarnaast merkt GTS op dat deze hybride kostenallocatiemethodiek niet toekomstbestendig is, omdat de bestaande aansluitingstaak en aansluit(punt)taak mogelijk in de toekomst worden samengevoegd. GTS verwijst hierbij naar het wetsvoorstel VET. Indien de taken worden samengevoegd is eenzelfde kostenallocatiemethodiek volgens GTS zeer wenselijk. GTS geeft ACM daarom in overweging om ook voor de kapitaalkosten van de aansluit(punt)taak toch de verdeelsleutels voor de AT-taak te gebruiken.

Reactie zienswijze “Hybride kostenallocatiemethodiek voor aansluitpunten vervangen door verdeelsleutel”

198. ACM is het niet eens met de stelling van GTS dat de nieuwe kostenallocatiemethodiek voor aansluitpunten onnodig complex is en het risico op fouten vergroot. Een verdeelsleutel om de activa te scheiden per taak is alleen noodzakelijk, omdat GTS niet in staat is de investeringen in het landelijk gastransportnet separaat toe te wijzen aan enkel de transporttaak, de balanceringsstaak of de bestaande aansluitingstaak. Met een verdeelsleutel kan ACM de kapitaalkosten voor de genoemde taken bepalen. De kapitaalkosten voor de aansluittaak zijn echter wel direct toe te rekenen. Door directe allocatie kunnen de kapitaalkosten voor de aansluittaak nauwkeuriger worden bepaald dan door gebruik van een verdeelsleutel. ACM deelt dan ook niet de mening van GTS dat deze kostenallocatie een verhoogd risico op fouten met zich meebrengt. Het feit dat de allocatiemethode voor de kapitaalkosten voor de aansluittaak hiermee afwijkt van de methode voor de bepaling van de kapitaalkosten van de transporttaak, de balanceringsstaak en de bestaande aansluitingstaak en voor de operationele kosten van alle taken doet hier niet aan af.

199. Wat betreft de toekomstbestendigheid van deze systematiek merkt ACM op dat GTS in haar zienswijze verwijst naar mogelijke toekomstige wetgeving. ACM is zich ervan bewust dat er momenteel wordt gewerkt aan nieuwe nationale wetgeving die van invloed kan zijn op de aansluitaak en bestaande aansluitingtaak van GTS. ACM stelt hierbij voorop dat zij de beleidslijn hanteert om uit te gaan van het huidige juridisch kader en niet vooruit te lopen op mogelijke toekomstige wetswijzigingen, tenzij deze eenduidig zijn vast te stellen vóór het vaststellen van het voorliggende methodebesluit of bijzondere omstandigheden hiertoe nopen. ACM is van mening dat zij niet de taak of plicht heeft vooruit te lopen op nationale wetgeving die nog geen volledige parlementaire behandeling heeft ondergaan. ACM ziet in deze zienswijze van GTS geen aanleiding om van deze lijn te wijken.

Conclusie zienswijze “Hybride kostenallocatiemethodiek voor aansluitpunten vervangen door verdeelsleutel”

200. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 33 “Verdeelsleutel aansluitpunten en aansluitingen met oog op tarieven”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
VGN	Nee

Samenvatting zienswijze “Verdeelsleutel aansluitpunten en aansluitingen met oog op tarieven”

201. VGN verwijst in haar zienswijze naar de randnummers 163, 164 en 177 in het ontwerpbesluit GTS die volgens VGN onder andere zien op de bepaling van de verdeelsleutel voor de aansluitaak en bestaande aansluitingtaak. Daarin geeft ACM aan dat zij bij de bepaling van de verdeelsleutel uitgaat van de nieuwbouwwaarde van specifieke installaties bij aangeslotenen. De optelsom van deze nieuwbouwwaarde bepaalt volgens VGN in belangrijke mate hoeveel inkomsten zijn toegestaan voor deze twee taken. VGN gaat er daarbij vanuit dat er onderscheid wordt gemaakt tussen installaties die wel en geen eigendom zijn van GTS. VGN stelt vervolgens dat, met het oog op het vermijden van kruissubsidie, het voor de hand ligt om de toekomstige tariefstelling (voor de bestaande aansluitingtaak) te baseren op de nieuwbouwwaarde van de specifieke installatie bij aangeslotenen en daarbij onderscheid te maken tussen welke installaties wel en geen eigendom zijn van GTS. In dat kader verwijst VGN ook naar randnummer 241 waarin wordt gesproken over het ‘tarief’ voor de aansluitaak en de bestaande aansluitingtaak. VGN verzoekt ACM dit te wijzigen in ‘tarieven’, omdat (om kruissubsidie te voorkomen) volgens VGN niet kan worden volstaan met één uniform tarief.

Reactie zienswijze “Verdeelsleutel aansluitpunten en aansluitingen met oog op tarieven”

202. ACM merkt ten eerste op dat, anders dan VGN lijkt te veronderstellen, het ontwerpbesluit geen verdeelsleutel kent voor de kapitaalkosten van de aansluitaak. Verder bevestigt ACM

dat voor de bepaling van de verdeelsleutel voor de bestaande aansluitingtaak bij de nieuwbouwwaarde van specifieke installaties bij aangeslotenen onderscheid wordt gemaakt tussen welke installaties wel en welke geen eigendom zijn van GTS. De verdeelsleutel wordt alleen toegepast op de installaties die eigendom zijn van GTS. Installaties die geen eigendom zijn van GTS maken immers ook geen onderdeel uit van de activa van GTS.

203. Verder merkt ACM op dat de wijze waarop de tarieven worden vastgesteld geen onderwerp is van de methode van regulering. De formulering 'tarief' voor de aansluitingtaak en voor de bestaande aansluitingtaak in het methodebesluit is dan ook niet bepalend voor de vraag of uiteindelijk één tarief of meerdere tarieven voor deze taken worden vastgesteld. Dit volgt uit andere wet- en regelgeving waaronder de Gaswet en de Tarieven Code Gas.

Conclusie zienswijze "Verdeelsleutel aansluitpunten en aansluitingen met oog op tarieven"

204. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 34 "Eén voorgeschreven afschrijvingsperiode per activasoort"

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
Energie-Nederland	Nee

Samenvatting zienswijze "Eén voorgeschreven afschrijvingsperiode per activasoort"

205. Energie-Nederland is van mening dat niet zonder meer alle investeringen verdisconteerd mogen worden in de tarieven. Energie-Nederland wijst op het onderscheid tussen vervangingsinvesteringen en uitbreidingsinvesteringen. Voor alle investeringen geldt dat deze per activasoort moeten worden afgeschreven. Energie-Nederland is van mening dat afwijking van de methodiek van één voorgeschreven afschrijvingsperiode per activasoort op geen enkele wijze ter discussie mag staan, omdat dit cruciaal is voor de transparante en voorspelbare ontwikkeling van transporttarieven.

Reactie zienswijze "Eén voorgeschreven afschrijvingsperiode per activasoort"

206. Naar ACM begrijpt vraagt Energie-Nederland met deze zienswijze niet om een wijziging ten opzichte van het ontwerpbesluit. In het ontwerpbesluit GTS 2017-2021 heeft ACM voor de afschrijvingstermijnen van de activacategorieën namelijk aangesloten bij de gestandaardiseerde termijnen die zij in het methodebesluit voor de voorafgaande reguleringsperiode heeft gehanteerd.

Conclusie zienswijze "Eén voorgeschreven afschrijvingsperiode per activasoort"

207. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 35 “Expliciteren dat overname van assets vorm van uitbreidingsinvestering is waarvan efficiënte kosten worden vergoed”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Expliciteren dat overname van assets vorm van uitbreidingsinvestering is waarvan efficiënte kosten worden vergoed”

208. GTS stelt dat er ook uitbreidingsinvesteringen kunnen plaatsvinden doordat GTS een asset overneemt van een andere partij. GTS verzoekt ACM om in het methodebesluit expliciet te maken dat het overnemen van assets van een andere partij een vorm van uitbreidingsinvestering is waarvoor zou moeten gelden dat de efficiënte kosten worden vergoed via de jaarlijkse tarievenbesluiten.

Reactie zienswijze “Expliciteren dat overname van assets vorm van uitbreidingsinvestering is waarvan efficiënte kosten worden vergoed”

209. Op grond van artikel 39e, 39f en 54a van de Gaswet is het mogelijk om via de jaarlijkse tarievenbesluiten aanvullende vergoedingen op te nemen voor niet-reguliere uitbreidingsinvesteringen. Indien investeringen van GTS daarvoor in aanmerking komen dan verrekent ACM de kosten, voor zover doelmatig, in de tarieven.
210. Relevant daarbij is de definitie van uitbreidingsinvestering die is opgenomen in de Regeling melding aanleg- of uitbreidingsinvestering.²⁹ ACM wijkt in het methodebesluit niet af van deze regeling en meent dat een nadere explicitering van de regeling niet op zijn plaats is in het methodebesluit. De Minister beslist over welke investeringen in aanmerking komen voor vergoeding op grond van artikel 39e, 39f of 54a van de Gaswet.

Conclusie zienswijze “Expliciteren dat overname van assets vorm van uitbreidingsinvestering is waarvan efficiënte kosten worden vergoed”

211. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 36 “Vergoeding LNG-peakshaverinstallatie”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
Energie-Nederland	Ja

²⁹ Stcrt. 2011, nr. 11203.

GTS	Ja
VGN	Ja

Samenvatting zienswijze “Vergoeding LNG-peakshaverinstallatie”

212. In de zienswijzen van zowel Energie-Nederland als VGN op het ontwerpbesluit GTS staat een aantal vragen over de vergoeding voor de LNG-peakshaverinstallatie die GTS aan een zusterbedrijf van GTS gaat betalen. Energie-Nederland en VGN stellen de vraag onder welke wettelijke taak van GTS deze vergoeding zal worden opgenomen. Daarnaast wil Energie-Nederland graag bevestigd zien dat deze vergoeding zal vallen onder de operationele kosten, dan wel inkoopkosten energie. Verder vraagt Energie-Nederland hoe ACM gaat toetsen dat deze vergoeding marktconform is.
213. GTS verwijst in haar zienswijze naar randnummer 160 e.v. en voetnoot 38 van het ontwerpbesluit waarin ACM aangeeft rekening te willen houden met een mogelijke overname van de LNG-peakshaverinstallatie door GTS en dat ACM de LNG-peakshaverinstallatie in het definitieve besluit aan de GAW van GTS zal toevoegen. GTS verduidelijkt in haar zienswijze dat alleen het deel behorende bij de transporttaak (23% van de activawaarde van de GAW) aan de GAW moet worden toegevoegd. Daarnaast stelt GTS dat de operationele kosten die GTS had gemaakt in geval de LNG-peakshaverinstallatie al eigendom was van GTS dienen te worden toegevoegd aan de operationele kosten van GTS.

Reactie zienswijze “Vergoeding LNG-peakshaverinstallatie”

214. In randnummer 160 van het ontwerpbesluit gaf ACM aan dat zij de LNG-peakshaverinstallatie uit de GAW van GTS zou verwijderen, omdat de LNG-peakshaverinstallatie wel onderdeel was van de GAW van GTS maar niet in eigendom van GTS. In voetnoot 38 van het ontwerpbesluit gaf ACM aan dat zij de LNG-peakshaverinstallatie weer zou toevoegen aan de GAW van GTS, dus in de GAW van GTS zou laten, als GTS deze tijdig zou overnemen. GTS heeft de peakshaverinstallatie per 1 januari 2017 overgenomen van Gasunie Peakshaver B.V. Daarom zal ACM, zoals opgenomen in randnummer 160 van het ontwerpbesluit, de LNG-peakshaverinstallatie in de GAW van GTS laten en de operationele kosten van GTS schonen van doorbelasting van Gasunie Peakshaver B.V. ACM heeft, nu duidelijk is dat GTS de LNG-peakshaverinstallatie tijdig heeft overgenomen, op dit punt randnummer 161 van het methodebesluit aangepast.
215. Het voorgaande betekent dat de zienswijzen van Energie-Nederland en VGN geen grond meer hebben. Volledigheidshalve merkt ACM op dat de activa van de LNG-peakshaverinstallatie behoren tot de transporttaak. Verder bevestigt ACM de stelling van GTS dat alleen het deel van de overname van de LNG-peakshaverinstallatie dat behoort tot de transporttaak onderdeel uitmaakt van de GAW van GTS.

216. ACM zal, zoals GTS stelt, de operationele kosten die GTS had gemaakt in geval de LNG-peakshaversinstallatie al eigendom was van GTS toevoegen aan de operationele kosten van GTS. ACM bepaalt de hoogte van deze kosten op basis van de operationele kosten die Gasunie Peakshaver B.V. in de jaren 2014 en 2015 voor de LNG-peakshaverinstallatie heeft gemaakt. Voor het jaar 2013 is geen correctie nodig, omdat de LNG-peakshaverinstallatie toen nog geen eigendom was van Gasunie Peakshaver B.V.

Conclusie zienswijze "Vergoeding LNG-peakshaverinstallatie"

217. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in paragraaf 8.2.2.

4.2.2 Operationele kosten GTS

Zienswijze 37 "Onder een goede schatter kan alleen worden verstaan een schatter die een grote voorspellende waarde heeft voor toekomstige kosten. Indien er geen goede schatter gevonden kan worden moet ACM nacalculeren"

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Ja, paragraaf 8.2.2

Samenvatting zienswijze "Onder een goede schatter kan alleen worden verstaan een schatter die een grote voorspellende waarde heeft voor toekomstige kosten. Indien er geen goede schatter gevonden kan worden moet ACM nacalculeren"

218. GTS geeft in haar zienswijze aan dat voor het vaststellen van een goede schatter drie stappen moeten worden gezet: i) welke schatters zijn beschikbaar? ii) welke van de beschikbare schatters heeft de hoogste voorspellende waarde? en iii) is deze schatter ook voldoende betrouwbaar om nacalculatie achterwege te laten?
219. GTS stelt dat ACM van mening is dat historische kosten het beste vertrekpunt zijn voor voorspellingen voor de toekomst. Volgens GTS moet ACM echter onderzoeken of in een voorkomend geval de historische kosten de hoogste voorspellende waarde hebben of dat andere schatters beter zijn. GTS stelt dat ACM daarbij moet nagaan of i) structurele wijzigingen zich hebben voorgedaan; ii) sprake is van een trendmatige kostenontwikkeling, iii) de historische schatter in het verleden goed heeft gewerkt en iv) wat de realistische toekomstscenario's ten aanzien van kostenontwikkeling zijn.
220. GTS stelt in haar zienswijze dat indien er geen schatter met voldoende voorspellende waarde beschikbaar is, het niet redelijk is dat afwijkingen van die schatter voor rekening en risico van GTS komen. In een dergelijk geval moet ACM nacalculeren.

Reactie zienswijze "Onder een goede schatter kan alleen worden verstaan een schatter die een

grote voorspellende waarde heeft voor toekomstige kosten. Indien er geen goede schatter gevonden kan worden moet ACM nacalculeren”

221. In paragraaf 8.2.2 van het ontwerpbesluit voor GTS beschrijft ACM haar keuze voor de kostenbasis. In paragraaf 10.1 van datzelfde ontwerpbesluit beschrijft ACM in welke gevallen zij op voorhand beslist tot nacalculatie van specifieke kosten. ACM beschouwt bovenstaande zienswijze als reactie van GTS op de twee genoemde passages. De beantwoording van de zienswijze *“Nacalculatie inkoopkosten energie moet gehandhaafd blijven omdat er geen betrouwbare schatters zijn”* bevat een aanvullende toelichting op het nacalculatiekader die ook in het besluit is opgenomen. In het volgende randnummer geeft ACM een aanvullende toelichting op de kostenbasis die ook heeft geleid tot een verduidelijking in het besluit.
222. ACM hanteert als uitgangspunt dat de historische kosten van een netbeheerder de beste basis vormen voor de schatting van zijn toekomstige efficiënte kosten. Historische kosten zijn over het algemeen goed bruikbaar als basis voor een schatting van toekomstige kosten. ACM schat hierbij de toekomstige efficiënte kosten waar mogelijk op totaalniveau, en schat dus niet, zoals GTS lijkt te suggereren, elke kostenpost afzonderlijk. Hiervoor heeft ACM twee redenen:
- 1) Het gezamenlijk schatten van alle kostenposten draagt bij aan de beoogde efficiëntieprikkels. Wanneer ACM onderscheid tussen typen kosten zou maken, is voor de netbeheerder de afweging tussen deze kostenposten niet meer neutraal. Het kan dan voor een netbeheerder voordelig zijn om niet-efficiënte keuzes in zijn bedrijfsvoering te maken, bijvoorbeeld omdat het ene kostentype tot een ruimere vergoeding leidt dan een ander kostentype. Door alle typen kosten op gelijke wijze te behandelen, wordt de prikkel om doelmatige keuzes te maken niet verstoord.
 - 2) Het gezamenlijk schatten van alle kostenposten is de beste methode om de efficiënte kosten te schatten. Door kostenposten gezamenlijk te schatten weegt ACM alle incidenten mee – zowel de incidenten die positief als negatief uitpakken voor de netbeheerder³⁰. Wanneer ACM onderscheid tussen typen kosten zou maken, heeft de netbeheerder de mogelijkheid om alleen die kostenposten onder de aandacht van ACM te brengen waarop de netbeheerder een kostenstijging ten opzichte van realisaties verwacht en tegelijkertijd ACM niet op verwachte kostendalingen ten opzichte van realisaties te wijzen. In die situatie kan ACM niet op een evenwichtige manier rekening houden met incidenten. Het gevolg kan zijn dat de tariefinkomsten hoger zijn dan de efficiënte kosten. Om te voorkomen dat incidenteel hogere of lagere kosten in enig jaar een te grote impact hebben op de hoogte van de inkomsten in de nieuwe reguleringsperiode, weegt ACM vervolgens de gerealiseerde kosten over meerdere jaren.

³⁰ In CBb 8 november 2012, ECLI:NL:CBB:2012:BY2307 oordeelde het CBb dat, in het voorliggend geval, het middelen van incidentele gebeurtenissen recht deed aan het incidentele karakter en dat het de NMa was toegestaan op deze manier operationele kosten te bepalen.

223. ACM is van mening dat zij met de keuzes voor kostenbasis en nacalculatiekader een goede methode heeft neergelegd. Het voorstel van GTS om per voorkomend geval beschikbare schatters te inventariseren en scoren past naar de mening van ACM veel minder goed, omdat dit kan leiden tot separate schatters per kostenpost. Daarmee worden mogelijk prikkels voor doelmatige bedrijfsvoering verstoord en kan ACM niet op evenwichtige manier rekening houden met incidenten.
224. Bij uitzondering kan er aanleiding zijn om af te wijken van een schatting vooraf op basis van historische kosten. Als bijvoorbeeld duidelijk is dat in de toekomst een hogere prestatie (meer output) van de netbeheerder wordt verwacht, kan ACM hier in voorkomende gevallen rekening mee houden. En wanneer is voldaan aan de drie criteria van het nacalculatiekader, calculeert ACM inkomsten na op basis van gerealiseerde kosten. Deze nacalculatiecriteria sluiten naar hun aard aan bij de stelling van GTS over wanneer nacalculatie aan de orde is.

Conclusie zienswijze “Onder een goede schatter kan alleen worden verstaan een schatter die een grote voorspellende waarde heeft voor toekomstige kosten. Indien er geen goede schatter gevonden kan worden moet ACM nacalculeren”

225. Deze zienswijze van GTS heeft geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is opgenomen in paragraaf 8.2.2 van het besluit. Deze zienswijze van GTS heeft ook geleid tot een ambtshalve wijziging in de motivering in de methodebesluiten van de andere netbeheerders.

Zienswijze 38 “Vergoeding voor efficiënte additionele inkoopkosten bijzondere uitbreidingsinvesteringen”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Vergoeding voor efficiënte additionele inkoopkosten bijzondere uitbreidingsinvesteringen”

226. GTS constateert dat het ontwerpbesluit geen regeling bevat voor de verwachte operationele kosten voor bijzondere uitbreidingsinvesteringen. GTS betoogt dat de 1%-regeling die van toepassing is op reguliere investeringen ook van toepassing behoort te zijn op bijzondere uitbreidingsinvesteringen. Dit gegeven de bestendige reguleringssystematiek en omwille van consistentie in reguleringssystematiek.
227. Verder stelt GTS dat deze 1%-regeling niet gehanteerd kan worden voor de additionele inkoopkosten energie voor sommige bijzondere uitbreidingsinvesteringen. De inkoopkosten energie kunnen bijvoorbeeld in het geval van de stikstofinstallatie oplopen tot 5% van de investering.

228. GTS verzoekt ACM het volgende. In de eerste plaats stelt GTS voor om de 1%-regeling ook van toepassing te verklaren voor de operationele kosten van bijzondere uitbreidingsinvesteringen. In de tweede plaats verzoekt GTS ACM een onderzoek te doen naar een mogelijke schatter voor de inkoopkosten energie ten gevolge van uitbreidingsinvesteringen. In de derde plaats verzoekt GTS het opnemen van een bepaling in het methodebesluit die het mogelijk maakt om de efficiënte additionele inkoopkosten energie ten gevolge van bijzondere uitbreidingsinvesteringen binnen de reguleringsperiode vergoed te krijgen. Met betrekking tot laatstgenoemde verzoek doet GTS de suggestie om de betreffende additionele inkoopkosten energie voor volledige vergoeding in aanmerking te laten komen in de jaarlijkse tarievenvoorstellen.

Reactie zienswijze “Vergoeding voor efficiënte additionele inkoopkosten bijzondere uitbreidingsinvesteringen”

229. Deze zienswijze ziet niet op het methodebesluit. De gerealiseerde operationele kosten van niet-reguliere uitbreidingsinvesteringen worden in de tarievenbesluiten vergoed volgens de “Beleidsregel ACM beoordeling doelmatige kosten van bijzondere investeringen”.³¹ In deze beleidsregel is bepaald dat de operationele kosten worden beoordeeld op hun onderbouwing en op of aannemelijk is dat de kosten voortvloeien uit de investering. Ten overvloede merkt ACM op dat de inkoopkosten energie voor stikstof ten behoeve van kwaliteitsconversie, waaronder ook het specifieke geval van bijzondere uitbreidingsinvesteringen, vergoed worden via de jaarlijkse tarievenvoorstellen. Hierbij verwijst ACM naar haar reactie op zienswijze “Voor kwaliteitsconversiekosten hebben historische kosten onvoldoende voorspellende waarde”.

Conclusie zienswijze “Vergoeding voor efficiënte additionele inkoopkosten bijzondere uitbreidingsinvesteringen”

230. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

4.3 Bepalen van de x-factor

Zienswijze 39 “x-factor afronden op één decimaal in plaats van op twee decimalen”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “x-factor afronden op één decimaal in plaats van op twee decimalen”

³¹ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0033421/2014-10-01>

231. GTS geeft in haar zienswijze aan dat het wiskundig onjuist is om de x-factor in meer dan één decimaal nauwkeurig te berekenen, omdat de cruciale variabelen waaruit de x-factor wordt afgeleid zoals de WACC, *frontier shift* en CPI, worden berekend op één decimaal nauwkeurig. GTS verzoekt ACM daarom de x-factor af te ronden op één decimaal in plaats van op twee decimalen.

Reactie zienswijze “x-factor afronden op één decimaal in plaats van op twee decimalen”

232. ACM is van mening dat de orde van significantie van de inputparameters niet ter zake doet: dat de WACC, CPI en *frontier shift* op één decimaal worden afgerond, komt doordat voor deze parameters geldt dat meer decimalen een schijnnaauwkeurigheid geven. Deze inputparameters vertegenwoordigen een trend of waarde die een inschatting betreft en zodoende nooit met exacte zekerheid kunnen worden vastgesteld; daarom ligt afronding voor de hand. Voor de x-factor geldt dit niet: de x-factor is als getal exact te berekenen. De x-factor is het resultaat van een precieze berekening die op zichzelf niet onzeker is, van schijnnaauwkeurigheid is dus geen sprake. Verder is de x-factor slechts een rekenstap om te komen tot jaarlijkse inkomstenniveaus. Een te grove afronding van de x-factor, feitelijk dus een tussenresultaat om tot tarieven te komen, kan zodoende leiden tot een opeenstapeling van onnauwkeurigheid.

Conclusie zienswijze “x-factor afronden op één decimaal in plaats van op twee decimalen”

233. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

5 Relatie tot tarievenbesluiten

5.1 Vaststellen van de rekenvolumina

Zienswijze 40 “Correctie rekenvolumina op individueel niveau”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Correctie rekenvolumina op individueel niveau”

234. GTS stelt in haar zienswijze dat het ontwerpbesluit strijdig is met het vereiste in de beoogde NC TAR dat omzetrnacalculatie zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Volgens GTS voldoen de multipliers bij interconnectiepunten die zij nu hanteert niet aan de in de netwerkcode opgenomen voorschriften. Hierdoor kunnen rekenvolumina sterk gaan afwijken van historische gegevens, wat het voorkomen van omzetrnacalculatie belemmert. GTS pleit voor een mogelijkheid in het methodebesluit om in het geval dat verwachte rekenvolumina (per netwerkpunt of marktsegment) sterk afwijken van de historische gegevens, hiervoor verwachte gegevens te gebruiken in plaats van historische gegevens of een generieke correctiefactor op deze historische gegevens.

Reactie zienswijze “Correctie rekenvolumina op individueel niveau”

235. ACM verwijst voor haar beleidslijn met betrekking tot het rekening houden met nieuwe wetgeving naar haar reactie op de zienswijze “*Het methodebesluit moet rekening houden met toekomstige wet- en regelgeving*”.

236. ACM ziet in deze zienswijze van GTS geen aanleiding om van deze beleidslijn af te wijken. ACM wijst er hierbij op dat zij in de methode van regulering ook zonder de NC TAR ernaar streeft de omzetrnacalculatie zo beperkt mogelijk te houden. ACM heeft in het ontwerpbesluit gemotiveerd dat zij voor de verwachting van de rekenvolumina historische gegevens het beste vertrekpunt vindt. Daarnaast heeft ACM gemotiveerd dat, indien nodig, van dit vertrekpunt kan worden afgeweken door een generieke correctiefactor toe te passen op geaggregeerde rekenvolumina. Deze generieke correctiefactor heeft ACM in het methodebesluit 2014-2016 geïntroduceerd om de omzetrnacalculatie zo beperkt mogelijk te houden. ACM constateert dat de generieke correctiefactor dit doel de afgelopen reguleringsperiode ook heeft gediend. ACM kan uit de zienswijze van GTS niet afleiden waarom deze generieke correctiefactor onvoldoende zou zijn om de omzetrnacalculatie zo beperkt mogelijk te houden. Wel ziet ACM in deze zienswijze aanleiding om in het methodebesluit te verduidelijken dat de voornemens die ACM in hoofdstuk 9 met betrekking tot de tarievenbesluiten formuleert, onderhevig kunnen zijn aan wijzigingen als de implementatie van NC TAR daartoe aanleiding geeft. Ook de

vaststelling van de rekenvolumina vindt plaats in het kader van de tarievenbesluiten. ACM heeft deze passage daarom verplaatst naar hoofdstuk 9 van het methodebesluit.

Conclusie zienswijze “Correctie rekenvolumina op individueel niveau”

237. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging van de motivering van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in hoofdstuk 9.

5.2 Inkoopkosten energie en vermogen

Zienswijze 41 “Nacalculatie inkoopkosten energie moet gehandhaafd blijven omdat er geen betrouwbare schatters zijn”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Nacalculatie inkoopkosten energie moet gehandhaafd blijven omdat er geen betrouwbare schatters zijn”

238. GTS stelt dat de toekomstige inkoopkosten energie worden bepaald door enerzijds toekomstige energieprijzen en anderzijds het toekomstig gebruik van (transmissie-) energie. Volgens GTS zijn energieprijzen volatiel; deze kunnen per jaar substantieel verschillen. Historische prijzen zijn daarom geen betrouwbare schatters. GTS is van mening dat zij niet de voor haar onbeheersbare risico's van energieprijzfluctuaties moet dragen. Het benodigde volume transmissie-energie is volgens GTS slechts in zeer beperkte mate beïnvloedbaar door GTS. Factoren daarbij zijn de temperatuur op een bepaalde dag en het gedrag van shippers. Ook hier zijn historische hoeveelheden volgens GTS geen betrouwbare schatter.
239. Voor de totale inkoopkosten energie heeft een schatter van de totale kosten op basis van historische gegevens volgens GTS geen voorspellende waarde. GTS stelt dat er geen relatie is tussen prijsontwikkelingen en hoeveelhedsontwikkelingen en is van mening dat alleen op basis van toeval de geschatte kosten gelijk kunnen zijn aan de gerealiseerde kosten. Het gebruik van een slechte schatter kan volgens GTS een substantieel financieel effect hebben.
240. GTS stelt dat andere TSO's in Europa met uitzondering van één partij geen risico dragen van transmissie-energie kosten. GTS is van mening dat ACM de regulering in lijn moet brengen met de regulering van andere TSO's door na te calculeren.
241. GTS vindt volledige nacalculatie gepast maar kan zich vinden in de toepassing van het nacalculatiekader als in het methodebesluit 2014-2016 voor de kosten transmissie-energie.

Reactie zienswijze “Nacalculatie inkoopkosten energie moet gehandhaafd blijven omdat er geen betrouwbare schatters zijn”

242. Naar aanleiding van deze zienswijze heeft ACM de motivering in het besluit aangepast. ACM heeft in het besluit verduidelijkt hoe het nacalculatiekader zich verhoudt tot de wettelijke doelstellingen en hoe zij aan de nacalculatiecriteria toetst. Ook heeft ACM de toets aan de criteria voor de inkoopkosten energie verduidelijkt.
243. In de beantwoording van deze zienswijze beschrijft ACM allereerst het nacalculatiekader in relatie tot de doelen van de regulering en de stappen die zij doorloopt bij het toepassen van het nacalculatiekader. Daarna geeft ACM de toetsing van de inkoopkosten energie aan de nacalculatiecriteria weer. Tot slot reageert ACM op de punten die GTS in haar zienswijze naar voren brengt.

Beschrijving nacalculatiekader

244. Zoals beschreven in hoofdstuk 5 van het besluit heeft de wetgever tariefregulering op basis van een ex ante inkomstenplafond op het niveau van de verwachte efficiënte kosten beoogd. Deze vorm van tariefregulering sluit aan bij verschillende wettelijke doelstellingen. Deze methodiek vindt namelijk een balans tussen de doelen (i) de regulering geeft prikkels voor een doelmatige bedrijfsvoering en de meest doelmatige kwaliteit van de uitvoering van de transporttaak, (ii) een netbeheerder behaalt een redelijk rendement en (iii) de regulering geeft voldoende ruimte voor investeringen in een efficiënte, betrouwbare en duurzame energievoorziening.
245. Met het ex ante inkomstenplafond kan een netbeheerder *achteraf bezien* wel een hoger of lager rendement behalen dan in het economisch verkeer gebruikelijk is, namelijk als hij hogere of lagere kosten realiseert dan het ex ante inkomstenplafond. De methode biedt dus geen gegarandeerd rendement. Dit past bij de doelstelling om doelmatige bedrijfsvoering te stimuleren. Een positief verschil (bij lagere kosten) mag de netbeheerder houden, tegelijkertijd draagt hij een negatief verschil (bij hogere kosten) ook zelf. De methode stimuleert daarmee dat de netbeheerder in de komende reguleringsperiode zo efficiënt mogelijk werkt.
246. Door deze methode is het overigens waarschijnlijk dat de kosten die netbeheerders uiteindelijk maken zullen afwijken van de inschatting van de efficiënte kosten van ACM, ook wanneer de netbeheerder achteraf op basis van dan actuele inzichten als efficiënt wordt beoordeeld. Het kan dus zo zijn dat de inkomsten achteraf bezien geen volledige dekking bieden voor de efficiënte kosten, en andersom. Een schatting maken gaat namelijk altijd gepaard met onzekerheden. Voor de tariefregulering geldt bijvoorbeeld dat kostenontwikkelingen die relevant zijn voor de bedrijfsvoering van netbeheerders niet op voorhand met zekerheid juist zijn te voorspellen.
247. Het ontbreken van garanties past echter bij de beoogde efficiëntieprikkels. Wanneer ACM zekerheden zou inbouwen voor onvoorspelbare ontwikkelingen, neemt dit voor netbeheerders

de prikkels weg om op deze kosten te besparen. Ook kan een dergelijke zekerheid voor specifieke kosten de afwegingen van een netbeheerder verstoren. Stel dat een netbeheerder voor het oplossen van een probleem kan kiezen tussen een vervangingsinvestering of hogere onderhoudskosten. Als hij een gegarandeerd rendement heeft op investeringen terwijl operationele kosten geen gegarandeerde vergoeding kennen, dan maakt dat het voor de netbeheerder aantrekkelijk om voor de vervangingsinvestering te kiezen, ongeacht of dit tot een doelmatiger bedrijfsvoering leidt. Concluderend: beoogd is dat de kosten van een efficiënte netbeheerder naar verwachting gedekt worden. Daarmee wordt een prikkel tot doelmatigheid gegeven. Hoe meer garanties ACM geeft door na te calculeren, hoe meer aan het uitgangspunt van het bevorderen van doelmatigheid wordt afgedaan. Nacalculatie is dan ook een uitzondering, waartoe uitsluitend wordt overgegaan als dat noodzakelijk is.

248. Het ex ante inkomstenplafond biedt als gezegd een goede balans tussen de verschillende relevante wettelijke doelstellingen. Wanneer het voor ACM niet goed mogelijk is om op een goede manier invulling te geven aan deze reguleringsmethode, kan een afwijking aan de orde zijn. Dit is het geval wanneer ACM niet in staat is de verwachte efficiënte kosten op een representatief niveau vast te stellen. In die omstandigheid geeft de standaardmethode een grote kans op een rendement dat substantieel hoger of lager is dan in het economisch verkeer gebruikelijk is. De balans tussen efficiëntieprikkels aan de ene kant en de mogelijke substantiële gevolgen van een slechte schatting van de efficiënte kosten aan de andere kant wordt hiermee verstoord. Voor deze gevallen beschikt ACM over een nacalculatiebevoegdheid. Nacalculatie biedt namelijk een gegarandeerd rendement. Dit gaat echter wel ten koste van de efficiëntieprikkels. ACM kan hierdoor voldoende rekening houden met belang van een rendement dat (naar verwachting op voorhand) in het economisch verkeer gebruikelijk is.
249. ACM is terughoudend met het toepassen van de nacalculatiebevoegdheid. Zoals bovenstaand beschreven, gaat nacalculatie ten koste van de efficiëntieprikkels en kan nacalculatie van specifieke kosten afwegingen van een netbeheerder verstoren. ACM kiest daarom uitsluitend bij wege van uitzondering voor nacalculatie als er een grote kans is op substantiële gevolgen vanwege een te grote afwijking van de geschatte efficiënte kosten.
250. ACM merkt hierbij op dat de uitvoering van de nacalculatie pas plaatsvindt in de jaarlijkse tarievenbesluiten. ACM kiest er echter voor om vooraf zoveel mogelijk duidelijkheid te verschaffen over de toepassing van de nacalculatiebevoegdheid. ACM geeft daarom al in het methodebesluit aan welke kosten zij voornemens is na te calculeren en welke niet. Daarmee verschaft ACM duidelijkheid aan netbeheerders en investeerders over haar voornemen tot nacalculatie. Deze duidelijkheid komt ten goede aan de financierbaarheid van de netbeheerder. Investeerders weten namelijk al welke kosten ACM zal nacalculeren. In het bijzonder is deze aankondiging van belang, wanneer ACM in het kader van de methodebesluiten niet tot een goede schatter van de efficiënte kosten kan komen. De aankondiging van nacalculatie in het methodebesluit voorziet er dan namelijk in dat bij behandeling van het methodebesluit duidelijk is dat ACM binnen de tariefregulering als geheel

op afdoende manier rekening houdt met de omstandigheid dat de methode geen goede schatter voor efficiënte kosten bevat. In uitzonderlijke situaties is het mogelijk dat ACM bij het vaststellen van de tarieven besluit om een aangekondigd voornemen tot nacalculatie niet uit te voeren of om kosten die ACM niet voornemens was na te calculeren toch na te calculeren.

Criteria nacalculatiekader

251. ACM heeft drie criteria opgesteld waaraan zij toetst of sprake is van een uitzonderingssituatie waarvoor een vooraf aangekondigd voornemen tot nacalculatie van een specifieke kostenpost aangewezen is. ACM kiest slechts voor een nacalculatie als is voldaan aan elk van de volgende criteria:
- (i) de kosten zijn bij het nemen van het methodebesluit slecht te schatten;
 - (ii) er bestaat een grote kans op een substantieel financieel effect van een slechte schatting dat niet door de netbeheerder te beheersen is; en
 - (iii) de netbeheerder krijgt niet reeds op een andere wijze een compensatie voor het risico.
252. Indien aan deze cumulatieve criteria is voldaan, vindt ACM het gerechtvaardigd om een voornemen tot nacalculatie op te nemen in het methodebesluit. Dit leidt dan weliswaar tot een verminderde efficiëntieprikkel en tot een verstoring van afwegingen van een netbeheerder, maar zonder nacalculatie is het aannemelijk (een grote kans) dat er een groot verschil ontstaat tussen de inkomsten en de kosten dat een substantieel financieel effect kan hebben. ACM kijkt bij de toets aan dit criterium naar zowel de kans dat een effect zich voordoet als de omvang van het effect (kans*effect). Daarbij is van belang dat een netbeheerder niet zelf in staat is om het risico af te dekken (niet door de netbeheerder te beheersen). Tot slot zal ACM de nacalculatiebevoegdheid niet gebruiken om risico's te beperken waar de netbeheerder al op een andere wijze voor gecompenseerd wordt.

Toetsing inkoopkosten energie GTS voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingstaak

253. Bij de toets aan de criteria voor nacalculatie komt ACM tot de conclusie dat er voor de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingstaak geen sprake is van een grote kans op een substantieel financieel effect dat niet door de netbeheerder te beheersen is. ACM ziet daarom geen reden om voor deze kosten nog langer een uitzondering te maken door deze kosten na te calculeren. ACM vindt deze wijziging wenselijk omdat hierdoor de efficiëntieprikkels voor de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingstaak toenemen en afwegingen van GTS niet langer worden verstoord, terwijl de toename van het financiële risico beperkt lijkt.
254. Het is van belang dat ook ten aanzien van de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingstaak efficiëntieprikkels worden gegeven. GTS moet in haar bedrijfsvoering keuzes maken die van invloed zijn op de kosten voor de inkoop van brandstofgas, elektriciteit, transportondersteuning en emissierechten. GTS moet het gas op druk houden om het transport van gas mogelijk te maken. Daartoe heeft GTS compressorstations in werking die het gas op druk brengen. Deze compressorstations draaien

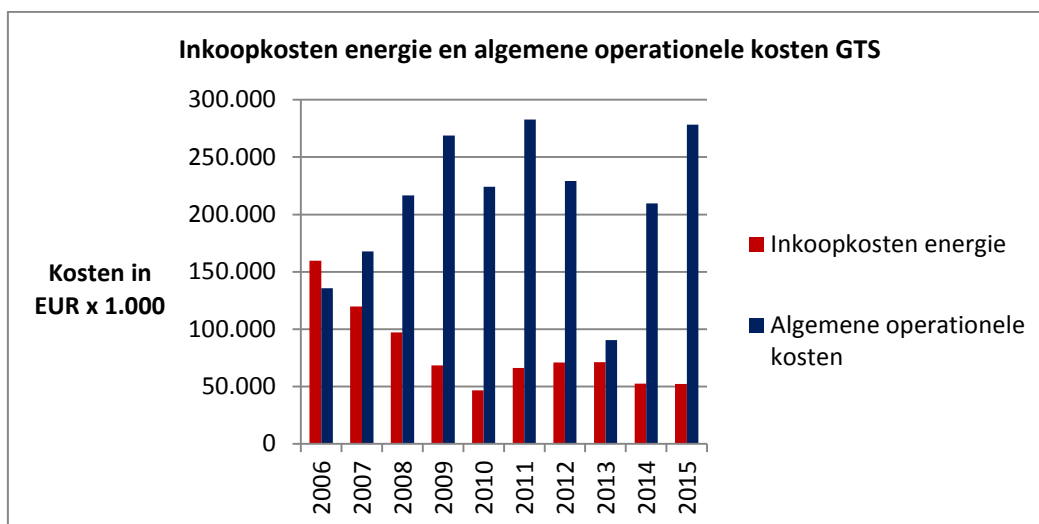
op gas of elektriciteit. Bij de aanleg van een compressorstation kan GTS kiezen tussen een gasaangedreven of een elektriciteitsaangedreven compressor. Daarbij is ook van belang dat voor gasaangedreven compressoren emissierechten moeten worden ingekocht, terwijl dit voor elektriciteitsaangedreven compressoren niet het geval is. Daarnaast is van belang dat GTS haar netwerk zodanig inricht, dat zo min mogelijk compressie nodig is. Bij langere trajecten is er meer compressie nodig. Ook kan het efficiënt zijn om in plaats van gas van A naar B te transporteren, bij locatie B een buffer te contracteren bij een derde, waardoor er minder compressie nodig is. De kosten die GTS maakt voor het contracteren van deze buffer vallen onder de noemer transportondersteuning. Tot slot is van belang op welke wijze GTS haar inkoopprocedures voor de inkoop van elektriciteit en gas inricht. Wat GTS inkoopt (electriciteit of gas), wanneer GTS inkoopt, waar GTS inkoopt en met welke frequentie GTS inkoopt is van invloed op de kosten.

255. Uit bovenstaande blijkt dat de keuzes die GTS maakt van invloed zijn op de inkoopkosten energie. Ook zijn er uitwisselingen tussen de inkoopkosten energie van GTS en andere kosten. Als GTS bijvoorbeeld frequenter wil inkopen, is haar personeel meer tijd kwijt met de inkoopprocedures. Dit leidt tot een stijging van de algemene operationele kosten, maar daar staat mogelijk een daling van de inkoopkosten energie tegenover. Als GTS een afweging maakt tussen een elektriciteitsaangedreven compressor of een gasaangedreven compressor, is het energieverbruik van beide type compressoren mede bepalend voor de keuze tussen beide type compressoren. Als ACM de inkoopkosten energie (gedeeltelijk) nacalculeert, worden dergelijke afwegingen van GTS verstoord en kan de methode GTS ertoe aanzetten dat zij inefficiënte keuzes maakt.
256. Er zijn dus verscheidene keuzes die GTS in haar bedrijfsvoering moet maken, die van invloed zijn op de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingstaak. Vaak moet GTS daarbij een afweging maken tussen verschillende alternatieven, waarbij het ene alternatief leidt tot hogere inkoopkosten energie en het andere alternatief tot een stijging van andere kosten. Als een stijging van de inkoopkosten energie wordt nagecalculeerd en een stijging van een andere kostenpost niet, kan dat GTS een prikkel geven om inefficiënte keuzes te maken. Het is daarom vanuit het oogpunt van de doelstellingen van de regulering wenselijk dat de methode van regulering afwegingen die GTS moet maken niet verstoort en dat GTS zich inspant om efficiënt te opereren. Het uitgangspunt is dan ook dat kosten, waaronder de inkoopkosten energie, worden meegenomen in de vooraf vastgestelde efficiënte kosten.
257. ACM heeft zich ten behoeve van dit methodebesluit dan ook opnieuw over de vraag gebogen of er een dwingende grond is om ten aanzien van de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingstaak een uitzondering te blijven maken. Die grond is uitsluitend aanwezig als aan alle criteria van het nacalculatiekader wordt voldaan. Is dat niet het geval, dan is het van belang dat geen afbreuk wordt gedaan aan de hoofdregel dat efficiëntie wordt bevorderd via de methode van vooraf ingeschatte efficiënte kosten.

258. ACM licht de toets aan de criteria nader toe.
259. ACM toetst allereerst aan het eerste criterium: zijn de kosten slecht te schatten? ACM concludeert dat niet met zekerheid is vast te stellen of de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingtaak goed of slecht te schatten zijn. ACM maakt voor deze toets een onderscheid tussen een onzuivere schatting of een zuivere maar onbetrouwbare schatting.³² Net als voor andere kosten schat ACM de toekomstige inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingtaak op basis van in voorgaande jaren gerealiseerde kosten. ACM ziet geen reden om te veronderstellen dat deze schatting op voorhand te hoog of te laag is. ACM gaat er daarom van uit dat de schatting van de kosten zuiver is. Vervolgens kijkt ACM naar de betrouwbaarheid van de schatting. ACM constateert dat er onzekerheid is over de ontwikkeling van de inkoopkosten energie. Veranderende energieprijzen of hoeveelheden hebben een effect op de kosten. Als de energieprijzen stijgen komen de kosten hoger uit dan vooraf ingeschat en vice versa. De effecten van prijs- en volumestijgingen zijn slechts gedeeltelijk door een netbeheerder te beheersen. De schatting van de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingtaak is dus in zekere mate onbetrouwbaar en daarmee niet perfect. De vervolgvraag is of deze onzekerheid onwenselijke financiële gevolgen heeft.
260. ACM toetst bij het tweede criterium of er een grote kans is op een substantieel financieel effect dat niet door de netbeheerder te beheersen is. ACM komt tot de conclusie dat er *een* kans is op *een* financieel effect, maar niet dat er *een grote* kans is op *een substantieel* financieel effect. ACM komt tot deze conclusie omdat de inkoopkosten energie van GTS voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingtaak de laatste jaren een relatief stabiele kostenpost zijn. Andere kostenposten, zoals de algemene operationele kosten, fluctueren meer en zijn in die zin minder goed voorspelbaar dan deze kosten. Onderstaande grafiek geeft het verloop van de inkoopkosten energie en de algemene operationele kosten van GTS in de jaren 2006-2015 voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingtaak weer. Uit deze grafiek blijkt dat de inkoopkosten energie in de jaren 2006-2009 sterk gedaald zijn. Deze kosten zijn echter moeilijk te vergelijken met de kosten in de komende reguleringsperiode, omdat GTS bijvoorbeeld door wijziging van het balanceringsregime sommige kosten die zij destijds maakte, nu niet meer maakt. Sinds 2009 zijn de inkoopkosten energie veel stabiel en liggen deze tussen de EUR 46 miljoen en EUR 71 miljoen. Deze fluctuaties geven geen aanleiding om te concluderen dat er bij een schatting op basis van de gerealiseerde kosten in de jaren 2013-2015 een grote kans is dat er in de reguleringsperiode 2017-2021 een groot substantieel effect ontstaat dat niet door GTS te beheersen is.

³² Een zuivere schatter is de schatter die gemiddeld genomen de juiste waarde oplevert voor dat wat geschat wordt.

261. ACM onderkent dat het mogelijk is dat de inkoopkosten energie toevallig stabiel waren. Het zou kunnen dat prijzen en hoeveelheden zich toevallig in tegengestelde richting hebben ontwikkeld. Als een prijsstijging in de toekomst tegelijk valt met een volumestijging kan dat leiden tot stijgende kosten. ACM ziet echter in de ontwikkeling van de gerealiseerde inkoopkosten energie geen reden om aan te nemen dat zo'n scenario waarschijnlijk is. ACM komt dan ook tot de conclusie dat er geen sprake is van een grote kans op een substantieel financieel effect als gevolg van een slechte schatting.
262. Het derde criterium waar aan getoetst wordt, is of een netbeheerder op een andere manier vergoed wordt voor het risico. Aan dit criterium hoeft alleen getoetst te worden wanneer voldaan is aan het tweede criterium. Toetsing aan dit criterium is daarom overbodig.
263. Concluderend ziet ACM geen aanleiding om voor inkoopkosten energie van GTS voor de transporttaak, balanceringstaak en bestaande aansluitingstaak op voorhand een nacalculatie aan te kondigen.

Reactie ingebrachte punten

264. GTS gaat in haar zienswijze slechts in op de kosten van de inkoop van gas en elektriciteit ten behoeve van compressie, door GTS aangehaald als 'transmissie-energie'. Deze kosten zijn een onderdeel van de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringstaak en bestaande aansluitingstaak, maar de volledige kostenpost 'inkoop energie' bevat ook nog andere kosten, zoals odorantkosten of kosten voor transportondersteuning. ACM kan de door GTS gepresenteerde cijfers daarom niet goed vergelijken met de ontwikkeling van de inkoopkosten energie. In de beantwoording van deze zienswijze zal ACM daarom ook op basis van de door GTS gepresenteerde cijfers toetsen aan de nacalculatiecriteria.
265. Ook wanneer ACM op basis van de door GTS gepresenteerde cijfers over de kosten voor transmissie-energie toetst aan de nacalculatiecriteria komt zij tot de conclusie dat er *een* kans is op *een* financieel effect, maar niet dat er *een grote* kans is op *een substantieel* financieel

effect. GTS stelt in haar zienswijze dat de energieprijzen en de temperatuur bepalend zijn voor de hoogte van de kosten voor transmissie-energie. Als de energieprijzen hoog zijn en er is een koude winter, dan zal GTS hogere kosten maken dan vooraf ingeschat. Als de energieprijzen juist laag zijn en er is een warme winter, dan zullen de kosten voor transmissie-energie juist lager zijn dan vooraf ingeschat. GTS heeft drie scenario's voor de kosten voor transmissie-energie opgesteld die weergeven wat de hoogte van de kosten zal zijn in drie verschillende scenario's (laag/gemiddeld/hog). GTS wijst erop dat de op basis van de scenario's verwachte kosten in het verleden ook zijn voorgekomen.

266. ACM constateert dat het hoge kosten scenario slechts in twee van de elf door GTS gepresenteerde jaren voorgekomen is. Bovendien zijn dat de twee oudste jaren (2005 en 2006) in de analyse, die daarom het minst representatief zijn voor toekomstige kosten. ACM constateert op basis van deze gegevens dat de kans dat de kosten voor transmissie-energie door prijs- en hoeveelheidsontwikkelingen naar dit niveau stijgen aanwezig is, maar ziet hierin onvoldoende onderbouwing om aan te nemen dat de kans daarop groot is. Bovendien, zelfs als de kosten voor transmissie-energie zouden stijgen naar dit niveau, dan is het financiële effect daarvan te overzien. Het verschil tussen de door GTS geschatte hoge kosten en de gemiddelde kosten bedraagt EUR 30 miljoen. Dat is gelijk aan 3% van de totale kosten van GTS. Dit is een niet verwaarloosbaar financieel effect, maar het is overkomelijk en te overzien. ACM komt op basis van hiervan tot de conclusie dat er geen sprake is van een grote kans op een substantieel financieel effect.
267. ACM ziet daarom in de zienswijze van GTS ook geen aanleiding om te concluderen dat nacalculatie van de kosten van 'transmissie-energie' aangewezen is.
268. Verder merkt GTS op dat zij één van de weinige partijen is die het risico draagt van stijgende of dalende kosten voor transmissie-energie. In bovenstaande beschrijving van het nacalculatiekader heeft ACM uiteengezet hoe het nacalculatiekader aansluit bij de wettelijke doelstellingen. ACM is van mening dat uit het wettelijke kader volgt dat een vooraf aangekondigd voornemen tot nacalculatie een uitzondering is op de regel. ACM geeft op deze manier dus op de best mogelijk manier invulling aan het wettelijk kader. Het aansluiten bij de regulering van andere toezichthouders is daarbij geen doel op zich voor ACM.
269. Concluderend, heeft ACM naar aanleiding van deze zienswijze van GTS allereerst verduidelijkt hoe nacalculatie zich verhoudt tot de wettelijke doelstellingen en op welke wijze ACM toetst aan de nacalculatiecriteria. Vervolgens heeft ACM ook de toets aan de nacalculatiecriteria voor de inkoopkosten energie van GTS voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingstaak verduidelijkt. Tot slot heeft ACM uiteengezet dat de zienswijze van GTS, waarin GTS slechts in gaat op kosten van transmissie-energie, geen aanleiding geeft voor de conclusie dat nacalculatie van kosten van transmissie-energie aangewezen is. ACM ziet dan ook geen reden om de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingstaak of de kosten van transmissie-energie na te calculeren.

Conclusie zienswijze “Nacalculatie inkoopkosten energie moet gehandhaafd blijven omdat er geen betrouwbare schatters zijn”

270. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging in motivering van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in paragraaf 9.2.1 van het methodebesluit.

Zienswijze 42 “Motivering van ACM van beleidswijziging nacalculatie is niet draagkrachtig”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Motivering van ACM van beleidswijziging nacalculatie is niet draagkrachtig”

271. GTS geeft in haar zienswijze aan dat de constatering van ACM, dat de volatiliteit van de kosten van transmissie-energie minder groot zou zijn vergeleken met de operationele kosten, niet correct is. De analyse van GTS, waarin de OPEX geschoond is voor pensioenkosten, toont volgens GTS dat de volatiliteit van inkoopkosten energie veel groter is dan de volatiliteit van operationele kosten. GTS is van mening dat de motivering van ACM haar conclusie, dat de kosten relatief stabiel zullen zijn in de periode 2017-2021, niet kan rechtvaardigen.

Reactie zienswijze “Motivering van ACM van beleidswijziging nacalculatie is niet draagkrachtig”

272. ACM is het niet met deze zienswijze van GTS eens. ACM is van mening dat zij deze wijziging goed heeft gemotiveerd. De nacalculatiecriteria zijn ongewijzigd. Zij bieden geen grond om voor de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingtaak ook voor de komende reguleringsperiode van de hoofdregel af te wijken.

273. In reactie op de zienswijze “Nacalculatie inkoopkosten energie moet gehandhaafd blijven omdat er geen betrouwbare schatters zijn” heeft ACM toegelicht dat nacalculatie een uitzondering is. Nacalculatie gaat ten koste van efficiëntieprikkels en kan afwegingen van netbeheerders verstoren. ACM kiest daarom slechts voor nacalculatie als dat bijvoorbeeld nodig is om overwinsten te voorkomen. Om te beoordelen of een vooraf aangekondigd voornemen tot nacalculatie nodig, toetst ACM aan de nacalculatiecriteria. Vervolgens heeft ACM de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingtaak getoetst aan de nacalculatiecriteria. ACM komt daarbij tot de conclusie dat er geen grote kans is op een substantieel financieel effect. ACM ziet daarom geen aanleiding meer om de efficiëntieprikkels voor de inkoopkosten energie voor de transporttaak, balanceringsstaak en bestaande aansluitingtaak te verminderen en afwegingen van de netbeheerders te verstoren. ACM heeft de motivering van deze wijziging verduidelijkt.

274. ACM merkt op dat zij nu over meer informatie beschikt dan bij het opstellen van de vorige methodebesluiten. Er zijn immers gerealiseerde inkoopkosten energie voor meerdere jaren. ACM kan daarom concreter toetsen aan de criteria en doet dit voor zowel GTS, TenneT als de regionale netbeheerders. Deze nieuwe gegevens bevestigen dat de inkoopkosten energie een stabiel verloop kennen. Nu ACM dit stabiele verloop over een langere periode heeft waargenomen komt zij tot de conclusie dat niet aan de criteria van het nacalculatiekader is voldaan.
275. Over de cijfermatige analyse die GTS presenteert in haar zienswijze merkt ACM het volgende op. Allereerst heeft de vergelijking met de algemene operationele kosten slechts als doel om de ontwikkeling van de inkoopkosten energie in een breder perspectief te plaatsen. Ten tweede stelt GTS dat de vergelijking onjuist is, omdat voor de pensioenkosten moet worden gecorrigeerd. GTS motiveert echter niet waarom zij de analyse schoont voor de pensioenkosten. Deze zijn immers een onderdeel van de operationele kosten. Ten derde kijkt GTS naar de variatiecoëfficiënt en niet naar de standaardafwijking. De standaardafwijking is een maat voor de spreiding, gemeten in euro's (in absolute zin), en is daarom volgens ACM een betere maat om te beoordelen of er een grote kans is op een substantieel *financieel* effect. De variatiecoëfficiënt geeft enkel weer hoe sterk een kostenpost fluctueert in verhouding tot de omvang van de kostenpost. Een kostenpost die fluctueert tussen 0 euro en 10 euro met een gemiddelde van 5 euro heeft een grote variatiecoëfficiënt, maar het financiële effect is niet groter dan 5 euro. Tot slot leunen de resultaten van GTS op de gerealiseerde inkoopkosten energie in 2005 en 2006, bijna tien jaar terug. De inkoopkosten energie in deze jaren zijn niet representatief voor de komende reguleringsperiode. Deze kosten bevatten bijvoorbeeld nog kosten van balanceringscontracten tussen GTS en GasTerra. Deze kosten zijn met invoering van het nieuwe balanceringsregime in 2011 komen te vervallen.

Conclusie zienswijze "Motivering van ACM van beleidswijziging nacalculatie is niet draagkrachtig"

276. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 43 "Voor kwaliteitsconversiekosten hebben historische kosten onvoldoende voorspellende waarde"

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Ja, paragraaf 9.2.1

Samenvatting zienswijze "Voor kwaliteitsconversiekosten hebben historische kosten onvoldoende voorspellende waarde"

277. In haar zienswijze stelt GTS dat de afgelopen jaren de Groningenproductie is teruggelopen. GTS moet daardoor meer kwaliteitsconversiemiddelen inzetten. Dat leidt tot hogere kosten. ACM baseert de schatting op het jaar 2015. De inzet van deze middelen in de komende

reguleringsperiode zal hoger zijn dan in 2015. GTS zal daardoor meer kosten moeten maken. De historische gegevens zijn dus onvoldoende representatief. Er is een betere schatting beschikbaar door uit te gaan van gemiddelde energieprijzen in de periode 2013-2015 in combinatie met verwachte inzet van de kwaliteitsconversiecapaciteit. Hoe hoog de inzet van kwaliteitsconversie precies zal zijn is onzeker. Dit is afhankelijk van besluiten van de Minister, het weer, de afbouw van G-gas in omliggende landen etc. Er is een betere schatting beschikbaar, maar deze schatting is ook zodanig onbetrouwbaar dat volledige nacalculatie noodzakelijk is.

Reactie zienswijze "Voor kwaliteitsconversiekosten hebben historische kosten onvoldoende voorspellende waarde"

278. ACM is het gedeeltelijk met GTS eens. ACM zal de inkoopkosten energie voor de kwaliteitsconversietaak blijven schatten op basis van de gerealiseerde kosten in het jaar 2015, maar zal deze kosten in de reguleringsperiode 2017-2021 volledig nacalculeren.
279. ACM heeft voor de inkoopkosten energie voor de kwaliteitsconversietaak aanleiding gezien om af te wijken van het uitgangspunt om efficiënte kosten te schatten op basis van historische kosten op totaalniveau. ACM heeft voor dit specifieke deel van de operationele kosten de gerealiseerde kosten in het jaar 2015 gebruikt voor de schatting van de efficiënte kosten en niet het gemiddelde van de operationele kosten in de jaren 2013 tot en met 2015. ACM heeft deze uitzondering gemaakt om rekening te houden met het feit dat van GTS in komende reguleringsperiode meer output (geconverteerd gas) gevraagd wordt dan in het gemiddelde van de jaren 2013 tot en met 2015. Een schatting op basis van de gerealiseerde kosten in de jaren 2013 tot en met 2015 vond ACM daarom onvoldoende representatief voor toekomstige kosten.
280. GTS is van mening dat ook de gerealiseerde kosten in het jaar 2015 onvoldoende representatief zijn voor de output die GTS in de nieuwe reguleringsperiode moet leveren. ACM is het eens met deze zienswijze van GTS. ACM verwacht namelijk met GTS dat GTS in de toekomst meer moet converteren dan in 2015. GTS gaat daarmee meer output leveren dan voorheen. Hoeveel meer dit zal zijn, is op dit moment onzeker. Die onzekerheid ziet op verschillende factoren die invloed hebben op de vraag naar kwaliteitsconversie, zoals het productieniveau in Groningen, de ombouw naar H-gas van omliggende landen, extra conversiecapaciteit en ontwikkeling van de Wobbe van H-gas.
281. Bovenstaande brengt ACM tot de conclusie dat een schatting op basis van de gerealiseerde kosten in het jaar 2015 onvoldoende representatief is voor de toekomstige efficiënte kosten. Daarmee komt de vraag op of de prognose van de kosten van GTS een voldoende betrouwbare schatting van de efficiënte kosten geeft. ACM is terughoudend met het overnemen van prognoses van netbeheerders, als netbeheerders er belang bij hebben om kosten te hoog te schatten en het voor ACM lastig is om zelf een objectief oordeel te vormen over de prognose. ACM zal een prognose slechts gebruiken als basis voor de schatting, als

dit een goed onderbouwde en betrouwbare schatting is. De prognose van GTS is volgens ACM onvoldoende betrouwbaar om deze over te nemen. De aannames die GTS heeft gemaakt bij de schatting zijn voor ACM namelijk onvoldoende duidelijk. ACM houdt daarom vast aan een schatting op basis van de gerealiseerde kosten in het jaar 2015. De volgende vraag is daarmee of nacalculatie aan de orde is.

282. Aan de drie cumulatieve criteria wordt in dit geval voldaan. Allereerst is er onzekerheid over de prestaties die GTS in de nieuwe reguleringsperiode zal moeten leveren. Daardoor zijn de verwachte efficiënte kosten slecht te schatten. Hiermee is voldaan aan het eerste criterium. Ook is ACM van mening dat er een grote kans is op een substantieel financieel effect. Bij dit criterium kijkt ACM naar de omvang van een effect en de waarschijnlijkheid van een effect. Zoals bovenstaand beschreven baseert ACM de schatting op de gerealiseerde kosten in 2015, tegelijkertijd onderkent ACM dat dit waarschijnlijk leidt tot een grote onderschatting omdat GTS meer gas zal moeten converteren in de nieuwe reguleringsperiode. Een groot verschil tussen geschatte efficiënte kosten en de gerealiseerde kosten is daarmee aannemelijk. Daarmee is voldaan aan het tweede criterium. Tot slot wordt dit risico niet op een andere manier vergoed. De kans op een onderschatting van de kosten is zeer aannemelijk. De methode voorziet niet in een vergoeding voor een eenzijdig risico zoals dit. Daarmee is voldaan aan het derde criterium. ACM is daarom voornemens de tarieven jaarlijks te corrigeren voor het verschil tussen de geschatte efficiënte inkoopkosten energie voor de kwaliteitsconversietaak en de gerealiseerde inkoopkosten energie voor de kwaliteitsconversietaak.
283. Omdat deze correctie er in beginsel toe leidt dat alle inkoopkosten energie die GTS voor de kwaliteitsconversietaak maakt middels de tarieven vergoed worden, wordt GTS niet gestimuleerd om doelmatig te handelen. Dit kan tot gevolg hebben dat GTS meer kosten maakt dan nodig en afnemers daardoor teveel betalen voor de geleverde diensten. Om dit zo veel als mogelijk te voorkomen zal ACM voordat zij tot correctie van de tarieven overgaat beoordelen of GTS meer kosten heeft gemaakt dan noodzakelijk. Indien dat het geval blijkt, zal ACM slechts het verschil tussen de geschatte en de gerealiseerde noodzakelijke kosten verwerken in de tarieven. Deze beoordeling zal plaatsvinden in het kader van de jaarlijkse tarievenbesluiten.

Conclusie zienswijze "Voor kwaliteitsconversiekosten hebben historische kosten onvoldoende voorspellende waarde"

284. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in paragraaf 9.2.1.

5.3 Balanceringsopbrengsten

Zienswijze 44 “Opnemen tariefcorrectie balanceringsopbrengsten”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Opnemen tariefcorrectie balanceringsopbrengsten”

285. GTS stelt in haar zienswijze dat de tariefcorrectie voor balanceringsopbrengsten zoals opgenomen in het methodebesluit GTS 2014-2016 zonder opgave van reden verdwenen is in het ontwerpbesluit terwijl de dienst ongewijzigd is. GTS verzoekt ACM deze tariefcorrectie weer op te nemen in het definitieve methodebesluit.

Reactie zienswijze “Opnemen tariefcorrectie balanceringsopbrengsten”

286. In reactie op de stelling van GTS dat de tariefcorrectie voor balanceringsopbrengsten is verdwenen uit het ontwerpbesluit wijst ACM erop dat dit niet juist is. In paragraaf 10.2 van het ontwerpbesluit licht ACM de algemene omzetrnacalculatie toe. In randnummer 277 van het ontwerpbesluit noemt ACM ‘opbrengsten uit balanceringsopbrengsten’ expliciet als een voorbeeld van andere opbrengsten uit gereguleerde taken die worden betrokken bij de vaststelling van de jaarlijkse tarieven. Het feit dat de uitgebreidere tekst in het methodebesluit GTS 2014-2016 is verdwenen en niet is overgenomen in het ontwerpbesluit wil dus niet zeggen dat deze tariefcorrectie is verdwenen. Integendeel: deze blijft gehandhaafd zoals volgt uit randnummer 277 van het ontwerpbesluit. In het definitieve methodebesluit betreft dit randnummer 338 in paragraaf 9.3.

Conclusie zienswijze “Opnemen tariefcorrectie balanceringsopbrengsten”

287. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

5.4 Niet-reguliere uitbreidingsinvesteringen

Zienswijze 45 “Opnemen overgangsbepaling voor latere activeringen van bijzondere uitbreidingsinvesteringen”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Opnemen overgangsbepaling voor latere activeringen van bijzondere uitbreidingsinvesteringen”

288. GTS verwacht in de komende reguleringsperiode nog activeringen van bijzondere uitbreidingsinvesteringen die in het methodebesluit GTS 2014-2016 onder de overgangsbepaling vielen. GTS stelt dat het ontbreken van de overgangsbepaling in het methodebesluit GTS 2017-2021 ertoe zou kunnen leiden dat activeringen binnen eenzelfde uitbreidingsinvestering die eerder onder de overgangsbepaling viel in het vervolg als reguliere uitbreidingsinvesteringen worden geïnterpreteerd. Om onduidelijkheden te voorkomen verzoekt GTS ACM om de overgangsbepaling conform het methodebesluit GTS 2014-2016 over te nemen in het methodebesluit 2017-2021.

Reactie zienswijze “Opnemen overgangsbepaling voor latere activeringen van bijzondere uitbreidingsinvesteringen”

289. In het methodebesluit GTS 2014-2016 heeft ACM een overgangsbepaling opgenomen voor uitbreidingsinvesteringen die binnen het wettelijk kader kwalificeren als bijzondere uitbreidingsinvestering, maar waarvoor de investeringsbeslissing is genomen voordat de wettelijke regeling omtrent bijzondere uitbreidingsinvesteringen in werking was getreden. Er zijn twee investeringen geweest die onder deze overgangsregeling vielen. Voor de komende reguleringsperiode is er geen overgangsregeling meer nodig, aangezien deze investeringen vallen onder de wettelijke regeling omtrent bijzondere uitbreidingsinvesteringen.
290. Voor zover er nog latere activeringen plaatsvinden van de twee investeringen die onder de overgangsbepaling in het methodebesluit 2014-2016 vielen is ACM voornemens ook deze in de tarievenbesluiten te vergoeden voor zover doelmatig.

Conclusie zienswijze “Opnemen overgangsbepaling voor latere activeringen van bijzondere uitbreidingsinvesteringen”

291. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

5.5 Nacalculaties GTS

Zienswijze 46 “Tariefcorrecties voor MFA en NPD”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
Energie-Nederland	Nee
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Tariefcorrecties voor MFA en NPD”

292. GTS stelt in haar zienswijze dat het ontwerpbesluit te rigoureuus is in het afschaffen van tariefcorrecties en onvoldoende rekening houdt met (toekomstige) ontwikkelingen die volgens GTS juist vragen om tariefcorrecties. Specifiek voor de, niet meer in het ontwerpbesluit opgenomen, tariefcorrecties voor marktfaciliterende activiteiten (MFA) en nieuwe producten en diensten (NPD) stelt GTS dat het onduidelijk is welke feiten en omstandigheden er zijn gewijzigd die ACM er toe nopen de beide regelingen af te schaffen. GTS stelt dat het afschaffen van de tariefcorrecties voor MFA en NPD zonder introductie van een tariefcorrectie voor kosten die ten goede komen aan de markt zal leiden tot een negatieve prikkel voor de netbeheerder om deze activiteiten uit te voeren. Daarnaast leidt het volgens GTS niet tot een vergoeding van de efficiënte kosten die een netbeheerder maakt voor het faciliteren van de markt. GTS deelt wel de mening van ACM dat een budgetsystematiek zich niet goed leent voor het karakter van de activiteiten in het kader van MFA en NPD. Daarnaast vindt GTS het niet nodig om een onderscheid te maken tussen MFA en NPD, omdat beide uiteindelijk ten goede komen aan de markt. GTS pleit voor één tariefcorrectie in het methodebesluit. Deze kan volgens GTS ook worden gebruikt voor kostenstijgingen die verband houden met wijzigingen in wet- en regelgeving.
293. Energie-Nederland is het in haar zienswijze eens met ACM dat het speciale budget voor marktfacilitering is afgeschaft. Energie-Nederland stelt dat het faciliteren van de markt een basisfunctie van GTS is en dat een speciaal budget dan ook niet nodig zou moeten zijn.

Reactie zienswijze “Tariefcorrecties voor MFA en NPD”

294. ACM wijst erop dat zij in het ontwerpbesluit in randnummer 259 uitgebreid toelicht waarom zij niet doorgaat met een extra vergoeding voor GTS middels het MFA-budget. De reden hiervoor is dat uit de evaluatie blijkt dat GTS het MFA-budget niet effectief gebruikt. Deze evaluatie was aangekondigd in het methodebesluit GTS 2014-2016.
295. ACM schaft de aparte tariefcorrectie voor NPD af, omdat de nacalculatie van NPD niet meer nodig is voor nieuwe aansluitpunten. ACM heeft geen concrete aanwijzingen dat er in de komende reguleringsperiode nieuwe producten of diensten zullen worden geïntroduceerd die leiden tot aanzienlijke kostenstijgingen.

296. ACM is het niet eens met de stelling van GTS dat het afschaffen van de tariefcorrecties voor MFA en NPD zonder introductie van een nieuwe tariefcorrectie zal leiden tot een negatieve prikkel voor de netbeheerder om deze activiteiten uit te voeren. Immers, zoals Energie-Nederland ook benadrukt in haar zienswijze: het faciliteren van de markt behoort tot de wettelijke taken van GTS. Anders dan de zienswijze van GTS mogelijk suggereert, betekent het afschaffen van het MFA-budget niet dat GTS efficiënte kosten voor dergelijke activiteiten niet meer vergoed zal krijgen. ACM heeft op basis van de evaluatie geconcludeerd dat er geen aanleiding is om een apart aanvullend budget voor MFA vast te stellen, omdat de huidige kostenbasis die volgt uit de methode van regulering voldoende is om de eventuele kosten voor MFA die GTS zal maken te dekken. Voor de NPD stelt het ontwerpbesluit dat, indien er in de komende reguleringsperiode toch nieuwe producten en diensten zijn die leiden tot aanzienlijke kostenstijgingen, het algemene nacalculatiekader ruimte biedt om met deze kostenstijgingen rekening te houden. Daarnaast loopt ACM niet vooruit op mogelijke toekomstige wijzingen in wet- en regelgeving (zie zienswijze “*Het methodebesluit moet rekening houden met toekomstige wet- en regelgeving*”). ACM ziet dan ook geen reden om het voorstel van GTS voor invoering van één tariefcorrectie voor MFA en NPD over te nemen.

Conclusie zienswijze “Tariefcorrecties voor MFA en NPD”

297. Deze zienswijzen leiden niet tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 47 “Flexibiliteit in moment van nacalculatie”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
GTS	Nee

Samenvatting zienswijze “Flexibiliteit in moment van nacalculatie”

298. GTS stelt in haar zienswijze dat het ontwerpbesluit strijdig is met de beoogde NC TAR wat betreft de timing van tariefcorrecties. In het ontwerpbesluit is de (t-2) basis voor nacalculatie nu expliciet vastgelegd. Dit terwijl de netwerkcode ‘binding tariffs’ voorschrijft voorafgaande aan de jaarveiling in enig jaar. Volgens GTS heeft dit gevolgen voor de timing van het indienen van tarievenvoorstellen en dus ook de tariefcorrecties. GTS pleit daarom voor een flexibelere formulering in het methodebesluit van het moment van nacalculatie om zo strijdigheid met de beoogde NC TAR bij inwerkingtreding te voorkomen.

Reactie zienswijze “Flexibiliteit in moment van nacalculatie”

299. ACM verwijst voor haar beleidslijn met betrekking tot het rekening houden met nieuwe wetgeving naar haar reactie op de zienswijze “*Het methodebesluit moet rekening houden met toekomstige wet- en regelgeving*”.

300. ACM ziet in deze zienswijze van GTS geen aanleiding om van deze lijn te wijken. In randnummer 273 van het methodebesluit is voor het tijdsframe voor nacalculatie aangegeven dat de correctie 'in principe' wordt vastgesteld voor het jaar ($t-2$). Deze formulering laat naar het oordeel van ACM voldoende ruimte om een andere basis, bijvoorbeeld ($t-3$), toe te passen indien dat zou volgen uit de implementatie van de NC TAR. ACM voorziet op dit punt dan ook geen strijdigheid van het ontwerpbesluit met een toekomstige NC TAR. Bovendien is nu nog niet met zekerheid te zeggen dat een aanpassing van de nacalculatie naar een ($t-3$) basis overeen zal komen met wat in het kader van de implementatie van NC TAR wordt besloten. Wel heeft ACM naar aanleiding van deze zienswijze expliciet opgenomen dat de implementatie van NC TAR invloed kan hebben op het voornemen om correcties ($t-2$) door te voeren.

Conclusie zienswijze "Flexibiliteit in moment van nacalculatie"

301. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging van de motivering van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in hoofdstuk 9.

5.6 Toepassing bandbreedte

Zienswijze 48 "Criteria voor toestaan individuele tariefafwijkingen"

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
Energie-Nederland	Ja
VGN	Ja
VEMW	Ja

Samenvatting zienswijze "Criteria voor toestaan individuele tariefafwijkingen"

302. In de zienswijzen van Energie-Nederland, VGN en VEMW wordt ACM gesteund in het voorschrift dat GTS individuele tariefafwijkingen (ten opzichte van de gemiddeld gewogen tariefverandering) moet motiveren. Volgens zowel Energie-Nederland, VGN en VEMW moeten de criteria waaraan ACM individuele tariefafwijkingen toetst vooraf duidelijk zijn. Volgens Energie-Nederland worden tariefwijzigingen hierdoor beter voorspelbaar. VEMW stelt dat hierdoor duidelijk wordt welke 'speelruimte' GTS houdt om de doelmatigheidskorting te verdelen over taken en tarieven.

Reactie zienswijze "Criteria voor toestaan individuele tariefafwijkingen"

303. In reactie op de stelling van Energie-Nederland, VGN en VEMW dat de criteria waaraan ACM individuele tariefafwijkingen toetst vooraf duidelijk moeten zijn, wijst ACM erop dat zij dit in randnummer 295 en verder van het ontwerpbesluit voor één specifiek geval al heeft aangegeven, namelijk als een bepaald punt concurrentie ondervindt. In lijn met het methodebesluit GTS 2014-2016 heeft ACM dit opgenomen, omdat dit een concreet en

denkbaar voorbeeld is wanneer een individuele correctie om af te wijken van het tarief gerechtvaardigd kan zijn.

304. ACM onderkent dat zij een dergelijk kader niet voor andere mogelijk te rechtvaardigen individuele tariefafwijkingen heeft opgenomen. De reden hiervoor is dat op voorhand niet limitatief kan worden vastgesteld welke gegronde redenen er voor GTS kunnen zijn om een individuele tariefafwijking voor te stellen. In dat verband is het dan ook lastig om vooraf de criteria op te nemen waaraan ACM dergelijke gevallen zal toetsen. ACM wil voorkomen dat GTS voorstellen doet die gerechtvaardigd kunnen zijn, maar niet passen binnen de criteria zoals bepaald in het methodebesluit. Dit neemt niet weg dat ACM het in het algemeen eens is met de stelling dat het opnemen van criteria tariefwijzigingen beter voorspelbaar kunnen maken en duidelijker maakt welke 'speelruimte' er is voor GTS. ACM zal in de paragraaf over Toepassing van bandbreedte verduidelijken dat een individuele tariefafwijking volgens ACM een uitzondering is op de algemeen geldende regel. De ruimte voor individuele tariefafwijkingen is in die zin beperkt.

Conclusie zienswijze "Criteria voor toestaan individuele tariefafwijkingen"

305. Deze zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze wijziging is terug te vinden in paragraaf 9.5.

6 Procedure

Zienswijze 49 “Totstandkomingsproces methodebesluiten”

Respondenten	Leidt tot wijziging in besluit?
Energie-Nederland	Nee
VEMW	Nee

Samenvatting zienswijze “Totstandkomingsproces methodebesluiten”

306. VEMW stelt in haar zienswijze op alle ontwerpbesluiten dat ACM slechts marginaal of niet reageert op opmerkingen en vragen in zienswijzen van partijen. ACM moet in het methodebesluit elke vraag of opmerking behandelen dan wel een schriftelijke reactie publiceren.
307. Energie-Nederland wijst in haar zienswijze op de toegenomen transparantie en waardeert het proces bij de totstandkoming van het methodebesluit.

Reactie zienswijze “Totstandkomingsproces methodebesluiten”

308. ACM hecht grote waarde aan de zienswijzen van belanghebbende partijen en betreft deze bij haar besluitvorming. Hierbij probeert ACM op elke opmerking of zienswijze in te gaan. Dit doet ACM bijvoorbeeld via deze zienswijzenbijlage of door een aanpassing of aanvullende motivering van het methodebesluit. Uit het oogpunt van doelmatigheid en ter bevordering van de leesbaarheid van het besluit, zal ACM vaak volstaan met een beknopte zakelijke reactie op de opmerkingen of zienswijzen. ACM is van oordeel dat zij daarmee het methodebesluit naar behoren en voldoende motiveert.
309. Ten overvloede merkt ACM op dat wanneer een zienswijze niet ziet op (een wijziging van) de methode van regulering, ACM daar in beginsel in dit besluit niet op in gaat. Buiten de totstandkomingsprocedure van de methodebesluiten blijft ACM uiteraard graag in gesprek met belanghebbenden, waaronder VEMW, over mogelijkheden om de regulering van netbeheerders in brede zin te verbeteren.
310. ACM verwelkomt de opmerking van Energie-Nederland.

Conclusie zienswijze “Totstandkomingsproces methodebesluiten”

311. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Zienswijze 50 “Afstemmen marktonderzoek ACM met belangenbehartigende organisaties”

<i>Respondenten</i>	<i>Leidt tot wijziging in besluit?</i>
NVDE	Nee

Samenvatting zienswijze “Afstemmen marktonderzoek ACM met belangenbehartigende organisaties”

312. NVDE stelt in haar zienswijze op alle ontwerpbesluiten dat ACM tussentijdse marktonderzoeken qua vraagstelling vooraf zou moeten afstemmen met erkende belangenbehartigende organisaties. NVDE geeft in haar zienswijze overigens niet aan waar dit volgens haar ten onrechte niet is gebeurd.

Reactie zienswijze “Afstemmen marktonderzoek ACM met belangenbehartigende organisaties”

313. ACM heeft de wettelijke taak om de methodebesluiten na overleg met de gezamenlijke netbeheerders en representatieve organisaties vast te stellen. Als ACM ter onderbouwing van de methodebesluiten marktonderzoeken uit laat voeren dan bespreekt ACM, voor zover nodig, de resultaten daarvan eveneens met de gezamenlijke netbeheerders en de representatieve organisaties.
314. De wettelijke plicht geldt niet voor het afstemmen van de onderzoeksvragen. Voor zover dit nodig zou zijn vanuit het oogpunt van een zorgvuldige voorbereiding op het methodebesluit kan ACM ervoor kiezen om eveneens de onderzoeksvraag af te stemmen. Het ligt uit het oogpunt van de onafhankelijkheid van ACM als toezichthouder echter niet voor de hand om alle onderzoeksvragen af te stemmen met belangenbehartigende organisaties. Daarom kiest ACM er doorgaans voor dit achterwege te laten.

Conclusie zienswijze “Afstemmen marktonderzoek ACM met belangenbehartigende organisaties”

315. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het methodebesluit GTS ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Tabel 1a- Overzicht voorgestelde aanpassingen van technische/gedetailleerde aard door belanghebbende op het besluit

Besluit	Randnummer in ontwerpbesluit	Zienswijze	Belanghebbende	Wijziging
GTS	Randnummer 26	Bij de beschrijving van de gasmarkt moeten de segmenten productie, levering en transport aangevuld worden met het segment opslag, omdat dit een wezenlijk segment is om het gasaanbod te laten aansluiten bij de vraag.	VGN	Ja (ook in rnr. 25 van het RNB G besluit)

Tabel 1b- Overzicht voorgestelde aanpassingen van technische/gedetailleerde aard door belanghebbende op de formulebijlagen

Besluit	Formule	Zienswijze	Belanghebbende	Wijziging
GTS	30	Er mist een “)” op het einde van formule	GTS	Ja
GTS	33	“2016” moet vervangen worden door “t”	GTS	Ja

Tabel 2- Overzicht van ontvangen zienswijzen en gevolgen voor methodebesluiten

nr.	Zienswijze	Belanghebbende	Geleid tot een wijziging?	Vindplaats
	3. Algemene context			
	3.1 Wettelijk kader, context en beoordelingskader			
1.	Duurzaamheidsinvesteringen vergoeden via jaarlijkse tarievenbesluiten	GTS	Nee	
2.	Uitbreiding bestaande aansluiting is wettelijke taak	GTS	Nee	
3.	Het methodebesluit moet rekening houden met toekomstige wet- en regelgeving	GTS	Nee	
	3.2 Relevante ontwikkelingen en inzichten			
4.	Impact NC TAR op methodebesluit	Energie-Nederland GTS	Nee	
5.	Marktontwikkelingen bepalen uitbreidingsinvesteringen	Energie-Nederland	Nee	
	3.3 Uitgangspunten van de methode van regulering			
6.	Uitgangspunten voor regulering en uitwerking daarvan in de methode zijn onvoldoende in acht genomen	GTS	Nee	
	4.1.1 Redelijk rendement			
7.	Onjuiste toepassing WACC zonder bestaande schuld	GTS	Ja	Paragraaf 8.2.1
8.	Europese vergelijking WACC	GTS	Nee	
9.	ACM moet streng toezicht houden om overwinsten te voorkomen	Energie-Nederland NOGEP VEMW	Nee	
10.	Wijzigen referentieperiode bij voorspelling risicovrije rente	Energie-Nederland	Ja	Paragraaf 1.1 bijlage 2
11.	Foutieve risicovrije rente voor 2009	GTS	Ja	Paragraaf 1.1 bijlage 2
12.	Opslag transactiekosten niet in	VEMW	Nee	

nr.	Zienswijze	Belanghebbende	Geleid tot een wijziging?	Vindplaats
	lijn met efficiënte kosten			
13.	Marktriscopremie corrigeren voor non-repeatable factors	VEMW	Nee	
14.	ACM moet uitgaan van het rekenkundig gemiddelde	GTS	Nee	
15.	Forward looking MRP is te summier uitgezocht	GTS	Nee	
16.	Gebruik van verouderd Credit Suisse Yearbook	GTS	Ja	Paragraaf 2.1 bijlage 2
17.	Meenemen national currency countries in marktriscopremie	VEMW	Nee	
18.	Wijzigingen vergelijkingsgroep zijn onvoldoende onderbouwd	GTS	Nee	
19.	Minder dan tien bedrijven in de vergelijkingsgroep	GTS	Nee	
20.	De wijziging van de marktindex is onvoldoende gemotiveerd	GTS	Nee	
21.	Netbeheerders vergelijkingsgroep moeten vergelijkbare credit rating hebben	VEMW	Nee	
22.	De inflatievergoeding is onvolledig	GTS	Ja	Paragraaf 3.3 bijlage 2
	4.1.2 Regulatorische Kosten			
23.	Opnemen van afschrijvingstermijn voor stikstofinstallatie van 15 jaar	GTS	Nee	
	4.1.4 Dynamische efficiëntie			
24.	Toepassing frontier shift op totale kosten	GTS	Nee	
25.	Gebruik van buitenlandse studies	GTS	Nee	
26.	Tussentijds afronden	GTS	Nee	
27.	Correctie voor andere oorzaken van productiviteitsgroei	GTS	Nee	
28.	Frontier shift GTS te laag	Energie-Nederland VEMW	Nee	

nr.	Zienswijze	Belanghebbende	Geleid tot een wijziging?	Vindplaats
29.	Telecomsector is niet representatief	GTS	Ja, in motivering	Paragraaf 8.2.4
30.	Onevenwichtige weging van Nederlandse sectoren bij vaststelling frontier shift	GTS	Ja, in motivering	Paragraaf 8.2.4
31.	Onvoldoende motivering lengte meetperiode	GTS	Ja, in motivering	Paragraaf 8.2.4
4.3 Eindinkomsten				
4.3.1 Kapitaalkosten				
32.	Hybride kostenallocatiemethodiek voor aansluitpunten vervangen door verdeelsleutel	GTS	Nee	
33.	Verdeelsleutel aansluitpunten en aansluitingen met oog op tarieven	VGN	Nee	
34.	Eén voorgeschreven afschrijvingsperiode per activasoort	Energie-Nederland	Nee	
35.	Expliciteren dat overname van assets vorm van uitbreidingsinvestering is waarvan efficiënte kosten worden vergoed	GTS	Nee	
36.	Vergoeding LNG-peakshaverinstallatie	Energie-Nederland GTS VGN	Ja	Paragraaf 8.2.2
4.3.2 Operationele kosten				
37.	Onder een goede schatter kan alleen worden verstaan een schatter die een grote voorspellende waarde heeft voor toekomstige kosten. Indien er geen goede schatter gevonden kan worden moet ACM nacalculeren	GTS	Ja	Paragraaf 8.2.2
38.	Vergoeding voor efficiënte additionele inkoopkosten	GTS	Nee	

nr.	Zienswijze	Belanghebbende	Geleid tot een wijziging?	Vindplaats
	bijzondere uitbreidingsinvesteringen			
	4.4 Bepalen van de x-factor			
39.	x-factor afronden op één decimaal in plaats van op twee decimalen	GTS	Nee	
	5 Methode tot vaststelling van de rekenvolumina			
40.	Correctie rekenvolumina op individueel niveau	GTS	Ja, in motivering	Paragraaf 9.1
	6 Relatie tot tarievenbesluiten			
	7.1 Inkoop Energie en Vermogen			
41.	Nacalculatie inkoopkosten energie moet gehandhaafd blijven omdat er geen betrouwbare schatters zijn	GTS	Ja, in motivering	Paragraaf 9.2.1
42.	Motivering van ACM van beleidswijziging nacalculatie is niet draagkrachtig	GTS	Nee	
43.	Voor kwaliteitsconversiekosten hebben historische kosten onvoldoende voorspellende waarde	GTS	Ja	Paragraaf 9.2.1
	7.2 Balanceringsopbrengsten			
44.	Opnemen tariefcorrectie balanceringsopbrengsten	GTS	Nee	
	7.3 Niet-reguliere uitbreidingsinvesteringen			
45.	Opnemen overgangsbepaling voor latere activeringen van bijzondere uitbreidingsinvesteringen	GTS	Nee	
	7.4 Nacalculaties			
46.	Tariefcorrecties voor MFA en NPD	Energie-Nederland GTS	Nee	
47.	Flexibiliteit in moment van nacalculatie	GTS	Ja, in motivering	Hoofdstuk 9
	7.5 Toepassing bandbreedte			

nr.	Zienswijze	Belanghebbende	Geleid tot een wijziging?	Vindplaats
48.	Criteria voor toestaan individuele tariefafwijkingen	Energie-Nederland VEMW VGN	Ja	Paragraaf 9.5
	8 Procedure			
49.	Totstandkomingsproces methodebesluiten	Energie-Nederland VEMW	Nee	
50.	Afstemmen marktonderzoek ACM met belangenbehartigende organisaties	NVDE	Nee	